

Byudvalgets boligsociale aktiviteter

20 eksempler

SBI-RAPPORT 311 · STATENS BYGGEFORSKNINGSINSTITUT · 1999

Byudvalgets boligsociale aktiviteter

- 20 eksempler

Hedvig Vestergaard
Lars Benjaminsen
Gunvor Christensen
Birgitte Mazanti

Statens Byggeforskningsinstitut

Anders Munk
Iben Ørum Rasmussen

Socialforskningsinstituttet

SBI-rapporter er beretninger om afsluttede forskningsprojekter.

SBI-publikationer udgives i følgende serier: Anvisninger, Rapporter, Meddelelser, Byplanlægning og Beton. Publikationerne fås gennem boghandelen eller ved at tegne et SBI-abonnement.

SBI-abonnement er en rabatordning med mange fordele for dem, der vil sikre sig løbende orientering om væsentlige udgivelser inden for byggeforskningsområdet. Ring til SBI og hør nærmere.

ISBN 87-563-1037-4.

ISSN 0573-9985.

Pris: Kr. 250,00 inkl. 25 pct. moms.

Oplag: 700.

Foto: Michael Varming og Anders Munk.

Omslag: Sabine Skovfoged Østergaard.

Tryk: Quickly Tryk A/S.

Statens Byggeforskningsinstitut,
Postboks 119, 2970 Hørsholm.

Eftertryk i uddrag tilladt, men kun med kildeangivelsen:
SBI-Rapport 311: Byudvalgets boligsociale aktiviteter – 20 eksempler.

Indhold

Forord	4
Konklusion	5
Sammenfatning	10
Fremgangsmåde	22
Bygger'n i Jennumparken i Randers	25
Klubaften for 12-16 årige i Egedalsvænge i Karlebo.....	32
Slaraffenland i Hømarken i Svendborg	38
Fritidsklubben og børnerådet i Skådeparken i Århus	44
Sjov Lørdag i Skovparken i Kolding	51
Pigeklubben i Gellerup i Århus	57
Hjul i mosen i Vollsmose i Odense.....	62
Mamma Mia, et mor-barn projekt for flygtninge og indvandrere.....	69
Kulturcaféen i Vapnagård i Helsingør.....	75
Somalisk familieprojekt i Lindholmcentret i Nykøbing Falster.....	82
Cyklisterne fra Kongevænget i Hillerød.....	86
Team boligmiljø i Holbæk	91
Genbrugscentralen Eskevang i Eskebjerggård i Ballerup	97
Kvartersassistenterne på Stengårdsvej i Esbjerg	103
Skurvognen på Prags Boulevard på Amager.....	110
Aktivitetssamvirket for boligsocialt arbejde i Hjørring Vestby	115
Det Grønne Arbejde i Gullestrup ved Herning	120
Klubben på Bispebjerg i København.....	126
Ældrecaféen på Skallerupvej i Aalborg Øst.....	132
Aktiv kirke i Avedøre Stationsby i Hvidovre	137
Litteraturliste	143
Summary	144

Forord

Denne rapport er en af 6 delrapporter, som er udarbejdet i forbindelse med den evaluering af Byudvalgets indsats 1993-98, som er gennemført ved et samarbejde mellem Statens Byggeforskningsinstitut og Socialforskningsinstituttet. De øvrige 5 delrapporter er:

1. *De 8 modelområder. Evaluering af et Byudvalgsinitiativ*
2. *Omprioritering i almene boligafdelinger - evaluering af et Byudvalgsinitiativ*
3. *Byudvalgets boligsociale indsats*
4. *Virkninger af Byudvalgets indsats i almene boligafdelinger 1994-97*
5. *Virkninger af Byudvalgets renovering af bygninger og friarealer*

Der er desuden i november 1999 udgivet en sammenfattende evalueringsrapport med titlen: *Byudvalgets indsats 1993-98. Sammenfattende evaluering.*

Nærværende rapport vedrører 20 eksempler på boligsociale aktiviteter i 20 udvalgte boligområder, som alle har fået midler til at gennemføre sociale aktiviteter og til at ansætte beboerrådgivere. De 20 eksempler er ikke statistisk repræsentative for de boligsociale aktiviteter Byudvalget igangsatte i hen ved 300 boligområder. Rapportens eksempler skal derimod ses som illustrative eksempler på, hvordan Byudvalgets boligsociale aktiviteter blev igangsat og gennemført i forskellige boligområder.

Evalueringen er blevet fulgt af en følgegruppe bestående af:

- Fuldmægtig Charlotte Hamburger, fuldmægtig Søren Varder og fuldmægtig Per Larsen, By- og Boligministeriet
- Fuldmægtig Jane Andersen, Indenrigsministeriet
- Fuldmægtig Annelise Pawlik, Socialministeriet
- Konsulent Torben Bonde, Kommunernes Landsforening
- Konsulent Jørgen Olsen og konsulent Steffen Boel Jørgensen, Boligselskabernes Landsforening

København, september 1999

Hørsholm, september 1999

Inger Koch-Nielsen
Socialforskningsinstituttet

Hans Kristensen
Statens Byggeforskningsinstitut

Konklusion

Denne undersøgelse giver et billede af, hvordan der i 20 boligområder er igangsat og etableret boligsociale aktiviteter og projekter. Aktiviteterne dækker kun et udsnit af den boligsociale indsats - støttet af Regeringens Byudvalg - der foregår i boligområderne, og skal således alene ses som eksempler på forskellige typer af boligsociale aktiviteter. Der er i alt udvalgt 20 forskellige aktiviteter, som udspringer af Byudvalgets såkaldte 30-punkts program. De udvalgte aktiviteter og projekter er især relateret til Byudvalgets aktivitetsforslag 1, 2, 6, 7, 14, 15, 17, 25 og 28, som primært er rettet mod truede børn og unge, flygtninge/indvandrere, langtidsledige og førtidspensionister. Det overordnede sigte med Byudvalgsindsatsen er at fremme den lokale velfærd i boligområderne: Skabe bedre hverdagsbetingelser, skabe rum for socialt samvær og fremme den sociale integration i boligområderne. Konkret kan de udvalgte aktiviteter grupperes inden for 4 typer:

- Aktiviteter rettet mod børn og unge
- Aktiviteter rettet mod integration af flygtninge og indvandrere
- Aktiviteter rettet mod arbejdsmarkedrelateret aktivering af områdets beboere
- Aktiviteter med et bredt socialt sigte.

Et væsentlig formål med denne undersøgelse har været at vise, hvordan beboerne i de 20 boligområder oplever aktiviteterne: Hvilken betydning har aktiviteterne generelt haft for deres liv og for deres opfattelse af boligområdet? Undersøgelsen belyser også - via brugerne vurdering - hvorvidt aktiviteterne har opfyldt de mål, der var sat for dem.

Undersøgelsens datamateriale er 20 casestudier, som ikke udgør et repræsentativt materiale, men snarere et illustrativt og hypotesskabende materiale. De egentlige hypoteseafprøvninger baseres på datamateriale omfattende alle bebyggelser med Byudvalgsindsats, og for beboerundersøgelsens vedkommende, på et udsnit af bebyggelser. Hypoteseafprøvningen publiceres i SBI-rapport 319: Byudvalgets boligsociale indsats og SBI-rapport 321: Virkninger af Byudvalgets indsats i almene boligafdelinger 1994-97.

Aktiviteternes udformning, herunder organisering og ressourceforbrug, afhænger af boligområdernes specifikke problemer, og aktiviteterne spænder derfor vidt. Fælles for boligområderne er dog, at de har modtaget byudvalgsmidler til igangsætning af aktiviteter og ansættelse af beboerrådgivere.

Aktiviteternes målopfyldelse

Aktiviteternes målopfyldelse skal først og fremmest ses i forhold til brugerne vurdering, for selv om de konkrete resultater af aktiviteterne i visse tilfælde kan forekomme begrænsede, tyder undersøgelsen

sen på, at aktiviteterne i langt de fleste tilfælde har haft en stor betydning for brugernes hverdagsliv. Det er især det sociale samvær med andre brugere, som vægtes højt. Det er således indtrykket, at aktiviteterne har medvirket til at bryde en ofte isoleret hverdag og udfylder væsentlige behov for social kontakt og samvær med andre. Mulighed for socialt samvær, hvor beboere mødes omkring forskellige aktiviteter, lader således til at spille en central rolle i forhold til integration mellem forskellige beboergrupper. Det ser endvidere ud som om, de igangsatte aktiviteter blot udfylder en del af et meget stort behov for en bred vifte af aktiviteter/væresteder/klubber o.l. i de udvalgte boligområder. Og det må erindres, at der er mange beboere i boligområderne, som ikke har været brugere af de igangsatte aktiviteter. Sammenfattes indtrykkene fra de 20 eksempler tegner der sig følgende billede:

For *børn og unge* har organiserede aktiviteter medvirket til, at de unge ikke "hænger" rundt om i boligområdet til gene for andre beboere. Desuden har aktiviteterne i visse tilfælde haft en præventiv effekt i forhold til kriminalitet og hærværk. Det har vist sig vigtigt, at der ansættes professionelle medarbejdere i aktiviteterne/tilbudene, dels til løsning af konflikter mellem børn/unge, dels til etablering af voksenkontakt. De aktiviteter, som er begrænset til sommerferieaktiviteter, har afdækket et behov for flere kontinuerlige aktiviteter og tilbud.

For *flygtninge og indvandrere* peger undersøgelsen på, at det kræver tid og trygge vilkår at inddrage gruppen i beboeraktiviteter. Det har således vist sig vigtigt at etablere nogle trygge mødesteder for indvandrere alene, inden de "store" integrationsmæssige resultater kan opnås.

For de aktiviteter, som har et *beskæftigelsesmæssigt* sigte, er det indtrykket, at der er behov for en styrkelse af samarbejdet mellem AF-systemet, de kommunale beskæftigelsesafdelinger og beboerrådgiverne. Der har bl.a. været ressourceproblemer i form af manglende materialer og opkvalificerende kurser. Samtidig bærer aktiviteterne præg af problemer med projektstyring og organisering.

Forankring og organisering

En af de vigtigste intentioner med byudvalgsindsatsen er at sætte en ny og positiv udvikling i gang i belastede boligområder, og nøgleordene for indsatsen er bæredygtighed og lokal forankring. Forankringen søges bl.a. opnået ved ansættelse af beboerrådgivere i boligområderne, og krav om kommunalt engagement gennem en kommunal medfinansering af indsatsen.

Beboerrådgiverne

Et væsentligt led i byudvalgsindsatsen i forhold til igangsætning af boligsociale aktiviteter har været ansættelse af beboerrådgivere. Beboerrådgiverne har mange forskellige funktioner og spiller en meget central rolle i forhold til igangsætning og organisering af aktiviteter og projekter, og for langt de fleste af de udvalgte aktiviteter gælder, at disse ikke var kommet i gang uden beboerrådgivernes deltagelse. Ud over at igangsætte aktiviteter og projekter og koordinere den boligsociale indsats har beboerrådgiveren - ofte fra grunden - skullet

opbygge samarbejdsrelationer med afdelingsbestyrelser, kommuner og andre relevante parter. Alle disse funktioner, som beboerrådgi-verne har skullet opfylde, har vist sig vanskelige at nå inden for den afgrænsede periode, som beboerrådgi-verne har været ansat i på nu-værende tidspunkt (fra 1994-1998). Det er indtrykket, at det især er de "svage" beboergrupper, som har lidt under de begrænsede tidsmæs-sige ressourcer, som beboerrådgi-verne har haft til rådighed. Dette skal ses i sammenhæng med at inddragelse af de "svage" beboer-grupper bl.a. kræver opsøgende arbejde, som beboerrådgi-verne ofte ikke har haft det nødvendige overskud til.

Kommunernes rolle

I de første 4 år (1994-1997) blev de sociale aktivitetstilbud finansieret af de involverede kommuner og Socialministeriet. Socialministeriet afholdt flest udgifter i begyndelsen af perioden men bidrog ikke øko-nomisk i det fjerde år, der hermed blev finansieret udelukkende af kommunerne. Hensigten med denne finansieringsform var at sikre, at aktiviteterne blev forankret i kommunerne. Beboerrådgi-verne blev i perioden 1994-1997 finansieret af Socialministeriet og Landsbygge-fonden.

Det generelle indtryk er, at der er en tendens til, at det kommunale engagement er faldet i takt med reduktionen af den statslige støtte. Dette indtryk skal ses i sammenhæng med, at det i forhold til de 20 udvalgte eksempler på boligsociale aktiviteter har været svært at finde eksempler på byudvalgsaktiviteter, som er forankret i det kom-munale budget. Det er også indtrykket, at den kommunale medfinan-siering i de første år helt eller delvist har bestået i at allerede igang-satte aktiviteter, så som stillinger i børneinstitutioner og miljøarbejde, er blevet omdefinert til en aktivitet under byudvalgsindsatsen. Det skal dog i denne sammenhæng nævnes, at det generelt kan være svært at dokumentere og gennemskue andelen af kommunal medfi-nansiering til boligsociale aktiviteter. Dette skal bl.a. ses i sammen-hæng med, at udgifterne til boligsociale aktiviteter ikke figurerer på en selvstændig konto i det kommunale budget. Desuden optræder den kommunale medfinansiering ofte som mere eller mindre "usyn-lig", idet medfinansieringen, ud over konkrete tilskud, også indehol-der bl.a. gratis lån af lokaler og kommunale medarbejdertimer.

Set i forhold til byudvalgsindsatsens begrænsede tidshorisont på fem år og aktiviteternes ofte midlertidige karakter, er det spørgsmå-let, om forventningerne til en positiv udvikling og synlig forbedring af det sociale miljø ikke har været for høje? For boligområder med mange og sammensatte problemer er der meget, som tyder på, at bæ-redygtighed og forankring kræver en længere tidshorisont, således at de forskellige aktiviteter har en reel mulighed for forankring. Her spiller især mulighederne for kontinuitet i tilbud og aktiviteter en væ-sentlig rolle, idet der med en række af aktiviteterne er etableret en platform, som på sigt kan bidrage til en forankring. Men denne ud-vikling kræver en fortsat udbygning og udvikling. Det er derfor posi-tivt, at 72 af de godt 100 beboerrådgi-verstillinger er blevet forlænget fra 1998 til 2003. En oplagt måde at styrke udviklingen yderligere på vil være et stærkere kommunalt engagement og medansvar. Det er der også lagt op til for de projekter, der videreføres i perioden 1998-

2003. Her betaler kommunerne og Socialministeriet hver 50 procent af udgifterne til sociale aktiviteter i hvert af de 5 år, mens beboerrådgi-verne finansieres af By- og Boligministeriet og Landsbyggefonden.

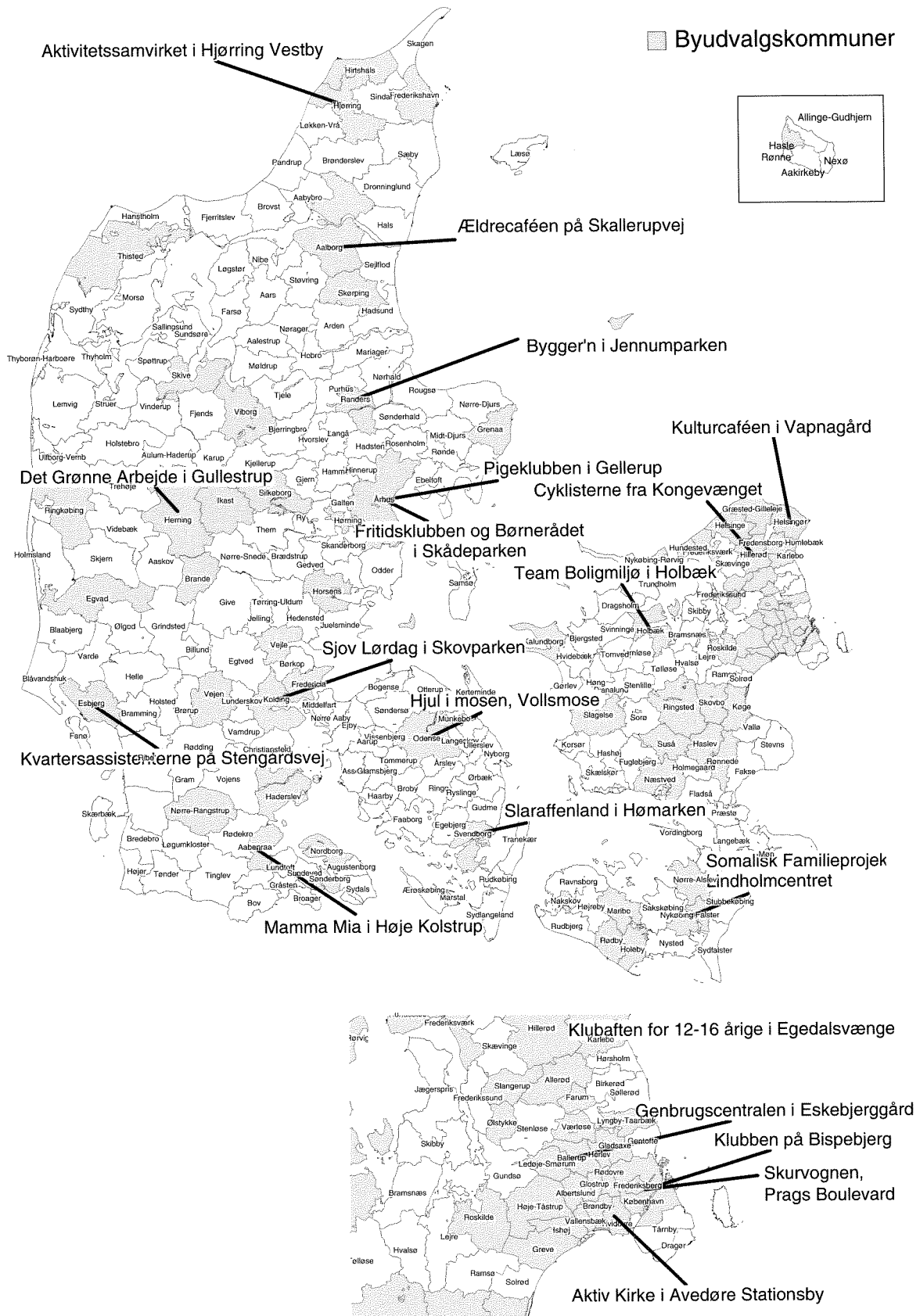
Den tostrengede indsats

Byudvalgsindsatsen har både et overordnet bredt sigte og et mere målgruppespecificeret sigte, hvilket også afspejles i udvalgets aktivitetforslag. Det brede sigte handler bl.a. om at skabe bedre trivsel i boligområderne via beboerengagement og medansvar, mens det mere specificerede sigte er rettet mod specifikke beboergrupper, som 3 af de 4 her undersøgte aktivitetstyper omhandler.

Det er svært at inddrage "alle" beboergrupper i en aktivitet. Det er som oftest de beboere, som i forvejen deltager i boligområdets aktiviteter, bl.a. det beboerdemokratiske arbejde, som deltager i de nye aktiviteter. Det kræver et meget stort arbejde at få kontakt til de "svage" beboergrupper, et arbejde som beboerrådgi-verne, som nævnt, har haft svært ved pga. utilstrækkelige tids- og arbejdsmæssige ressourcer. Konsekvensen har i visse tilfælde været, at de såkaldte svage grupper ikke har været inddraget i aktiviteterne. Blandt de 20 udvalgte eksempler har det vist sig, at især være- og mødesteder har haft en positiv effekt i forhold til etablering af sociale netværksrelationer og integration mellem forskellige beboergrupper. Det generelle indtryk er, at det "bedste" resultat opnås, hvis der både arbejdes med en bred og en målrettet indsats, således at der etableres aktiviteter for "alle" beboere, og mere specifikke aktiviteter for bestemte målgrupper. Herved kan der samtidig dæmmes op for den latente konflikt, der kan opstå mellem forskellige beboergrupper, når der etableres aktiviteter for en bestemt gruppe af beboere. Spørgsmålet er, om ansvaret for inddragelser og etablering af aktiviteter for de "svage" beboergrupper ikke i højere grad bør være et kommunalt ansvar. I et af kvarterløftområderne har man gode erfaringer med etablering af en "arbejdsdeling" mellem beboerrådgi-verne og kommunen, således at kommunen varetager aktiviteter for de svage grupper, og beboerrådgi-verne varetager de mere brede aktiviteter for "alle" beboere.

Erfaringer

Erfaringerne fra de 20 eksempler tyder på at det nytter, at lave bolig-socialt arbejde, og dermed at Byudvalgsindsatsen har medvirket til at sætte en ny og positiv udvikling i gang, ofte for små midler. Men erfaringerne tyder også på, at der skal bruges mere tid og flere ressourcer for at denne udvikling kan forankres og på længere sigt skabe socialt bæredygtige boligområder. Der er således meget som peger på, at en tidshorison på 5 år er for snæver, indsatsen når ikke at bundfælde sig og der er en fare for, at de opnåede resultater tabes på gulvet. Det er derfor vigtigt at bl.a. det kommunale engagement sikres, og at der etableres et konstruktivt samarbejde mellem beboerrådgi-veren, boligselskabet og kommunerne, således at den boligsociale indsats fortsat styrkes og udvikles. Da de kommuner, som har de mest belastede boligområder, også ofte er kommuner med et meget lille økonomisk råderum, vil der stadig være et behov for supplerende midler udefra.

Kort 1. Danmarkskort med angivelse af de 20 beskrevne boligsociale aktiviteter og alle kommuner med indsatser støttet af Regeringens Byudvalg.

Sammenfatning

Figur 1. Vapnagård i Helsingør, fritidshjemets legeplads.

Udvalgte boligsociale initiativer er undersøgt i 20 forskellige boligområder. Alle boligområder har modtaget støtte fra Byudvalget i form af finansiering af beboerrådgivere og/eller boligsociale aktiviteter. De fleste områder har desuden fået omprioriteringsstøtte.

De 20 boligområder og boligsociale aktiviteter spænder over en bred vifte af projekter og aktiviteter. Den samme spændvidde gør sig gældende, når man ser på boligområdernes fysiske placering, beboersammensætning, størrelse mv. Det centrale fællestræk ved de 20 boligområder, og dermed ved de 20 caseundersøgelser, er at alle boligområderne er præget af sociale problemer i større eller mindre grad. Derfor er alle aktiviteterne i boligområderne også rettet mod bestemte grupper af beboere eller mod afhjælpning af bestemte typer af problemer. Aktivitetstyperne i boligområderne afspejler helt eller delvis byudvalgets 30 punkts forslag til afhjælpning af sociale problemer. Det gælder især følgende forslag:

"Forslag nr. 1: Aktivitetstilbud i belastede boligområder

Forslaget har til formål at igangsætte aktiviteter, der kan bryde ensomhed og isolation i socialt belastede boligområder.

Forslag nr. 2: Beboerrådgivere

Beboerrådgivere skal som nøglepersoner indgå i det forebyggende arbejde i boligområderne. Beboerrådgivernes hovedopgave er at styrke det sociale liv i boligområderne.

Forslag nr. 6: Bekæmpelse af kriminalitet

Forslaget sigter mod at mindske kriminaliteten i de belastede boligområder. Indsatsen iværksættes i form af kriminalpræventivt arbejde,

hvor en aktivering og ansvarliggørelse af beboerne i boligområdet indgår.

Forslag nr. 7: Mobilisering af lokale og kirkelige netværk

Forslaget skal fremme en inddragelse af de lokale og kirkelige netværk, så der skabes mulighed for et bredt helhedsorienteret arbejde i det enkelte lokalområde.

Forslag nr. 14: Målrettet dagtilbud for indvandrere- og flygtningemødre

Forslaget har til formål at tilvejebringe mere målrettede dagtilbud til indvandrere- og flygtningemødre.

Forslag nr. 15: Initiativer i forhold til indvandrere- og flygtningebørn

Forslaget sigter mod at give flygtningebørn i alderen 0-6 år kendskab til det danske sprog og normer.

Forslag nr. 17: Fritidstilbud til unge

Forslaget har til formål at støtte en opprioritering af udbuddet af fritidstilbud, der er målrettet til udsatte unges ønsker og behov.

Forslag nr. 25: Aktivering af flygtninge og indvandrere

Forslaget sigter på at aktivere flygtninge og indvandrere til i langt videre omfang end hidtil at deltage i det lokale foreningsarbejde.

Forslag nr. 28: Undervisning af voksne indvandrere og flygtninge

Forslaget skal sikre, at voksne indvandrere og flygtninge modtager undervisning i dansk og danske samfundsforhold i tilstrækkelig omfang." (Byudvalget 1995, side 67).

Selv om aktiviteterne i de 20 udvalgte eksempler spænder vidt kan de inddeles i fire overordnede typer:

- Aktiviteter, som er rettet mod børn og unge
- Aktiviteter, som er rettet mod integration af flygtninge og indvandrere
- Aktiviteter, som er rettet mod arbejdsmarkedsrelateret aktivering af områdets beboere
- Aktiviteter, som har et bredt socialt sigte.

Inddelingen af aktiviteterne i fire typer er foretaget ud fra aktiviteter-nes overordnede målsætning og målgruppe, samt deres tilknytning til det nævnte udsnit af Byudvalgets 30 punkts forslag. I praksis har det dog i visse tilfælde være svært at relatere eksemplerne til kun at omfatte én type af aktiviteter, og der forekommer derfor overlapninger, således at et eksempel i praksis indeholder elementer fra andre af de fire typer af aktiviteter. Fx indeholder nogle af de aktiviteter, som er rettet mod børn og unge, også en integrationsmæssig indsats, og omvendt.

Figur 2. Hømarken i Svendborg, beboerhuset Skovbyhus.

Generelt om aktiviteter, som er rettet mod børn og unge

Aktiviteterne findes i følgende projekter:

- Sjøv Lørdag i Skovparken i Kolding
- Fritidsklubben og børnerådet i Skådeparken i Århus
- Slaraffenland i Hømarken i Svendborg
- Klubaften i Egedalsvænge i Kokkedal
- Bygger'n i Jennumparken i Randers
- Pigeklubben i Gellerup i Århus
- Hjul i mosen i Vollsmose i Odense.

Aktiviteterne kan især knyttes til Byudvalgs forslag 6: Bekæmpelse af kriminalitet, og forslag 17: Fritidstilbud til unge.

De boligområder, som har iværksat aktiviteter, som er målrettet børn og unge er kendetegnet ved at have en stor andel af børn og unge, og en stor andel af enlige forsørgere. Dette behøver i sig selv ikke at være et problem, men områderne er samtidig kendetegnet ved, at en stor gruppe af børn og unge ikke har tilknytning til det etablerede fritids- og foreningsliv, og at der ikke tidligere har været aktiviteter i boligområdet rettet mod børn og unge. I flere boligområder har det bevirket, at de unge har "hængt ud" i boligområdet, og der har været problemer med kriminalitet og hærværk. Samtidig er der en relativ stor del af børn og unge, heriblandt etniske minoriteter, som kommer fra såkaldte ressourcetsvage familier, hvor der eksisterer såvel sociale som kulturelle problemer.

Metode og målsætning

Der er stor forskel på, hvordan aktiviteterne for børn og unge er udformet. Fælles er dog, dels at det overordnede sigte er af forebyggende karakter, dels at børnene og de unge via aktiviteterne får en tilknytning til deres boligområde og dermed opdyrker et medansvar for dette. Desuden spiller socialt samvær med jævnaldrende og voksenkontakt en central rolle. Det er forskelligt, hvorvidt man i projekterne og aktiviteterne har ansat pædagogisk uddannet personale. Der

er en tendens til, at der i de projekter, hvor der fra begyndelsen har været lagt vægt på at give børn og unge mulighed for samvær og kontakt, har været ansat pædagogisk uddannet personale. Det gælder især Fritidsklubben i Skådeparken i Århus. I andre projekter har det undervejs vist sig, at samvær med jævnaldrene og voksenkontakt har været vigtigere end selve aktiviteten. I andre projekter/aktiviteter, har man ikke ansat personale med tilstrækkelig pædagogisk indsigt og erfaring, og hverdagen har været præget af uløste konflikter mellem børnene/de unge.

Figur 3. Knallert med 2 på, uden styrthjelm, på gang- og cykelsti, Vapnagård

Målgruppe

I langt de fleste projekter er den overordnede målgruppe for aktiviteterne nået: De forenings- og institutionsløse børn og unge. Mange af aktiviteterne henvender sig succesfuldt til en meget bred aldersmæssig målgruppe, uden at enkelte aldersgrupper overses. Dog er der i visse tilfælde problemer med at tiltrække danske såvel som piger med en anden etnisk baggrund. Erfaringer fra bl.a. pigeklubben i Gellerup viser, at det generelt er et problem, at tiltrække piger med en fremmedkulturel baggrund til aktiviteter, hvor der også er drenge, som følge af problemer med forældrenes accept.

Brugernes opfattelse

For børnene og de unge har samværet med andre børn og unge betydet, at de har fået flere og andre venner, og dermed en større tilknytning til boligområdet. Desuden har voksenkontakten for visse børn og unge bevirket, at de har fået nogle voksne, som de ser op til - rollemodeller - , som de stoler på og kan betro sig til. Forhold som for nogle børn og unge er fraværende i deres dagligdag. I nogle af projekterne tilbyder de voksne hjælp til selvhjælp ved at støtte og vejlede de unge i forhold til uddannelse og arbejde. Konkret har aktiviteterne i visse tilfælde afhjulpet problemer i forhold til vold, kriminalitet og hærværk i boligområderne.

Ressourcer

Omfanget af økonomiske og personalemæssige ressourcer som aktiviteterne har haft til rådighed varierer. Der er meget som peger på, at aktiviteter, som bliver forankret i allerede eksisterende projekter/aktiviteter i boligområderne, er mindre ressourcekrævende, specielt i forhold til de fysiske rammer og ikke mindst i forhold til kontakt til områdets beboere.

Af særlig betydning for aktiviteterens ressourceforbrug er, hvor længe der er åbent og hvornår. Disse forskelligheder hænger naturligt sammen med de ressourcer, som er til rådighed i området, så som boligområdernes fysiske rammer, herunder om boligafdelingerne ønsker at stille lokaler og arealer "gratis" til rådighed for børns og unges fritidsaktiviteter.

I visse boligområder har kommunen og afdelingsbestyrelserne indgået et konkret samarbejde omkring afhjælpning af manglende klub- og fritidstilbud til børn og unge. På den ene side kan det anses for positivt, at kommune og afdelingsbestyrelse samarbejder omkring lokal løsning af problemerne, på den anden side er det kommunens opgave og ansvar, at sørge for at bl.a. institutionsudbygningen følger med andelen af børn og unge.

Organisering og forankring

Næsten alle aktiviteter og projekter inddrager beboerrådsgiverne i boligområderne enten som idémagere eller som deltagere i aktiviteterne, og næsten alle aktiviteter søger at inddrage forældre og beboere i aktiviteterne. Generelt er det erfaringen fra aktiviteterne, at det er svært at inddrage og engagere frivillige i aktiviteterne. Desuden udgør de frivillige ikke en kontinuerlig arbejdskraft, hvilket vanskeliggør planlægningen. Det er nemmere at inddrage frivillige i forhold til konkrete, tidsmæssigt afgrænsede aktiviteter. Erfaringer fra boligsocialt arbejde samt helt konkret fra disse aktiviteter og projekter viser, at der er en stor gevinst ved inddragelse af frivillige, selv om det kan være en svær proces. Ved at inddrage frivillige opnås dels bedre muligheder for forankring i lokalmiljøet, dels bevirker en aktiv deltagelse i eget boligområde en større tilknytning til og et større ansvar for eget bomiljø. Sidst, men ikke mindst, lærer man "sin nabo at kende", og myter og fordomme glemmes til fordel for et bedre beboerklima.

I et boligområde har man forsøgt at etablere et børneråd (Skådeparken i Århus). Intentionerne med børnerådet viste sig i praksis, at være svære at realisere. Det er generelt svært at inddrage børn og unge i arbejdet. Der skal være hurtige og konkrete resultater når man inddrager børn og unge, ellers mister de tålmodigheden. Og ikke mindst: Børnenes medbestemmelse og kompetence skal fra starten være veldefineret, således at både børn og voksne kan orientere sig i en ny beslutningsstruktur.

Aktiviteters betydning for boligområdet

De her gennemgåede aktiviteter for børn og unge viser, at der med meget forskellige ressourcer kan etableres fritidstilbud til børn og unge. Bl.a. beboerrådsgivere sammenkæder i visse tilfælde etableringen af tilbudene med en nedgang i kriminalitet og hærværk i boligområderne. Der er med visse af tilbudene etableret faste rammer,

således at børnene og de unge kan mødes og ikke "hænger ud" i boligområdet. Det er dog værd at bemærke, at i de tilfælde, hvor aktiviteterne begrænser sig til én aften om ugen eller til en eller to uger i sommerferien, giver børnene og de unge udtryk for, at der er behov for flere aktiviteter og/eller flere åbningsdage/aftener.

Visse aktiviteter er også åbne for børn og unge, som ikke bor i boligområdet. Denne åbning har haft en positiv effekt i forhold til boligområdernes image, idet især forældrene, som bor i nærliggende boligområder, ikke kun forbinder de pågældende områder med sociale problemer, men også med et sted, hvor deres børn kan benytte fritidstilbud.

I forhold til målgruppen - de foreningsløse børn og unge - kan det undre, at det kun er ganske få aktiviteter og projekter, som samarbejder med det etablerede klub- og foreningsliv. Det vil - via et sådant samarbejde - være oplagt, at introducere børnene/de unge til andre klub- og fritidstilbud, således at børnene og de unge får en mere stabil tilknytning til de eksisterende fritidstilbud, som har en mere kontinuerlig karakter. Det er især de svageste og meste socialt truede børn, som har brug for faste rammer om deres fritid. En af årsagerne til at børn og unge ikke deltager i det etablerede foreningsliv er, at de ikke "passer ind". For denne gruppe er det selvfølgelig en balancegang mellem på den ene side at etablere alternative aktiviteter, og på den anden side at benytte sig af allerede eksisterende og forankrede tilbud. Et andet vigtigt forhold er, at det for visse typer af aktiviteter er svært at tiltrække piger. Problemet handler dels om etniske forskelle, dels om at mange aktiviteter er udformet således, at de primært tiltrækker drenge. Da det er personalet i de projekter, hvor problemet eksisterer, som har påpeget problemet, kan det undre, at der ikke er konkrete overvejelser om en mere ligelig kønsmæssig fordeling i visse af aktiviteterne, eller etablering af aktiviteter målrettet mod piger.

Generelt om aktiviteter, der er rettet mod integration af flygtninge og indvandrere

Aktiviteterne findes i følgende projekter:

- Mamma Mia et mor-barn projekt i Høje Kolstrup i Aabenraa
- Somalisk familieprojekt i Lindholmcentret i Nykøbing Falster
- Kulturcaféen i Vapnagård i Helsingør
- Cyklisterne fra Kongevænget i Hillerød.

Aktiviteterne og projekterne indenfor denne type er især knyttet til Byudvalgsforslag nr. 14: Målrettet dagtilbud for indvandrere- og flygtningemødre, nr. 25: Aktivering af flygtninge og indvandrere, samt forslag nr. 28: Undervisning af indvandrere og flygtninge,

De aktiviteter og projekter, som er rettet mod integration af flygtninge og indvandrere i boligområderne, skal ses i sammenhæng med boligområdernes relativt høje andel af flygtninge og indvandrere, og en tendens til intolerance og konflikter mellem danske beboere og denne gruppe, som i visse tilfælde har givet sig udslag i racisme.

Metode og målsætning

De forskellige projekter giver et godt billede af, hvordan aktiviteter, som henvender sig til flygtninge og indvandrere, i større og mindre omfang kan være medvirkende til, at introducere målgruppen til dansk kultur, normer og adfærd. For et af projekterne (Mamma-Mia i Høje Kolstrup) har målsætningen også været, at lære deltagerne dansk. Desuden fungerer projektet som aktiveringstilbud for kvinderne. I et andet projekt er der undervejs i forløbet etableret tilbud om danskundervisning. Fælles for projekterne har været, at man har ønsket at inddrage indvandrere og flygtninge i boligområdets aktiviteter og hverdag: beboerdemokratiet, deltagelse i deres børns skolegang m.m., og i det hele taget skabe en kontakt mellem gruppen af indvandrere og flygtninge og de danske beboere.

Målgruppe

To af de gennemgåede projekter har som udgangspunkt henvendt sig til kvinder - Cykelprojektet og Mamma-Mia projektet. I Mamma-Mia, som også omfatter børn, har målgruppen været begrænset til en bestemt nationalitet. I to af de andre projekter - projektet for somaliske familier i Lindholmcentret og Kulturcaféen i Vapnagård - har målgrupperne været bredere. I to af projekterne stemte målgruppen i praksis overens med de faktiske deltagere: Cykelprojektet og projektet for de somaliske familier. I Kulturcaféen er deltagerne kun tyrkiske mænd og i Mamma-Mia projektet deltager der kvinder med forskellig national baggrund.

Generelt kan det være svært, at tiltrække flere forskellige etniske grupper til samme aktivitet, pga. religiøse og kulturelle forskelligheder. Dog peger denne undersøgelse på, at der i projekter, som er målrettet mod kvinder, er nemmere at tiltrække flere forskellige nationaliteter. Et andet væsentligt forhold, som gør sig gældende i forhold til aktiviteter for flygtninge og indvandrere, er, at etniske grupper ikke har tradition for, at kvinder og mænd deltager i samme aktiviteter.

Opdelingen i forhold til køn og etnisk baggrund efterlader det åbne spørgsmål, om der ikke er et udækket behov for aktiviteter og projekter for de grupper af flygtninge og indvandrere, som ikke deltager i projekterne.

Brugernes opfattelse

Brugerne lægger vægt på det sociale samvær, og den positive rolle som aktiviteterne og projekterne spiller i deres hverdag. Mange af brugerne giver udtryk for, at de via aktiviteterne og projekterne har fået etableret et socialt netværk, hvor man hjælper og støtter hinanden. I de projekter, hvor deltagergruppen er af blandet nationalitet, lægger kvinderne vægt på, at de på tværs af religiøs og kulturel baggrund kan mødes om en konkret aktivitet, og tale om dét at være kvinde i en anden kultur. For andre deltagere er det især muligheden for at kunne mødes på egne præmisser, som spiller en central rolle.

Ressourcer, organisering og forankring

Projekterne varierer fra afgrænsede korte projektforsøg til længerevarende tilbud, og det er derfor også forskelligt hvor mange ressourcer, der anvendes. I tre af projekterne er der ansat medarbejdere til at

forestå aktiviteterne, mens det i højere grad er brugerne, som står for aktiviteten i Kulturcaféen i Vapnagård. I de fleste tilfælde er det beboerrådgiveren, som har taget initiativ til aktiviteter og projekter, men der er også eksempel på, at det er den kommunale forvaltning, der har henvendt sig til boligområdet. Det er indtrykket, at de projekter, som har karakter af egentlige mødesteder, Projektet for somatiske familier og Kulturcaféen, udover undervisningsdelen, kan fungere uden "professionel" bistand. Projekter, som indeholder en mere målrettet indsats, bl.a. i forhold sprogundervisning og aktiveringstilbud, er omvendt meget afhængige af professionel bistand.

Aktiviteternes betydning for boligområdet

Projekternes og aktiviteterne konkrete resultater kan i nogle tilfælde virke begrænset. Men projekterne og aktiviteterne for flygtninge og indvandrere har afdækket et behov for etablering af trygge baser, hvor gruppen bl.a. har mulighed for socialt samvær, inden de "store" resultater kan opnås. Mange flygtninge og indvandrere, især kvinder, lever et isoleret liv og deltager sjældent i boligområdernes eller skolernes arrangementer. Denne isolation har en negativ effekt på de danske beboeres opfattelse af og kendskab til flygtninge og indvandrere og ligger til grund for mange myter og fordomme. For mange flygtninge og indvandrere er det en stor overvindelse at færdes i boligområdet og en endnu større at deltage i forskellige arrangementer. Her spiller manglende traditioner for deltagelse i foreningsliv og sprogbarrierer en væsentlig rolle. Ved at opbygge nogle trygge baser i form af større og mindre projekter og samlingssteder, hvor der lægges vægt på socialt samvær, kan flygtninge og indvandrernes frygt for det nye og ukendte mindskes, og deres deltagelse i boligområdets og skolernes aktiviteter øges.

Figur 4. Stengårdsvej i Esbjerg, komposteringsgården.

Generelt om aktivering af beboere

Aktiviteterne findes i følgende projekter:

- Kvarterassistenterne på Stengårdsvej i Esbjerg

- Genbrugscentralen i Eskebjerggård i Ballerup
- Team boligmiljø i Holbæk.

Aktiveringsprojekterne kan ses i tilknytning til Byudvalgsforslag 1: Aktivitetstilbud i belastede boligområder og forslag nr. 6: Bekæmpelse af kriminalitet.

De boligområder, som har iværksat aktiveringsprojekter for områdets beboere, er kendetegnet ved, at relativt mange af beboerne har enten ingen eller kun sporadisk tilknytning til arbejdsmarkedet: der er mange arbejdsløse og mange beboere er førtidspensionister. Problemer med arbejdsløsheden giver sig bl.a. udslag i isolation, og visse boligområder sammenkæder problemer med kriminalitet, hærværk og vold i boligområderne med arbejdsløshed.

Metode og målsætning

Fælles for aktiveringsprojekterne er primært målsætning om, at deltagerne via opkvalificering skal sluses ud i ordinært arbejde og/eller uddannelsesforløb. Samtidig lægges der vægt på, at projekterne også skal komme beboerne til gode ved bl.a. vedligeholdelse af fællesarealer, nabohjælp mv.

Målgruppe

Aktiveringsprojekterne henvender sig primært til områdets arbejdsløse og pensionerede beboere. I to af de tre projekter har man nået målgruppen og det forventede antal af deltagere. I det tredje projekt har man, på trods af en relativ stor andel af arbejdsløse beboere, svært ved at få fat i og tiltrække arbejdsløse beboere til projektet.

Beboernes opfattelse

Fælles for de beboere, som har deltaget i de tre aktiveringsprojekter, er, at de vægter det sociale samvær højt, og er glade for at komme "ud af lejligheden" og møde andre "ligestillede". Fælles er også, at deltagerne ser projekterne som springbræt til det ordinære arbejdsmarked eller til, at komme i gang med en uddannelse. I det projekt, som har det største antal deltagere - Team boligmiljø i Holbæk - beklager deltagerne, at projekterne ikke har nok ressourcer til rådighed, hvilket går ud over projekternes kvalitet. Specielt peger deltagerne på problemer i forhold til at kunne deltage i relevante kursusaktiviteter.

Ressourcer, organisering og forankring

De tre projekter finansieres alle over byudvalgsmidler. Boligselskabet spæder også til, i form af diverse materialer og lokaler. Desuden fungerer boligområdernes vicevært i to af projekterne som daglig leder/tilsynsførende. Aktiveringsprojekterne er for så vidt udgiftsneutrale for bostedskommunerne, bortset fra den kommunale medfinansiering i forhold til byudvalgsmidlerne, samt den tid, som de kommunale projektansvarlige bruger på projekterne.

I et af projekterne - Genbrugscentralen i Eskebjerggård i Ballerup - er der etableret en baggrundsgruppe, som bl.a. består af den kommunale projektansvarlige, beboerrådgiveren, den daglige leder, medarbejdere i projektet samt beboere. Gruppen varetager den overordnede organisering af centralen. I de to andre projekter foregår den

overordnede organisering (rekruttering, udarbejdelse af handlingsplaner m.m.) i et samarbejde mellem beboerrådsgiveren og den kommunale projektansvarlige. Alle tre projekter indeholder aktiviteter, som er rettet mod vedligeholdelse af boligområdernes indendørs- og udendørsarealer. To af projekterne tilbyder desuden nabohjælp, og i Genbrugscentralens udsalg kan beboeren komme ind og få sig en kop kaffe. Via disse aktiviteter søger projekterne at synliggøre aktiviteterne i boligområdet, og gøre beboerne opmærksomme på den service, de tilbyder.

Aktiviteters betydning for boligområdet

Aktiveringsprojekterne forsøger, mere eller mindre succesfuldt, at kombinere aktivering af områdets beboere med beskæftigelsesaktiviteter, som samtidig kommer områdets beboere til gavn. En "sidegevinst" ved denne kombination er, at deltagerne i projekterne samtidig kommer i kontakt med deres med-beboere, et kendskab som kan medvirke til at styrke deltagerens tilknytning til boligområdet.

Den beskæftigelsesmæssige effekt af projekterne syntes i nogle tilfælde at være begrænset. Yderligere lider projekterne under manglende muligheder for opkvalificering, og antallet af aktiverede beboere i projekterne er begrænset. Det sidste gælder især kvarterassistenterne på Stengårdsvej i Esbjerg. På baggrund af disse problemer kan det undre, at projekterne ikke er blevet justeret undervejs. Et forhold, som ville kunne afhjælpe nogle af projekternes problemer, er yderligere tilførelse af ressourcer, således at deltagerne bl.a. har mulighed for at deltage i relevant opkvalificerende kursusaktivitet. Samtidig er der noget, som tyder på, at man bør se nærmere på rekrutteringen af arbejdsløse beboere, herunder samarbejdet mellem beboerrådsgiverne og kommunernes aktiverings- og beskæftigelsesafdelinger. På trods af disse problemer er det dog væsentlig, at deltagerne i projekterne giver udtryk for, at projekterne giver dem indhold i deres liv og har en netværksskabende funktion.

Generelt om aktiviteter med et bredt socialt sigte

Aktiviteterne findes i følgende projekter:

- Ældrecaféen på Skallerupsvej i Ålborg Øst
- Aktivitetssamvirket i Hjørring Vestby
- Skurvognen på Prags Boulevard på Amager
- Klubben på Bispebjerg på ydre Nørrebro
- Det Grønne Arbejde i Gullestrup ved Herning
- Aktiv Kirke i Avedøre Stationsby i Hvidovre.

Projekterne kan ses i tilknytning til Byudvalgsforslag 1: Aktivitetstilbud i belastede boligområder, forslag nr. 7: Mobilisering af lokale og kirkelige netværk og forslag nr. 25: Aktivering af flygtninge og indvandrere.

Aktiviteter med et bredt socialt sigte dækker over aktiviteter og projekter med forskellige overskrifter og målsætninger - fælles er dog, som overskriften indikerer, at det overordnede sigte er af bred social karakter. Hvor de andre gennemgåede typer af aktiviteter som udgangspunkt har haft et mere afgrænset sigte og en veldefineret

målgruppe, er målgruppen for denne type af aktiviteter - for de flestes vedkommende - i princippet alle beboere i de pågældende boligområder.

Kendetegnende for de boligområder, som har etableret aktiviteter og projekter med et bredt socialt sigte, er, at man søger at afhjælpe forskellige og sammensatte problemer ved at etablere formelle og uformelle mødesteder, som fremmer dannelse af sociale netværksrelationer, der kan være medvirkende til at beboerne får en bedre hverdag. Sigtet er et bedre og mere velfungerende boligområde.

Metode og målsætning

Med den boligsociale indsats har man overordnet ønsket, at gøre boligområdet bedre at bo i, enten ved at skabe gode betingelser for socialt samvær, fx ved at etablere møde- og væresteder, eller ved at skabe gode betingelser for forskellige brede aktiviteter.

Målgruppe

For nogle af aktiviteterne og projekterne gælder det, at man søger at målrette indsatsen, så den på én gang både omfatter alle beboere og mere specifikke, udsatte beboergrupper. For nogle af projekterne er denne tostrengede indsats lykkedes bedre end andre. Det kan være en svær balancegang at inddrage alle beboere og specifikke, udsatte beboergrupper lige meget, idet det ofte ender med at være de såkaldte ressourcestærke beboere, der er de mest involverede og aktive. At få beboere med færre ressourcer til at deltage kræver ofte en meget intensiv og professionel indsats. Det er ikke altid at beboerrådgi-verne har de nødvendige ressourcer til rådighed til at varetage denne opgave, og det er spørgsmålet om kommunerne ikke i højere grad bør involveres og tage ansvar i forhold til de udsatte beboergrupper. Ved at udvide samarbejdet mellem beboerrådgi-verne, som har det nære kendskab til boligområdet, og kommunerne, der har erfaringer og en professionel stab, vil der sandsynligvis kunne skabes gode forudsætninger for lokalt at skabe aktiviteter og projekter for udsatte beboergrupper.

I Aktivitetssammenvirket i Hjørring har målsætningen været, at de såkaldte ressourcestærke beboere skal søge at inddrage med-beboere med færre ressourcer i aktiviteterne. Denne strategi rejser spørgsmålet om, hvor meget ansvar for sociale problemstillinger, man generelt kan pålægge beboere. Også her er der tale om en balancegang mellem på den ene side, at lægge vægt på et socialt medansvar, og på den anden side passe på, at de ressourcestærke beboere ikke "knækker halsen". Det virker dog som om at man i Hjørring via aktivitetsudvalg og aktivitetssammenvirket har etableret en god platform for samarbejde og socialt ansvar, som på længere sigt kan udvikle sig til at inddrage flere ressource svage beboere i det boligsociale arbejde. Spørgsmålet om medansvar handler bl.a. også om ambitionsniveau. Klubben på Bispebjerg har fx tilsyneladende udviklet sig til et sted, hvor der er en høj grad af social rummelighed og opmærksomhed på de svagere beboergruppers behov. Det er her lykkedes at etablere et tilbud, som integrerer en målrettet indsats overfor den svagere del af beboerne og en mere generel indsats overfor de mere ressourcestærke beboere.

I de andre projekter er indsatsen rettet mod specifikke grupper bl.a. ældre og de såkaldte øldrikkere. For øldrikkerne - Skurvognen på Prags Plads - kan man diskutere projektets forebyggende værdi. Projektets målsætning har været at få gruppen væk fra gaden, og gruppen har selv ønsket sig et sted, hvor den kan mødes på egne præmisser. På den ene side må man respektere, at gruppen ønsker et sted, hvor deltagerne har mulighed for at mødes og drikke deres øl i fred og ro. På den anden side virker det påfaldende, at man ikke i højere grad søger at inddrage gruppen i boligområdets aktiviteter.

Brugernes opfattelse

Brugerne af de forskellige projekter og aktiviteter giver udtryk for, at projekterne opfylder et væsentlig behov for mødesteder, hvor de oplever et socialt sammenhold, og hvor der er etableret sociale netværksrelationer. For størstedelen af projekterne gælder, at beboerne har vægtet og fremhævet det gode ved, at man har lært sine med-beboere af kende.

Ressourcer, organisering og forankring

Det er svært, at sige noget entydigt om de forskellige projekters resourceforbrug, idet de spænder lige fra etablering af en skurvogn til fx etablering af en spisecafé. Lige så vanskeligt er det at sige noget entydigt om organiseringen og forankringen. Dog kan der fremdrages nogle fællestræk specielt i forhold til de projekter, som har karakter af mødesteder, bl.a. Café Hjertetræet, Klubben på Bispebjerg og Skurvognen på Prags Boulevard. I Café Hjertetræet og Klubben på Bispebjerg er der ingen tvivl om, at de ansatte spiller en central rolle især i forhold til at dække de udsatte beboergruppers behov. I begge projekter deltager desuden frivillige og beboere i aktiveringstilbud, som de ansatte også har ansvaret for. Selv om begge projekter er forankret i allerede eksisterende tilbud, har projekterne fået tilført relative mange byudvalgsmidler. I den anden ende af projekterne findes Skurvognen på Prags Boulevard, som er et eksempel på, hvordan man for relative få midler kan etablere et tilbud til en udsat beboergruppe.

Aktiviteters betydning for boligområdet

Det er indtrykket, at aktiviteterne og projekterne med enkelte undtagelser, har levet op til målsætningen om at skabe baser eller fora, som medvirker til at skabe sociale netværksrelationer. Der er forskel på, hvor "bredt" man er nået ud til de forskellige beboergrupper. Men for de flestes vedkommende gælder, at der med aktiviteterne er etableret udgangspunkter for en bredere social indsats i boligområderne. Dog kræver denne indsatsform en stadig opmærksomhed på behovet for at udvikle metoder til inddragelse af de udsatte beboergrupper i boligområderne, således at det ikke kun er de såkaldte ressourcestærke beboere, som deltager i og har glæde af aktiviteterne. I denne forbindelse er det spørgsmålet, om man ikke skal nedtone forventningerne til aktiviteter, som samtidigt er rettet mod både en generel og en specifik indsats. Aktiviteterne og projekterne viser, at det er vanskeligt at inddrage begge grupper lige aktivt. Det er spørgsmålet om beboerne ikke får mere gavn af, at der både etableres aktiviteter, som har et bredt sigte, og aktiviteter som er mere målrettet udsatte beboergrupper.

Fremgangsmåde

Udvælgelsen af de 20 bebyggelser

Til undersøgelse af beboernes/brugernes oplevelse og udbytte af de boligsociale aktiviteter er der udvalgt 20 områder, hvor der er undersøgt en boligsocial aktivitet. Områderne er udvalgt ud fra en række kriterier.

Det er som udgangspunkt tilstræbt, at boligområderne har tilhørt den mest socialt belastede del af de bebyggelser, der har modtaget byudvalgsstøtte. De udvalgte bebyggelser befinder sig således blandt den hårdest belastede tredjedel af alle byudvalgets ca. 500 bebyggelser. Som operationalisering er anvendt et kriterie bestående af andelen af førtidspensionister og andelen af udenlandske statsborgere. Andelen af beboere med anden etnisk oprindelse end dansk er beregnet ud fra en bearbejdning af data fra Danmarks Statistik og inkluderer udenlandske statsborgere, danske statsborgere født i udlandet, samt hjemmeboede børn, hvis forældre har en anden etnisk oprindelse end dansk. De udvalgte bebyggelser er således blandt den femtedel af bebyggelserne, der har den højeste andel førtidspensionister, og/eller den femtedel af bebyggelserne, der har den højeste andel udenlandske statsborgere. Disse to kriterier afgrænser tilsammen omtrent én tredjedel af samtlige byudvalgsbebyggelser.

Der er dog visse undtagelser fra reglen om, at bebyggelserne er blandt den mest belastede tredjedel. Undtagelserne optræder i forbindelse med, at dels er byudvalgets otte modelområder, dels er CFSA's fire områder blandt de 20 udvalgte områder (Uggerhøj 1996 og Vestergaard m.fl. 1997). Dette på trods af at nogle af disse bebyggelser ikke indgår blandt de socialt mest belastede ud fra de opstillede kriterier. Disse bebyggelser er Eskebjerggård i Ballerup, Vapnagård i Helsingør, Skådeparken i Århus, Vestbyen i Hjørring, Lindholmscenteret i Nykøbing Falster og nogle af de almene boligafdelinger i de to københavnske boligområder, Bispebjerg og Holmbladsgade. I videst mulig udstrækning indgår de 20 bebyggelser også blandt de bebyggelser, der er omfattet af beboersurveyen vedrørende evaluering (Munk 1999).

Ved udvælgelsen er der endvidere taget geografiske hensyn til, at bebyggelserne er beliggende forskellige steder i landet. Der er således udvalgt bebyggelser både i Jylland og på Fyn og Sjælland. Endvidere er der taget hensyn til, hvor mange bebyggelser, der har fået byudvalgsstøtte i de forskellige regioner. Samtidig er der lagt vægt på, at bebyggelserne repræsenterer både det indre København, Københavns forstæder, de store provinsbyer og de mindre provinsbyer.

Udvælgelsen af de 20 aktiviteter

Ved valget af hvilken aktivitet der er undersøgt, måtte der rent praktisk tages hensyn til hvilke aktiviteter, der var i gang på undersøgelsestidspunktet i foråret 1998. Ved valget af aktiviteter er det endvidere tilstræbt, at aktiviteterne i de 20 bebyggelser dækker et udsnit af de

30 forslag til, hvad byudvalgsaktiviteterne kunne indebære. Samtidig er der udvalgt flere aktiviteter af samme type for at kunne undersøge eventuelle indbyrdes forskelle i aktivitetens udformning, organisering etc. og hvad sådanne forskelle måtte betyde for brugerne. På den baggrund er der udvalgt aktiviteter der retter sig mod:

- børn og unge
- aktivering af arbejdsløse/kontanthjælpsmodtagere
- aktiviteter for indvandrere
- aktiviteter med et bredt socialt sigte.

Der er således tilstræbt en bredde i udvalget af aktiviteter, men samtidig giver de udvalgte eksempler langt fra et fuldstændigt billede af de mange forskelligartede aktiviteter der er igangsat i boligområderne.

Undersøgelsesmetode

De udvalgte aktiviteter er primært undersøgt via kvalitative interviews med brugerne af aktiviteterne. Desuden er der foretaget interviews med nøglepersoner som aktivitetsmedarbejdere, projektledere og beboerrådgivere til belysning af projektets etablering og organisering. Interviewene er foretaget i forbindelse med besøg i bebyggelserne, og samtidigt har det være muligt at observere den sammenhæng som aktiviteten er foregået i, fx i form af de fysiske rammer for aktiviteten og karakteren af brugernes udfoldelser.

Brugerinterviewene har som oftest haft karakter af gruppeinterview, med brug af spørgerammer. I interviewsituationen er der således lagt vægt på, at brugerne af aktiviteterne kunne komme frem med de oplevelser og synspunkter, der var vigtige for dem, samtidig med at der har været en række centrale aspekter, som interviewerens har søgt at belyse undervejs i interviewet.

Nøglepersonerne er i enkelte tilfælde blevet interviewet over telefonen, ligesom telefoninterview er anvendt til at følge op på besøget i bebyggelsen.

I det omfang de interviewede har tilladt brug af båndoptagere, er interviewene blevet båndet, og i de forholdsvise få tilfælde hvor brugerne ikke ønskede, at der blev anvendt båndoptager, er der undervejs i interviewet taget notater.

Undersøgelsesmetoden har været tilrettelagt, det har været muligt at tegne et øjebliksbillede af de udvalgte aktiviteter. Der er altså ikke tale om en tilbundsående undersøgelse af hver enkelt aktivitet. De udvalgte aktiviteter skal opfattes som eksempler blandt mange mulige, og som en "temperaturmåling" af hvad brugerne får ud af at deltage i de pågældende aktiviteter. Det vil derfor ikke være muligt, på baggrund af de 20 beskrivelser, at give generelle retningslinier for hvilke aktiviteter og organiserings- og samarbejdsformer, der kan overføres til andre boligområder.

På baggrund af interviewmaterialet, observationer og eventuelt supplerende skriftligt materiale i form af statusrapporter, pjecer, helhedsplaner o.l. er der udarbejdet en beskrivelse af hver af de 20 eksempler på boligsociale aktiviteter. I beskrivelserne gives der indled-

ningsvis er en kort præsentation af aktiviteten, hvorefter boligområdet karakteriseres kort, med særlig vægt på de baggrundsoplysninger, som har relevans i forhold til at forstå aktiviteten. Ligeledes beskrives forhold omkring aktivitetens start, tilrettelæggelse og finansiering. Herefter beskrives mere udførligt hvad aktiviteten går ud på, hvem der bruger den, hvordan brugerne oplever aktiviteten, og hvilke fordele og problemer, der har været forbundet med aktiviteten. På baggrund af beskrivelsen gives en vurdering af aktiviteten.

Bygger'n i Jennumparken i Randers

Figur 5. Jennumparken i Randers. En stor bebyggelse hovedsagelig i 3 etager.

Undersøgelsen af Bygger'n i Jennumparken i Randers kommune bygger på en rapport om stedet (Randrup og Jensen 1996) samt en indberetning om den boligsociale indsats i Jennumparken fra Randers kommune til Socialministeriet (Randers Kommune 1996). Desuden er der foretaget et interview med to medarbejdere og et gruppeinterview med fire unge mellem 14-16 år, idet vi har valgt at fokusere på de ældste unge i aktiviteten.

Bygger'n består af et stort friareal med forskellige legeredskaber og en bygning præget af nedslidning.

Boligbebyggelsen Jennumparken

Jennumparken, der er beliggende i den nordlige del af Randers, opførtes i begyndelsen af 1970'erne. I 1980'erne gennemgik bebyggelsen en større renovering. På trods heraf er det et udpræget lavindkomstkvarter, hvor relativt mange er på overførselsindkomst i forhold til kommunen som helhed. Ca. 60 pct. af de voksne (over 17 år) modtog en midlertidig indkomsterstattende ydelse i 1993, mens andelen i kommunen som helhed var 31 pct. Der var endvidere 45 pct. enlige forsørgere, mens disse i kommunen som helhed udgjorde 20 pct. i 1996. Af de 1.105 beboere var 42 pct. under 18 år, heraf var 58 pct. udenlandske statsborgere. Andelen i kommunen som helhed var i 1996 henholdsvis 19 pct. og 9 pct.

Bygger'n og byudvalgsmidlerne

Bygger'n blev oprindeligt startet tilbage i 1980'erne, hvor en gruppe beboere oprettede fritidsforeningen Winthersvang. Formålet med den beboerstyrede ordning var at aktivere børn og unge omkring en byggelegeplads. Kommunen stillede en grund og en pavillon til rådighed og ydede økonomisk støtte til etableringen af området. Byggelegepladsen blev udelukkende drevet ved hjælp af frivillig arbejdskraft. Samarbejdsproblemer mellem de frivillige fik imidlertid foreningen til at gå i opløsning, og pladsen lå øde og ubenyttet hen i en periode på halvandet år.

Jennumparken fik tildelt omprioriteringsstøtte, hvilket ifølge kommunen har bevirket, at huslejen har stabiliseret sig på et realistisk leje. Desuden er der bevilget en beboerråd giver til bebyggelsen samt et mere beskedent beløb til boligsociale aktiviteter. Efterfølgende er indsatsen over for børn og unge i området prioriteret højt, hvilket har udmøntet sig i reetablering af byggelegepladsen og ansættelse af to lønnede medarbejdere, der blev fastansat i 1997. Desuden har Kvarterklubben, ligeledes lokaliseret i bebyggelsen, fået tilført ekstra aktivitetsmidler fra Socialministeriet, og der er sket en opnormering af personalet.

Økonomi og organisering

Bygger'n og Kvarterklubben har et årligt budget på henholdsvis 508.000 kr. og 536.000 kr., heraf kommer 248.000 kr. fra byudvalgsmidlerne (i alt 1 mio. kr.). I 1996 blev budgettet suppleret med i alt 137.000 kr. fra forskellige tips-, fonds- og puljemidler. Hovedparten (100.000 kr.) kom fra tipsmidlerne til idrætsudstyr og etablering af en BMX-bane.

Organisatorisk hører Bygger'n nu under Kvarterklubben, hvilket giver en vis fleksibilitet med hensyn til såvel lokale- som ressourcefordelingen. Eksempelvis bruger ungdomsklubben som en midlertidig løsning Bygger'ns lokaler. I dagligdagen fungerer de enkelte afdelinger dog uafhængigt af hinanden.

Formålet med reetableringen af Bygger'n

Mange familier fravælger institutioner til deres børn af økonomiske grunde. Dette gælder både de svagestillede danske familier men især indvandrerfamilierne, der ikke har tradition for at sende deres børn i institution. Som resultat heraf tilmeldes en stor andel af børne- og ungegruppen ikke institutionerne.

Bygger'ns formål er at skabe kontakt til bebyggelsens institutionsløse børn og unge i alderen 6-18 år. Betalingsproblemet er løst, idet det er gratis at komme på Bygger'n, og der er ingen fremmødekontrol. Bygger'n kan sammenlignes med en offentlig legeplads med opsyn, idet børnene frit kan komme og gå, som det passer dem. Endvidere sker opholdet på byggelegepladsen samt færdene til og fra den på forældrenes ansvar. Alle byens børn og unge må bruge stedet, dog er det primært tilmænt Jennumparkens børn. Man har bevidst fra begyndelsen gjort meget ud af, at der ikke var tale om endnu en institution - netop for at tiltrække de institutionsløse børn og unge.

Forventningerne var, at stedet stille og roligt skulle bygges op, og man regnede ikke med et højt besøgstal i begyndelsen. Medarbejderne var begyndt at rydde op på grunden til åbningsdagen, men rygterne havde spredt sig - der kom 300 børn allerede første dag. Det daglige besøgstal har nu stabiliseret sig på 50-60 børn. Heraf kommer 30-40 børn fast mindst tre gange om ugen. På et år nåede brugergruppen op på i alt 200 børn. Hertil kommer, at andre daginstitutioner, især børnehaver, bruger Bygger'n som udflugtsmål i formiddagstimerne. I ferier er besøgstallet en del højere, og det har været nødvendigt at ansætte ekstra personale i sommerferien (20 timer ugentlig).

I rapporten om Bygger'n konstateres det, at målgruppen - de institutionsløse børn - er nået. Aktiviteter for de 10-14 årige prioriteres, da man vurderer, at det især er muligt at sætte ind med en forebyggende og motiverende indsats over for denne aldersgruppe.

På et tidspunkt var der meget ballade med de 14-18 årige, og dette var man slet ikke forberedt på. Hærværk på byggelejepladsen, indtagelse af både hårde og mindre hårde stoffer samt vold var blandt problemerne. Ungegruppen fik valget mellem at blive og få hjælp og støtte - eksempelvis en håndsrækning til at påbegynde en uddannelse - eller bortvisning. Halvdelen har valgt at blive, mens den anden halvdel stadig volder en del problemer i området. Endelig er det ikke registreret, at børn tilmeldt de almindelige institutionstilbud i bebyggelsen vælger Bygger'n fra.

Aktiviteter og hverdagen

Bygger'n har åbent fra kl. 10-17 på alle hverdage, mens der er lukket i weekenden. Det er dog kun bygningerne, man ikke har adgang til uden for åbningstiden. Før i tiden var pladsen aflukket, men de unge kom alligevel ind, og man oplevede en del hærværk. Efter at legepladsen er blevet frit tilgængelig, er hærværket næsten forsvundet. Dagen før vores besøg havde der dog været indbrud, og TV og radio mv. var blevet stjålet.

Skateboardrampe, forhindrings- og fodboldbane (klubben har et fodboldhold) er blandt de udendørs aktivitetsmuligheder. Indendørs er der mulighed for at spille billard og håndfodbold. Desuden lægges der vægt på socialt samvær, og hver uge har man en samlende aktivitet fx snobrødsbagning. Man bruger især kræfter på socialisering og adfærdsregulering, hvor nøgleordene er kærlighed og konsekvens. Som følge af den relativt lave personalenormering må børnene være selvstyrende, hvilket også betyder, de selv må klare småkonflikterne. Det er tillige tilladt at kede sig eller selv at starte aktiviteter. Børnene inddrages også i de praktiske opgaver med vedligeholdelse og bygning af legeredskaber. Børnene skal lære, at de selv må yde en indsats, før målet er nået.

I ferier, især sommerferien, er der en lang række arrangementer eksempelvis overnatning, natbio og fodboldskole samt en række sportsaktiviteter, blandt andet i samarbejde med Randersegnens Gymnastik- og Idrætsforeninger og andre fritids- og ungdomsinstitutioner i boligområdet.

Det fremgår af medarbejderinterviewet, at det er en opgave i sig selv at give børnene voksenkontakt, som en del af børnene ikke har

for meget af. Dette forsøges ved at give dem noget hygge, spille et spil med dem og rose dem. Det er vigtigt at sørge for, at de har en oplevelse af, at der er nogen, der gider gøre noget for dem.

Figur 6. Den åbne legeplads. Bygger'n i Jennumparken.

Beboerne, beboerrådgiveren og Bygger'n

Beboerne var i begyndelsen noget skeptiske over for reetableringen. Der var begrænset børnetilslutning til byggelegepladsen under beboerordningen, så man havde vanskeligt ved at se, hvad det skulle gøre godt for. Bygger'n fik for mange penge (fra kommunen og fra Byudvalgsmidlerne), mente Aktivitetsforeningen og den gamle afdelingsbestyrelse. Der var også misundelse over, at reetableringen så hurtigt blev en succes. Kritikken er dog svundet ind efter, at de gode resultater har vist sig. Nu er man nået så langt, at man holder fastelavn sammen. Endvidere har boligforeningen meddelt, at der er brugt 100.000 kr. mindre på hærværkskontoen, hvilket også har medvirket til, at holdningen langsomt er vendt til det positive.

Stedets tidligere beboerrådgiver var ildsjælen bag reetableringen af Bygger'n. Nu, hvor der er styr på børnene, er man blevet enige om, at den nuværende beboerrådgiver skal koncentrere sig om de voksne. Bygger'n indgår, som de øvrige institutioner i SSP-samarbejdet (skolen, socialforvaltningen og politiet) og Norby-samarbejdet, hvor en række fritids- og ungdomsklubber arbejder på tværs både med erfaringsudveksling og fælles arrangementer (KFUM, fritidshjemmet Solgården og Kvarterklubben).

Brugernes/beboernes oplevelse af aktiviteten/projektet

De fire unge mellem 14-16 år, vi talte med, tilhører de ældste børn/unge på stedet. De tre drenge gik i skole, og pigen på 16 år arbejdede. Det varierede, hvor længe de var kommet, og hvor meget de brugte stedet. Den unge pige på 16 år havde brugt Bygger'n meget i en periode, hvor hun ikke havde noget at tage sig til. Nu arbejdede hun og kom ikke mere hver dag. Af de to drenge på 15 år havde den

ene været med fra starten, mens den anden, der var hans klassekammerat, kun lige var begyndt at komme. Nu besøgte de begge stedet stort set hver dag. Drengen på 14 år havde gået på Bygger'n i to år og kom næsten dagligt, mest for at spille fodbold.

De unge var tydeligvis trykket af interviewsituationen, og især drengene var svære at få til at snakke. En af de ansatte i Bygger'n kom til stede under interviewet, hvilket hjalp på interviewsituationen. På spørgsmålet om, hvorfor han kommer på Bygger'n, svarer den ene af drengene - kraftig opfordret:

"Det er fordi jeg godt kan lide at være her, så man ikke går og laver alt muligt andet lort efter skoletid. Rende rundt og stjæle biler og sådan noget".

Pigen siger, at hun ikke vil sidde og spille hellig:

"Det var sådan, nå nu er klokken fem, nu lukker de, hvor fanden skal vi så gå hen ik, altså - jamen der holder en bil heroppe, den kan vi lige gå op og... ik. Der er ikke noget andet sted at gå hen, når der først er lukket her så er der bare dødt ikke".

Medarbejderne nævner ungdomstilbuddene (Kvartersklubben, Nørrevangsskolen og KFUM), men det falder ikke i så god jord hos de unge. Drengen på 14 år kommer dog i Kvarterklubben og er godt tilfreds, mens pigen er blevet for gammel. Drengene på 15 år gider ikke at komme der. Det er for kedeligt, der er ikke rigtig noget at lave.

Pigen slår selv fast, at hun ikke var særlig stabil i skolen. Dengang hang hun nede i Bygger'n hver dag, så kom hun på efterskole, og *"så gik der i snævs i den sidste sommer"*. Med stoffer og kriminalitet.

"...Jeg har været ude i noget, som ikke var så godt. Og så til sidst så var jeg simpelthen så langt ude, så der holdt den bare ikke mere vel. Medarbejderen (på Bygger'n, red.) troede på mig og ...hjalp mig simpelthen med at komme i gang, og det var ret godt".

Drengen, der er ny på Bygger'n, fortæller, at han er begyndt at komme, fordi hans kammerat sagde, at han skulle prøve det. Det kommer dog frem, at han godt kan lide at cykle på BMX-cyklerne og køre go-card. Hvis man keder sig, er det ens egen skyld, mener de unge. Der går meget tid med at hjælpe med at skrue og ordne og med at sidde og sludre med kammeraterne. På en almindelig dag er der altid noget at bygge på eller rydde op, ellers kan man spille billard og alle mulige ting. Desværre er computeren og flippermaskinen gået i stykker. Den yngste dreng spiller på Bygger'ns fodboldhold, som spiller turneringer mod andre klubber. Han er glad for at komme i Bygger'n og har mange venner her. Samme dag stod han for en billardturnering.

Pigen siger, at hun godt kan lide stedet, fordi der kommer så mange forskellige mennesker. De tosprogede børn og unge skal tale dansk, når de er på stedet. Hvis de ikke gør det og ikke retter sig efter en advarsel, skal man være uden for i en halv time. De unge kender ikke rigtig nogen, der ikke gider komme i Bygger'n bortset fra de store, der blev smidt ud, fordi de blev ved med at lave ballade.

De unge dyrker forskellige fritidsinteresser om aftenen, når Bygger'n er lukket, og i weekenden. Pigen fortæller, at Jennumparken kan være meget trist om vinteren, hvor alle sidder inde, men at der om sommeren er meget dejligt at bo, fordi alle mennesker er ude. Der er mange børn i området, som leger sammen på tværs af aldre. Den yngste dreng er også meget glad for at bo i området, fordi der er mange klubber og mange børn at lege med. Alle snakker sammen, men man er ikke så meget hjemme hos hinanden. Man ses mere udenfor. Der er flere bander i området samt en del ballade med de unge i Jennumparken. Dog er det ikke så slemt, som det har været.

Figur 7. Bygger'n i Jennumparken.

Vurdering

Genetablering af den åbne legeplads i Jennumparken har helt sikkert udfyldt et behov blandt børn og unge i boligområdet. Det ses blandt andet af det faldende hærværk. Bygger'n har så at sige fingeren på pulsen blandt børne- og ungegruppen. Det vil sige, at man kan tiltrække forskellige børnegrupper inden for målgruppen alt efter, hvilke aktiviteter, der iværksættes. Bygger'n er et godt tilbud til de institutionsløse børn og er især rettet mod de 10-14 årige.

Det er absolut en gevinst, at de børn og unge, der ønsker støtte og hjælp, kan få det af medarbejderne (voksne), som tager dem alvorligt. De knappe personaleressourcer betyder dog blandt andet, at man må afvente børnenes egen løsning af problemer, og at man i vid udstrækning accepterer børnenes eget valg. Tilsyneladende er dette en god løsning for dem, som vælger at blive. De ballademagere, der fravælger stedet, udgør dog stadig et problem, som kommunen sammen med boligforeningen nok burde se nærmere på. Der synes således at være behov dels for at øge antallet af egentlige institutionspladser, dels for en specifik indsats over for den ældre ungegruppe (som ikke kommer på Bygger'n), idet der øjensynlig er problemer med stoffer og kriminalitet i boligområdet. Behovet for ekstra ressourcer øges markant i sommerperioden, hvor antallet af børn og unge stiger, når mange kommer hjem fra efterskoler mv.

Byudvalgsstøtten synes at have været netop den saltvandsindsprøjtning, der skulle til for at sætte Bygger'n i gang igen. Der er da også planer om, at bygningerne skal skiftes ud, og at Bygger'n om-

dannes til en egentlig fritidsinstitution med betaling. Dette vil formentlig først være en god idé, når det bliver normalt at bruge de offentlige institutioner i boligområdet. Der er øjensynlig udviklet en slags institutionsløs kultur, hvor institutionerne fravælges af forældrene af økonomiske årsager og af børnene, fordi deres kammerater ikke går der. Bygger'n er et godt instrument til at ændre dette.

Endelig er samarbejdet mellem Bygger'n og boligområdet (beboerbestyrelsen) forbedret efter en periode med skepsis og misundelse. En yderligere forbedring af forholdet vil formentlig gavne børn og unge i Jennumparken.

Klubaften for 12-16 årige i Egedalsvænge i Karlebo

Figur 8. Egedalsvænge, klubhuset ligger i udkanten af bebyggelsen.

Familieklubben er en kommunal institution, der tilbyder en række aktivitetstilbud til børn, unge og familier i Egedalsvængeområdet. Et tilskud fra byudvalgsmedlerne har muliggjort, at der hver tirsdag aften holdes åbent fra 18.00 til 22.30 henvendt til unge fra 12-16 års alderen. Initiativet henvender sig primært til unge, der ikke deltager i andre aktiviteter i lokalområdet, de såkaldt "klub-løse unge". Alle unge i aldersgruppen er dog velkomne til at deltage.

I det følgende beskrives familieklubbens "tirsdagsklub", med særligt henblik på at belyse hvad de unge får ud af aktiviteten. Der er gennemført interview med to grupper af brugere. Den ene gruppe består af fire danske drenge, der hver tirsdag samles i klubben for at spille rollespil. Den anden gruppe er fem drenge, der alle er anden-generationsindvandrere. Desuden er der gennemført interview med lederen af familieklubben og de to medarbejdere, der udgør personalet hver tirsdag aften.

Boligområdet

Egedalsvænge er et boligområde med 669 boliger, beliggende i Kokkedal i Karlebo Kommune. Bebyggelsen er fra 1974 og består af 2 lange, brede gader med 4 etagers boligblokke på hver side.

Der boede i 1994 1.510 personer i bebyggelsen, hvoraf 31 pct. var børn og unge under 18 år. Andelen af børn og unge er i 1998 steget til 35 pct. 27 pct. af alle børn og unge boede i 1994 i husstande med enlige forsørgere, og 41 pct. af alle børn og unge havde udenlandsk statsborgerskab. Det oplyses, at de mange børn og unge i boligområdet

opleves ofte som støjende af beboerne. I 1998 var andelen af beboere med anden etnisk oprindelse end dansk 50 pct. mod 33 pct. i 1994.

Egedalsvænge har sammen med den nærliggende bebyggelse Byengen fået en bevilling fra Socialministeriet til sociale aktiviteter på 347.400 kr., hvortil kommer en kommunal medfinansiering. Desuden blev der i første omgang bevilget én beboerrådgiver til deling mellem Egedalsvænge og Byengen, men senere skete der en opnormering så Egedalsvænge nu har sin egen beboerrådgiver. Endvidere har Egedalsvænge modtaget midler til omprioritering, der er anvendt til huslejenedsættelse samt ombygninger og fysiske forbedringer.

Familieklubben

Familieklubben har til huse i en pavillionbygning beliggende i udkanten af bebyggelsen. Institutionen har eksisteret i 25 år og har dermed været fast forankret i området længe før byudvalgsbevillingen muliggjorde en udvidelse af aktiviteterne. Ud over aktiviteten for unge tirsdag aften fungerer familieklubben hver dag som legested for mindre børn fra området, med en åbningstid fra 12.30 til 18.00.

Endvidere er der for et halvt år siden i tilknytning til familieklubben, men ikke for byudvalgsmidler etableret en klub med navnet 'klub 2980', for unge i alderen 17-25. Her kommer der næsten udelukkende unge med indvandrerbaggrund. Denne klub har til huse i egne lokaler dog sammenbygget med resten af familieklubben.

Figur 9. De unges klublokale i en pavillionbygning i Egedalsvænge.

Med støtte fra byudvalget blev det imidlertid muligt at tilbyde en række andre aktiviteter. Der blev etableret en kaffebær, som er omdrejningspunktet for de nye aktiviteter, herunder tirsdagsklubben for unge over 12 år. Af andre aktiviteter er der en søndagsklub for familier i området, småbørnstræf hver mandag og onsdag formiddag og en kvindegruppe hver torsdag.

Til etablering af kaffebæren og til finansiering af de nye aktiviteter, blev der det første år bevilget cirka 100.000 kr. og de efterfølgende år

henholdsvis 90.000 kr., 70.000 kr. og 40.000 kr. Den gradvise nedtrapning af beløbet har dog givet vanskeligheder med finansieringen. Udgifterne til at holde åbent for de unge tirsdag aften udgør lønnen til de to medarbejdere i åbningstiden.

Tirsdag aften for unge

Den aften, hvor undersøgelsen gennemførtes, var der omkring 20 unge i klubben, hvoraf cirka halvdelen var "danske" og halvdelen med indvandrerbaggrund. Der var 5 piger og resten var drenge. Desværre blev der ikke opnået interview med de tilstedeværende piger.

Omdrejningspunktet er kaffebaren, hvorfra der sælges sodavand, kage, is mv. I et tilstødende lokale er der et billiardbord og borde og stole. Desuden er der nogle værkstedslokaler, hvor der eksempelvis kan repareres cykler, samt et lokale der benyttes af rollespilsgruppen.

I følge personalet i klubben plejer der sædvanligvis at være lidt flere unge til stede. Dårligt vejr og en nyligt opstartet fodboldaften et andet sted i bebyggelsen kunne være skyld i det lidt mindre fremmøde den pågældende aften.

Personalet fortalte, at der mest kommer drenge i klubben tirsdag aften, og at det var lidt usædvanligt at der var 5 piger til stede. Særligt er det sjældent, at der kommer piger med indvandrerbaggrund. Personalet mente, at det skyldes, at indvandrerpigerne ofte ikke må gå ud om aftenen og at de sædvanligvis ikke må komme de samme steder, hvor der kommer drenge. Omvendt er hjemmet kvindernes og pigernes domæne, hvilket betyder at indvandrerdrengene typisk ikke inviterer jævnaldrende kammerater hjem. Derfor er det særligt vigtigt for indvandrerdrengene at have steder at kunne samles med deres venner, og åbningstiden tirsdag aften skal blandt andet tilvejebringe en ramme for dette, så det ikke er nødvendigt at samles udendørs i bebyggelsen.

Generelt vurderede personalet at mange af de unge, der kommer i klubben har brug for, at der er voksne omkring dem - nogle at snakke med og at se op til. Der er som regel ikke tid og lejlighed til at sætte sig ned med de unge enkeltvis i længere tid. Ofte er det dog tilstrækkeligt, at de unge får lejlighed til eksempelvis at kunne fortælle om, hvis de lige har "smækket med døren inden de gik hjemmefra".

Personalet fortalte samtidig om, hvad det betyder, at der kommer både unge med dansk og etnisk baggrund i klubben. Hvor en gruppe danske drenge spiller rollespil i klubben hver tirsdag aften, har indvandrerdrengene derimod andre interesser og vil hellere høre musik og spille pool. Samtidig har indvandrerdrengene og danskerne forskellige væremåder, hvor særligt indvandrerdrengene fremtræder meget selvsikre og højrøstede. Personalet synes ikke, at indvandrerdrengene og de danske drenge fungerer så godt sammen, men lægger vægt på, at de to grupper er her sammen, og at der ikke er nogen der råber ad hinanden eller generer hinanden. Som det blev udtrykt:

"De laver ikke de samme ting, men de går ind ad den samme dør, og det betyder også meget".

Poolspillerne

Den ene gruppe af interviewede unge var en gruppe på fem anden-generationsindvandrere, alle i alderen 12-14 år. Drengene var alle født og opvokset i Danmark, og boede alle i Egedalsvænge. Drengene var i færd med et spil pool, hvilket foregik livligt og højrøstet.

Drengene tilkendegav, at de synes godt om at komme i klubben. De fremhævede, at i klubben kan de mødes med deres kammerater og have det sjovt sammen. De sagde, at der normalt plejede at være flere af deres venner i klubben, men at en del var begyndt at gå til fodbold om tirsdagen. Drengene fortalte, at den tid de tilbringer i klubben går med at spille pool, backgammon, høre musik og snakke.

Drengene fremhævede, at de har et godt forhold til klubbens personale. En af de unge sagde:

"Man ser lidt op til dem, og snakker med dem".

Det forekommer, at det for denne gruppe af unge er vigtigt, at der i familieklubben er basis for en voksenkontakt.

Om deres øvrige fritidsaktiviteter lod det til at flere af drengene keder sig i deres fritid, hvor de let kommer til at opholde sig uden-dørs i bebyggelsen. En af drengene fortalte, at han savner noget at lave de andre aftener, hvor der ikke sker noget. Han deltager således ikke i andre aktiviteter i bebyggelsen. Han sagde:

"Der skulle være noget at lave, så man ikke bare går rundt".

En anden af drengene sagde, at han kunne tænke sig, at familieklubben havde åbent for unge en aften mere om ugen, mens en tredje af drengene fortalte, at han er tilfreds med den nuværende åbningstid. Nogle af drengene har dog forskellige gøremål i deres fritid. Flere går i arabisk eller tyrkisk sprogskole to eftermiddage om ugen, og to af drengene havde for nyligt fået noget fritidsarbejde på en nærliggende fabrik.

Drengene havde ingen særlig mening om det at bo i Egedalsvænge. En af drengene sagde, at der er for mange indvandrere i bebyggelsen, og at det betyder at man ikke taler nok dansk, men i stedet hele tiden taler tyrkisk. Om kontakten til de danske unge i klubben sagde drengene, at de snakker meget med nogle af danskerne i klubben, og de unge gav således ikke udtryk for, at der skulle være problemer i forhold til samværet med de danske unge.

Flere af drengene sagde, at når de blev lidt ældre ville de gerne komme i "klub 2980", klubben der henvender sig til unge fra 17 år og opefter. Nogle af drengene kender nogle af "de store", som de så op til.

Rollespilsgruppen

Den aften hvor interviewene foregik, bestod gruppen af drenge, der spillede rollespil, kun af fire personer. Drengene er i alderen 13-17 år, altså lidt ældre end poolspillerne. De fortalte, at de normalt var nogle flere til stede. Alt i alt var de 12 deltagere, men der plejede at være 6-7 fremmødte. De fleste af de andre deltagere kommer fra Egedalsvæn-

ge, men tilfældigvis kom to af deltagerne denne aften fra de omkringliggende villakvarterer, mens de andre to kom fra Nivå.

Drengene havde benyttet familieklubbens tirsdagsklub som samlingssted for deres rollespil i tre måneder. De kendte hinanden fra tidligere, hvor de havde spillet sammen i den kommunale ungdomsklub i Nivå. Da ungdomsklubsæsonen sluttede manglede de imidlertid et sted at kunne samles. Da gruppen hørte om, at familieklubben havde åbent tirsdag aften for unge, henvendte de sig til familieklubbens leder og fik en aftale i stand om, at de kunne benytte klubben som hjemsted for deres rollespil. Gruppen anvender således hver tirsdag det lokale, de befandt sig i.

De fremhævede, at de var glade for at have fundet et sted at spille, og de tilkendegav særligt, at noget af det gode ved at benytte familieklubben, er at der ikke hele tiden "kommer nogen rendende og spørger, hvad de laver". Derimod kan de få ro til at koncentrere sig om spillet. Endvidere var der i ungdomsklubben ofte så mange deltagere, at man måtte dele sig op i to grupper.

Rollespilsgruppens deltagere synes generelt godt om at bo i Kokkedal og udtrykte, at der er mange aktiviteter, man kan benytte i fritiden. En af drengene går til bueskydning og roning, men flere af de andre deltager ikke i andre fritidsaktiviteter. De fremhævede imidlertid, at de heller ikke savner at deltage i noget, da de sagtens kan få tiden til at gå.

Vurdering

De to interviewede grupper af unge bruger familieklubbens tirsdagsklub på forskellig vis. For de unge i rollespilsgruppen tilvejebringer familieklubbens tirsdagsklub blot et lokale, der kan danne ramme om de unges aktivitet. Denne funktion er dog ikke uvæsentlig.

For gruppen af indvandrerdrengene udfylder klubben en bredere social funktion, idet den modvirker kedsomhed og giver de unge et rum, hvor de kan mødes med deres venner, omkring nogle aktiviteter de unge synes om.

Denne funktion behøver dog ikke være særegen for indvandrerdrengene. Samme funktion ville måske være fundet, hvis andre grupper af danske brugere var blevet interviewet end rollespilsgruppen. For de unge indvandrere forstærkes behovet for klubaktiviteter dog formentlig af, at der i indvandrer kredse ofte ikke er tradition for at invitere jævnaldrende kammerater med hjem.

At dømme efter de unge indvandrerdrenges udsagn udfylder familieklubbens tirsdagsklub således en lille del af et stort behov for aktiviteter i området til den pågældende aldersgruppe. Uden sådanne tilbud må drengene mødes udendørs, hvor de ville være henvist til at finde på andre aktiviteter, end fx at spille pool sammen.

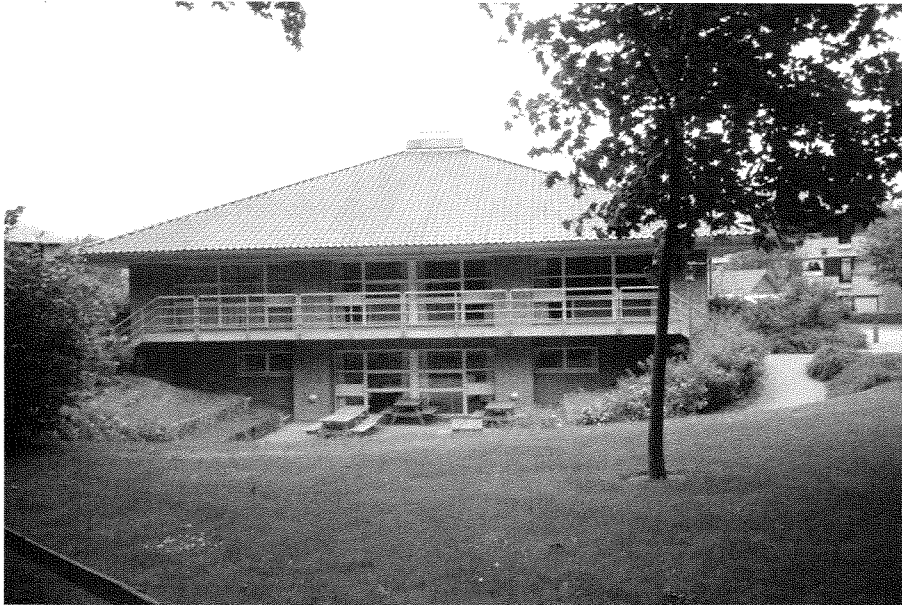
Familieklubbens tirsdagsklub for unge bidrager således til at undgå, at grupper af unge er henvist til at benytte boligområdets udearealer som samlingssted. Hermed afhjælper klubben et af de problemer der har været i bebyggelsen med at børn og unge fylder meget udendørs i bebyggelsen. De unge får mulighed for at komme indendøre og foretage sig nogle mere spændende aktiviteter end blot at "hænge ud".

Samtidig tegner der sig et behov blandt drengene for flere aktivitetsmuligheder andre aftener. Der lader således til at være behov for en lignende fast klubaktivitet for de 12-16 årige hver aften, som tilfældet er for de 17-25 årige.

Samtidig understreger interviewene med de unge indvandrere, at der er fordele ved, at der i tilknytning til familieklubben er aktiviteter for både de "yngre" unge i form af tirsdagsaktiviteten, og de lidt ældre unge i form af klub 2980. De 12-16 årige ved således, at når de bliver ældre kan de begynde at komme i klub 2980, og de får gennem kendskabet til klubben og nogle af dens medlemmer lyst til at komme der.

Familieklubbens tirsdagsklub er således et vellykket eksempel på, at der for forholdsvis begrænsede midler kan lykkes at skabe bedre samlingsmuligheder for aldersgruppen af halvstore børn. I den sammenhæng skal det fremhæves, at det har været en fordel for aktiviteten, at den har kunnet etableres i en allerede eksisterende institution. Det har reduceret etableringsomkostninger, og betydet at der naturligt kan trækkes på institutionens forankring i lokalmiljøet.

Slaraffenland i Hømarken i Svendborg

Figur 10. Beboerhuset Skovbyhus i boligafdelingerne Skovparken, Byparken og Solsikkevej i Hømarken.

Slaraffenland er en forening til fremme af udendørs aktiviteter for Hømarkens beboere. I tilknytning til Slaraffenland er der etableret en legetøjscontainer, som en ansat i aktivering holder åben på hverdage mellem kl. 14 og 17. Til beskrivelse af denne boligsociale aktivitet er der opnået interview med Hømarkens beboerrådgiver samt en gruppe drenge i alderen 8-11 år, hvor to er danske og seks er tyrkiske.

Karakteristik af Hømarken

Hømarken består af tre boligafdelinger - Byparken, Skovparken og Solsikkevej, hvor Byparken er fra først i 1970'erne, mens Skovparken og Solsikkevej er fra 1980'erne. Byparken og Skovparken består af 3 etagers boligblokke, mens Solsikkevej er en tæt-lav bebyggelse. Boligområdet ligger ca. 3 km nordøst for Svendborg centrum. Hømarken er synonymt med skoledistriktet Hømarken, og Hømarksskolen er byens største og nyeste folkeskole.

I 1997 er 29 pct. af beboerne i Hømarken under 18 år. Heraf bor 32 pct. kun sammen med én forsørger. 35 pct. af Hømarkens beboere er udenlandske statsborgere. Blandt børn og unge under 18 år, er 43 pct. udenlandske statsborgere. En meget høj andel af beboerne, 87 pct., var i 1995 modtagere af indkomsterstøttende ydelser.

Igennem de sidste mange år har svære sociale problemer præget boligområdet, og som følge heraf har området haft et negativt omdømme i Svendborg. Mange bestræbelser har derfor været rettet mod at ændre dette omdømme, og en del af byudvalgsarbejdet har også været fokuseret på at skabe et bedre image for Hømarken. Området

har modtaget byudvalgsmidler til dels en beboerrådgiver, dels boligsociale aktiviteter, hvor der blev bevilliget kr. 500.000. Hertil er der en kommunal medfinansiering. Desuden har området, på grund af at det blev udvalgt til at være et modelområde, fået tildelt kr. 900.000. Hømarken har fået tilsagn om fortsættelse af byudvalgsmidler i den kommende periode til boligsociale aktiviteter og til en beboerrådgiver.

Etablering og organisering af Slaraffenland

Initiativet til Slaraffenland blev taget i marts 1995, hvor ledelsen på Hømarksskolen kontaktede styregruppen i Hømarken, fordi ledelsen havde idéer til, hvordan skolens udenomsarealer kunne omdannes til et attraktivt område for børn, unge og voksne. Efterfølgende kom et møde i stand, hvor interesserede parter, daginstitutioner, skolen og styregruppen i Hømarken, deltog. Hensigten med mødet var at arbejde videre med disse idéer. Der blev nedsat tre arbejdsgrupper, der skulle tage sig af kontakten til beboerne i området, finde ud af hvad udenoms arealerne kunne bruges til samt lave en organisationsstruktur.

Hømarksskolen har igennem hele byudvalgsarbejdet været en central aktør i det boligsociale arbejde. Og en væsentlig overvejelse bag projektet har været, hvorledes man kunne gøre skolen til område, der kunne bruges både indenfor og udenfor. Idéen har været at integrere skolen i nærområdet, således at skolen også kan opleves som et fristed og ikke kun som et sted, hvor der hersker restriktioner, disciplin og krav. Samtidigt har intentionen været at gøre området attraktivt, således at beboere fra de nærliggende villakvarterer, fra Svendborg og fra oplandet om Svendborg kan benytte de faciliteter som Slaraffenland har. Foruden at Hømarksskolens udearealer er anvendt til dette formål, er kommunens og boligforeningens nærliggende områder også taget i brug. Imidlertid har den ene boligafdeling, Skovparken, udvist betænkelighed ved, at aktiviteter placeres på deres område; en petanquebane er dog anlagt på afdelingens areal.

Figur 11. Slaraffenlands junglesti i den lille skov bag Skovbyhus.

Beboerrådgiveren og den daværende viceskoleinspektør har sammen lavet ansøgninger om midler til etablering af Slaraffenland, og af byudvalgsmidler er der anvendt kr. 100.000. Der er i alt anvendt kr. 450.000 til etableringen, det vil sige til materialer og serviceydelser. Beboerrådgiveren har sammen med daværende viceskoleinspektør organiseret arbejdsdage, hvor beboerne i området frivilligt kunne hjælpe til, og samtidigt har fagfolk været hyret til blandt andet at lave en junglesti i en nærliggende skov.

Slaraffenland har fungeret i tre år og er blevet en selvstændig forening med en bestyrelse af beboere fra Hømarksområdet, villakvartererne og en repræsentant for Hømarksskolen. Desuden deltager beboerrådgiveren i bestyrelsesmøderne, dog uden at være et bestyrelsesmedlem. Foreningen hører under paraplyorganisationen, Hømarkens Aktivitets- og Idrætsforening.

Aktiviteterne i Slaraffenland er blandt andet en BMX-bane, petanque, rulleskøjtebane, junglesti, beach volley og en grillplads. Til udøvelse af disse aktiviteter skal der dog bruges forskellige rekvisitter, hvilket det ikke kan forudsættes, at potentielle brugere har. Dette foranledigede beboerrådgiveren til at foreslå Slaraffenlands bestyrelse, at der etableredes en idrætscontainer, hvor brugere kunne låne de nødvendige redskaber. Til etablering af denne container har Svendborg Andels- og Boligforening (SAB) bevilliget kr. 20.000.

Idrætscontaineren er organiseret således, at en ansat i aktivering holder åbent for medlemmer af idrætscontaineren. Et medlemskab koster kr. 25 om året og berettiger til fri afbenyttelse af idrætsredskaberne. Såvel børn, unge som voksne kan blive medlemmer, dog skal børn under 7 år have følgeskab af en voksen for at benytte Slaraffenlands aktiviteter.

Figur 12. Idrætscontaineren ved skolen holdes åben på hverdages eftermiddage.

Idrætscontaineren blev en børneklub

Den oprindelige tanke med idrætscontaineren var, at den skulle fungere som en udlånscentral. Den har imidlertid udviklet sig til at være

et sted, hvor børn og unge ikke kun låner idrætsredskaber, men også opholder sig i længere tid af gangen. De børn og unge som typisk kommer er i alderen 8-12 år, og de fleste er tyrkere eller albanere. Der er desuden en lille gruppe danske drenge samt få danske og vietnamesiske piger. Beboerrådgiveren oplever, at det er svært at få piger til at komme i idrætscontaineren, hvilket kan hænge sammen med, at tilbudene i Slaraffenland er mere orienteret mod drenge end mod piger. På nuværende tidspunkt er der ca. 40 medlemmer af containeren.

Det er beboerrådgiverens oplevelse, at børnene har meget brug for, at der er en voksen i containeren som de kan snakke med, og at det behov er større end behovet for at lege. Derfor har man sat et bord op inde i containeren, hvor intentionen er, at børn og voksne kan sætte sig ned og tale sammen. På nuværende tidspunkt er der én mand i aktivering, og dennes funktion er udelukkende at holde åben og sørge for udlån af idrætsredskaber. Vedkommende har ingen pædagogisk uddannelse og har derfor også svært ved at håndtere de konflikter, der opstår mellem tyrkiske, albanske og danske drenge. Beboerrådgiveren træder fra tid til anden til for at afhjælpe tilspidsede situationer, men opståede konflikter mellem børnene løses sjældent. Det eneste virkemiddel, der benyttes, er at give karantæne til de børn og unge, som ikke opfører sig ordentligt.

På interviewdagen kan man opleve småkampe mellem de drenge, der deltager i interviewet. Det meste af tiden, mens interviewet finder sted, småtæver de hinanden, og ved interviewets afslutning sprøjtede én af drengene med vand på nogle af de andre. Besøget har efterladt et indtryk af, at under de nuværende forhold i idrætscontaineren og Slaraffenland skal børnene og de unge være meget robuste for at deltage.

De interviewede drenge fortæller, at de har været med i Slaraffenland gennem længere tid. De kommer ofte, og flere kommer daglig. For det meste spiller de enten fodbold eller tennis, og ellers spiller de basketball eller løber på rulleskøjter. Én af drengene nævner også, at det en gang imellem er muligt at spille skak, hvilket han godt kan lide. For det meste bestemmer børnene selv, hvilke aktiviteter de gerne vil, men nogen gange foreslår aktiveringsmedarbejderen også, hvad de kan lave. Eksempelvis har vedkommende været med til at arrangere, at der laves et bål, hvor alle medlemmer af idrætscontaineren kan komme, og der vil blive grillet mad.

Drengene udtrykker glæde ved at komme i Slaraffenland. De har kendt hinanden fra før de begyndte i Slaraffenland, fordi de alle sammen går i Hømarksskolen. Når drengene skal fortælle, hvad det betyder for dem, at de kan komme i Slaraffenland, siger de:

“...at vi har noget at lave”.

Informationen om Slaraffenland har drengene fået ved, at der dels sidder én af drengenes mødre i afdelingsbestyrelsen, dels at have hørt om Slaraffenland fra deres kammerater. Beboerrådgiveren fortæller også, at “reklamen” for Slaraffenland hovedsageligt foregår via snakken blandt børnene og de unge. Derudover har børnene fået sedler med hjem fra Hømarksskolen omkring aktiviteter i Slaraffen-

land. Ligeledes har der været indrykket informationer i det lokale beboerblad.

De interviewede drenges forældre har været indkaldt til et orienterende møde om idrætscontaineren, hvor de fleste deltog. På mødet gav forældrene udtryk for, at de syntes der er for få aktiviteter for børnene i vintermånederne, fx er Slaraffenland lukket i disse måneder. Ét af de forslag, der efterfølgende er arbejdet videre med, er at etablere en netcafé, hvor børn og unge kan komme nogle eftermiddage og en aften om ugen og benytte computere. På nuværende tidspunkt er man ved at søge midler fra offentlige og private fonde til projektet.

Beboerrådgiverens kontakt til forældrene lader sig gøre via lister over, hvem der er medlemmer af containeren. Fra bestyrelsens side har man overvejet, hvorledes voksne beboere kan motiveres til at benytte Slaraffenlands aktiviteter. Én måde har været at udlåne halvdelen af petanquebanerne til en petanqueklub fra den nærliggende landsby, Tved. Herved forventer man at kunne tiltrække flere voksne udøvere fra bebyggelsen.

Projektets betydning for og fremtid i Hømarken

I tilknytning til Slaraffenland blev der i sommeren 1997 og 1998 brugt en uge i skolesommerferien til "Sommersjov", hvor forældre og børn fra Svendborg og oplandet omkring Svendborg har arrangeret og deltaget i aktiviteter sammen med områdets beboere. I den forbindelse hæfter beboerrådgiveren sig navnlig ved, at flere forældre har afleveret børnene om formiddagen og hentet dem igen om eftermiddagen. Det ser beboerrådgiveren som udtryk for, at man oplever det er trygt at færdes i Hømarken, og at idéen med at bruge projekter som en anledning til at invitere børn og voksne ind i boligområdet kan vise sig at være med til at ændre omverdenens opfattelse af området.

Foruden at projektet i en vis udstrækning kan bidrage til forbedring af Hømarkens image, har udformningen af projektet vist, at beboerne har kunnet samles om at opbygge Slaraffenland. I den forbindelse har beboerrådgiveren erfaret, at det har været vigtigt at involvere både børn og voksne i opbygning af Slaraffenlandet, idet det har været med til at give dem et medansvar for projektet både under etableringen og efterfølgende. Samtidigt har beboernes engagement og involvering i følge beboerrådgiveren også haft en positiv afsmitning på beboerklimaet.

Aktivitetssteder i Hømarkens Slaraffenland, herunder idrætscontaineren, er ikke fasttømrede projekter i området, da der i første byudvalgsperiode ikke har været arbejdet koncentreret med børn og unge. Det er imidlertid én af planerne for den næste byudvalgsperiode, at børn- og ungeområdet skal opprioriteres. Derfor blev der annonceret i dagspressen efter en pædagog. Det var ikke meningen, at vedkommende skulle have en daglig, tæt kontakt med børnene, pædagogen skulle dog være med til at løse deciderede konflikter mellem børnene via kontakt til børn og forældre, når børnenes adfærd krævede en pædagogisk indsats. Tanken var, at vedkommendes arbejdsopgaver blandt andet skulle bestå i at støtte og koordinere aktiviteter i samarbejde med projekt Hømarken og med Hømarkens Aktivitets-

og Idrætsforening. Ligeledes skulle pædagogen igangsætte aktiviteter i området i samarbejde med frivillige forældre og aktiveringsmedarbejdere. En del af det arbejde, som beboerrådgiveren i foråret 1998 varetog inden for børn- og ungeområdet, skulle således overtages og videreudvikles af en pædagog ansat under skoleinspektøren på Hømarksskolen.

Vurdering af projektet

Det har haft stor betydning for etablering af Slaraffenland, at Hømarksskolen har spillet en meget aktiv rolle. Skolen tog initiativet til projektet og har løbende støttet de processer, der foregår i boligområdet. Det er desværre kun få boligområder, som har en så aktiv skole at samarbejde med.

Det er derimod ikke optimalt, at der i projektet med legetøjscontaineren ikke er indbygget en pædagogisk dimension. Der er tydeligvis et behov for, at der her er en voksen, der er uddannet til at omgås børn og unge. Interviewet med drengene og feltobservationerne indikerer, at drengene er meget grænsesøgende i deres adfærd, og at det sætter sig igennem ved en hård og barsk omgangsform i containeren. Det kan medvirke til, at det kun er psykisk stærke børn og unge, der kommer i containeren. Derved vil denne aktivitet have svært ved at indfange de grupper af børn, der på den ene eller anden måde kommer fra skrøbelige forhold. Det er derfor også positivt, at styregruppen i Hømarken ønsker at ansætte en pædagog i området. I den forbindelse vil det givet vis også være en fordel, hvis pædagogen deltager i den daglige kontakt med børnene og de unge, og ikke kun træder til i de tilspidsede situationer.

Fritidsklubben og børnerådet i Skådeparken i Århus

Figur 13. Fritidsklubben i Skådeparken holder til i stueetagen i et rækkehus.

Denne undersøgelse fokuserer på etableringen af Fritidsklubben og børnerådet i Skådeparken. I forbindelse med undersøgelsen er der foretaget et interview med lederen af Fritidsklubben og et gruppeinterview med tre forhenværende medlemmer af børnerådet, som stadig går i klubben.

Boligområdet

Århus Syd består af en række almennyttige bebyggelser, hvoraf de første er fra slutningen af 1950'erne og de sidste fra 1990'erne. Boligafdelingerne udgør en forstadsbebyggelse til Århus by. Området består af fem boligafdelinger, hvoraf de tre udgør én bebyggelse, Skådeparken, Bushøjen og Nøddeskrænten, mens to af afdelingerne ligger hver for sig (Kridthøjparken og Rundhøj). Der er i alt 702 boliger med fortrinsvis 2- og 3-værelses lejligheder. Der er dog en relativ høj andel små boliger - ungdomsboligerne udgør således lige ved 20% af alle boliger i boligområdet.

Børnetallet (0-17 år) er lidt højere end for Århus som helhed, men adskiller sig dog ikke i væsentlig grad. Der er dog en markant overrepræsentation af enlige forsørgere med børn i området. Området har endvidere været kendetegnet ved, at institutionsudbygningen ikke har fulgt med børnegruppen, og at der især har været behov for tilbud til børn i mellemgruppen. Før byudvalgsindsatsen kunne der endvidere konstateres stigende problemer med vold og kriminalitet blandt børn og unge i Århus Syd.

Boligområdet er relativt godt forsynet med fællesfaciliteter, herunder café, værksteder og fælleshuse, og bebyggelsen ligger forholdsvis nær idrætsanlæg, skov og strand.

Modelområde Århus Syd

I februar 1996 blev der indgået en lokal samarbejdsaftale mellem de fem afdelinger under Arbejdernes Andels Boligforening, der er beliggende i Århus Syd og kommunen. Århus kommune repræsenteres ved Social- og Sundhedsforvaltningen (Familie- og Arbejdsmarkedssektorens centrale afdeling), Familie- og Arbejdsmarkedscenter Syd (det lokale socialcenter og center for institutionerne), Fritids- og Kulturforvaltningen (de lokale fritids- og ungdomsklubber og områdets opsøgende medarbejder) og Skoleforvaltningen (de 4 lokale skoler og skolefritidsordninger).

Modelprojektet i Århus Syd indeholdt både nye tilbud til børn og unge, som en del af de forebyggende foranstaltninger og en række samarbejdsrelaterede projekter, samt intentioner om udvikling af pædagogiske metoder i relation til at skabe "et tilfredsstillende børne- og ungdoms- og familieliv". Formålet er således at udvikle målrettede arbejdsmetoder og tilbud, der støtter målgruppen truede børn og unge, og forebygger en dårlig udvikling". Ansøgningen om Byudvalgsstøtte fokuserer især på den stigende kriminalitet og antal truede børn og unge i Århus Syd. Byudvalgsarbejdet har koncentreret sig om forebyggende og støttende foranstaltninger i forhold til truede børn og unge. Endvidere har det været meningen at udvikle samarbejdet mellem eksisterende og nye offentlige tilbud, boligområderne og lokale frivillige foreninger mv. for at styrke den forebyggende indsats. Det er dette arbejde, der - med udgangspunkt i Fritidsklubben og børnerådet i Skådeparken - sættes fokus på i denne undersøgelse - for herigennem at se, hvilke resultater byudvalgsarbejdet har frembragt.

Økonomien

Der blev bevilget i alt 900.000 kr. til modelområdearbejdet, hvor en del gik til ansættelse af tovholdere. Desuden fik Århus Kommune bevilget i alt 12,5 mio. kr. til boligsociale aktiviteter, hvoraf Århus Syd fik tildelt 2,5 mio.

Fritidsklubben er oprettet i et tidligere fælleshus, som er stillet til rådighed af boligforeningen. En lille del af byudvalgsmidlerne er anvendt til etablering af Fritidsklubben i Skådeparken, mens kommunen betaler klubbens drift. Byudvalgsmidlerne anvendes endvidere til forbedring af legepladser, dækning af aktivitetsmedarbejderens løn i Rundhøj og Kridthøj samt til aktiviteter for børn og unge, fx ferie- og idrætsaktiviteter.

Fritidsklubben i Skåde

Ifølge slutrapporten er fritidsklubben i Skåde et resultat af samarbejdet mellem boligforeningen (AAB) og kommunen (Fritid- og Kulturforvaltningen). Der har aldrig før været en fritidsklub for børn fra 4.-7. klasse i området. Der var således et behov for et fritidstilbud - i

mere faste rammer end spejder og sport - til de mange børn i området. Kommunen ønskede dog også at visitere børn fra andre skoledistrikter. Derfor bor "kun" 55% af børnene i klubben i boligområdet. Der er behov for flere pladser, og det er meningen, at klubben skal opnormeres, når den flytter til større lokaler, formentlig i 1998. Visiteringen af børn fra andre skoledistrikter til klubben har fra starten været et stridspunkt, idet boligafdelingerne ønskede, at børnegruppen udelukkende kom fra Skåde-området.

Ifølge fritidsklubbens leder har der ikke været graverende problemer såsom kriminalitet mv. i forhold til børn og unge i Skådeparken. Derfor er den fortsatte byudvalgsindsats i Århus Syd nu koncentreret om et andet boligområde (Rundhøj).

"Der har (dog) været optræk til drengestreger, hvor det er klubbens opgave at gå ind og sørge for at de ikke eskalerer".

Der er således mere behov for en forebyggende indsats, hvorfor klubben også har en opsøgende medarbejder. Udover at synliggøre klubben for forældrene, varetager denne medarbejder, som er tilknyttet klubben, også samarbejdet med skoler og afdelingsbestyrelser samt opsøgende arbejde på gadeplan.

I modelområde-arbejdet skulle klubben være et laboratorium for samarbejde. Ifølge lederen åbner klubben mere op end andre klubber, selv om lokalerne ikke længere anvendes som beboerhus.

Fritidsklubbens målgruppe og aktiviteter

Fritidsklubben er et kommunalt tilbud til de 9-14 årige børn og unge, der er ca. 50 indskrevne børn. Udover den daglige åbningstid, fortrinsvis om eftermiddagen, er der én ugentlig dag med aftenåbning og lejlighedsvis weekendåbent.

Klubben vil gerne have børn fra Skåde:

"De børn, der bor her bruger mere klubben som man kunne ønske at den skal bruges. Et sted, hvor man er i 2 timer, - så skal man hjem og spise, lave lektier og så kommer man igen".

Aktiviteterne i huset er musik (et band), computerspil, ture ud af huset mv., men lederen sagde også:

"Det er gået op for os, at børnene har meget travlt og har brug for at der er et sted, hvor der er mulighed for ro og fordybelse. Men kontakt til voksne som forholder sig til dem og tager del i deres liv, er måske det vigtigste for børnene. Endelig handler det om at give dem nogle oplevelser. Give dem nogle muligheder for at bruge sig selv - bruge Århus. Og skabe et værested, hvor man kan være sammen med kammeraterne uden at det er forstyrrende. Mange bor i små lejligheder, hvor man ikke lige kan slæbe 7 kammerater med hjem."

Samarbejdet

Der har været problemer omkring den kompetencemæssige afklaring mellem den centrale organisation i AAB og afdelingsbestyrelserne omkring rammerne, styring og disponering af de boligsociale aktivitetsmidler. Det gælder fx anlæggelse og nyanskaffelser af legeplads og legeredskaber, hvor de 3 afdelinger selv havde planlagt og indhentet tilbud. Fra centralt hold i AAB mente man ikke, at afdelingerne har kompetence til at indhente forpligtende tilbud, idet de først skal vurdere, hvorvidt projektet skal udbydes i licitation.

Allerede sidst i 1996, blev de tre afdelinger uenige om disponeringen af byudvalgsmidler i forbindelse med en høstfest. Denne strid har udmøntet sig i dybtliggende samarbejdsproblemer mellem afdelingsbestyrelserne, især mellem de tre Skåde-afdelinger. Ligeledes har der, som nævnt, været uenighed omkring visiteringen af børn til klubben mellem kommunen og områdets boligafdelinger.

Klubbens samarbejde med afdelingerne har været præget af disse samarbejdsproblemer, der foreløbig er kulmineret i uenighed imellem Skåde-afdelingerne om fyring af den afdelingsbetalte aktivitetsmedarbejder. Planlagte initiativer, herunder adgang for klubben til værksteds- og musiklokaler i lokale beboerlokaler og et videoprojekt er ikke realiseret. Af slutrapporten fremgår det endvidere, at klubbens samarbejde med boligafdelingernes aktivitetsmedarbejder har været præget af de mange forviklinger. Dette har begrænset udbyttet - idet klubben ofte har stået alene med opgaverne.

Ifølge lederen holder klubben sig uden for det afdelingsmæssige "kludder", og samarbejdet fortsætter i sommer- og efterårsferien. Klubben fungerer som udgangspunkt for disse aktiviteter, og alle børn i området kan deltage. Dette samarbejde fungerer, ifølge lederen, problemfrit og med stor velvilje fra afdelingsbestyrelsernes side.

"Vi har samarbejdet med afdelingsbestyrelserne i to år om projekter, og nu er det meget nærliggende at ringe til dem...Der er lagt et fundament til noget positivt"... Vi har blandt andet fået etableret en pigeklub herude - for alle piger, også de piger, som ikke går i klubben".

Inddragelse af frivillige

Det var intentionen at inddrage frivillige i klubbens arbejde. Ifølge klubbens leder har det været svært at integrere frivillige mere permanent. Ikke fordi de frivillige manglede lysten - mere fordi der skal være en vis kontinuitet, hvis frivillige skal indgå i klubbens aktiviteter, ellers er det for svært at planlægge. Desuden har forældre til de børn, som kommer fra andre boligområder, ikke den samme interesse eller indsigt i det, der sker i Skådeparken.

"Vi fandt ud af, at det var nemmere at samarbejde om projekter, som imødekom ønsker fra beboerne. Så kom vi med ressourcer og de kom med ressourcer - og så samarbejdede vi om det".

Medarbejderne følte desuden, at deres hovedopgave var at skabe en klub og samarbejde med alle forældre. Men da en stor del af børnene bor i andre boligområder, var det svært at få specifikke aktiviteter i

lokalområdet og det generelle forældresamarbejde til at passe sammen.

Det er i øvrigt de samme frivillige - Tordenskjolds soldater i alle sammenhænge - som deltager i de udadvendte arrangementer.

Børnerådet

Ideen til børnerådet kom fra beboere i Skådeparken. Formålet var at give børn og unge direkte indflydelse på deres eget boligområde og deres egen hverdag, herunder på prioriteringer i afdelingernes boligsociale arbejde. Afdelingsbestyrelser, aktivitetsmedarbejder m.fl. forpligtede sig til at inddrage børnerådets ønsker og synspunkter i deres arbejde.

Klubbens tidligere leder overtog idéen og forsøgte at organisere og tilrettelægge børnerådets arbejde og deltog også selv ved møder som en slags advokat for børnene. Rådet begyndte i december 1996, hvor alle børn i alderen 9-18 år blev inviteret til et møde i fritidsklubben. Der kom 8-10 børn - både medlemmer og ikke-medlemmer af klubben - i alderen 8-12 år til mødet som konstituerede sig som områdets børneråd. Det lykkedes ikke at få en større aldersmæssig bredde i rådet.

"Lederen (den tidligere leder) skulle hjælpe dem, gelejde dem igennem den voksendemokratiske tunge verden... Men det var nogle gange meget svært for afdelingsbestyrelserne at forstå, at demokrati i børnehøjde er anderledes end voksendemokrati..."Man kan ikke diskutere en idé 500 gange - for så har man tabt de der unger".

Ifølge den nuværende leder af fritidsklubben var der nærmest tale om et kultursammenstød mellem afdelingsbestyrelsernes stive mødestruktur, som var svær at bryde op, og børnenes lidt utopiske idéer.

"Der tror jeg, (at de) nogen gange gik død i forhold til hinanden..." "bestyrelsen skar så igennem, - hvis det skal have effekt skal det foregå sådan og sådan"... "Jeg tror ikke børnerådet havde oplevelsen af, at der blev lyttet til dem".

I evalueringen af børnerådet fremgår det, at børnerådet ikke har været en succes. Der har manglet en fælles målsætning fra både klub og afdelinger med hensyn til rammerne for børnenes indflydelse, herunder kompetenceafgivelse, og hvordan børnene skulle opnå medindflydelse i deres boligområde. Det angives blandt andet, at det for de voksne har været svært at respektere børnenes synspunkter og idéer. Børnene har ikke magtet at være repræsentanter, og endelig har klubben ikke forsøgt at give børnene de nødvendige forudsætninger for at deltage i demokratiet.

Fritidsklubben og børnerådet fra børnenes synsvinkel

Fritidsklubben er god at komme i af flere grunde:

“Man kan lave flere ting i klubben end derhjemme, hvis man ikke har noget at lave, man får flere venner, de voksne gider lave noget - nogen gange er det (også) røvsygt at være i klubben og de små rollinger er irriterende... Man ku' godt ha' en aften for de store “.

Børnenes opfattelse af Børnerådet

Børnene synes, at de blev lovet nogle ting, men at der ikke rigtig sker noget, og at de ikke får noget svar på, hvorfor der ikke sker noget. *“For to år siden skulle vi ha' et musiklokale og en bedre legeplads. Afdelingsbestyrelsen lover, men det blir ikke til noget”.* På spørgsmålet om, hvorfor de tror, at det er sådan: *“...I kender nok det med at voksne udskyder, hvis det handler om børn “.* Børnerådet foreslog også, at der skulle være ture for afdelingen, og det bliver dog til noget nu (Tivoli og Legoland).

Interviewpersonerne var også utilfredse med afdelingsbestyrelsernes behandling af dem. På et tidspunkt inviterede børnerådet alle tre bestyrelser til et møde. *“...der kom kun 2 (personer, red.) og de tog bare over”... “De synes deres egne forslag var meget bedre, men de sagde det videre” (de ting børnene fremlagde til de øvrige bestyrelsesmedlemmer, red.).*

Børnene ved ikke, hvorfor børnerådet stoppede, *“... jeg ved egentlig ikke, hvorfor det gik i opløsning”... “man har bare lagt det på hylden. Jeg har tænkt på at få det genoprettet igen. Jeg synes det er godt at ha' sådan et børneråd. Vi skal bare have fat i en”.* (voksen, der kan hjælpe dem, red.).

Det skal dog ikke være hvem som helst. På et tidspunkt overtog en anden medarbejder i klubben “advokatrollen”. *“Han blandede sig for meget. Det var lige som om det var hans eget”.*

Om boligområdet

Børnene er meget godt tilfreds med boligområdet. Nogle problemer er der dog, som godt kan skabe utryghed: *“Der er flest problemer med voksne, nogle kan ikke opføre sig ordentligt. Jeg er ikke så tryk ved at gå herude, som jeg har været”.*

Der mangler dog stadig forbedringer af legepladsen: *“Selvom vi måske ikke bruger den så meget”.*

Vurdering

Set i lyset af den store indsats omkring organisering og samarbejde i modelprojektet, er resultatet af byudvalgsarbejdet relativt magert. Det har i praksis vist sig svært at realisere de mange idéer. De mange forviklinger og uenigheder mellem afdelingsbestyrelser, kommune og boligorganisationen har desuden påvirket samarbejdsklimaet i området i en sådan grad, at det har været obstruerende for byudvalgsarbejdet.

Der er dog etableret en fritidsklub, og i dag er der aktiviteter for børn og unge i området. Idéen med at etablere et klubtilbud, alene for områdets unge, er dog ikke realiseret. Kommunens visitering af børn til klubben fra andre boligområder har betydet, at den har besværlige arbejdsbetingelser i forhold til boligområdet, idet man også skal tænke på de børn, som ikke bor der. Fritidsklubben ligner således stort set alle andre fritidsklubber. Dette taget i betragtning er det noget

uforståeligt, at der er brugt byudvalgsmidler til etableringen af klubben.

Fritidsklubben har dog formået, at holde sig fri fra "samarbejdsfndret", og der er i dag et samarbejde med afdelingsbestyrelserne om aktiviteter i ferier mv. Det er således klubbens force, at den er udgangspunkt for områdets børneaktiviteter. Halvdelen af børnene bor meget tæt på klubben, og kan bruge den som et "ekstra børneværelse".

Børnerådets foreløbige skæbne er resultatet af, at boligafdelingerne ikke havde taget stilling til rådets kompetence mv., og at rådet derfor kom i "klemme" i voksendemokratiet. Selve valget til børnerådet og dets alderssammensætning synes at være afgørende for de voksnes vurdering af rådets gennemslagskraft. Børnene har endvidere haft svært ved at se på, at deres forslag enten "er lagt i syltekrukken" eller omformet. En konkretisering af rådets opgaver og kompetence kunne være startskuddet til endnu et forsøg, nu hvor alle har gjort deres erfaringer. Men en genfødsel af børnerådet vil formentlig kræve, at uenigheder mellem de lokale boligafdelinger bilægges.

Sjov Lørdag i Skovparken i Kolding

Figur 14. Skovparken, Kolding, netop renoveret. Grønt område mellem bolig-blokkene.

I Skovparken i Kolding afholdes en gang om måneden fra kl. 19.00-23.00 Sjov Lørdag. Det er et arrangement for bebyggelsens børn og unge, hvor de kan deltage i forskellige sportslige aktiviteter. Sjov Lørdag har eksisteret i omtrent et år, og til beskrivelsen af denne boligsociale aktivitet er to piger samt Skovparkens beboerråd giver interviewet. Desuden bygger beskrivelsen på avisartikler fra Kolding Folkeblad.

Boligområdet

Skovparken er en almen bebyggelse, der ligger cirka 2 km fra centrum i den nordlige del af Kolding. Bebyggelsen er fra 1973 og består af 21 tre-etagers boligblokke med i alt 515 boliger. Den administrerende boligorganisation er Arbejdernes Andels Boligforening i Kolding. I boligområdet er der blandt andet to daginstitutioner, to skoler, en flygtningeinstitution og et mindre indkøbscenter.

I 1998 er andelen af børn og unge i Skovparken 38 pct. Af de i alt 514 børn og unge i alderen 0-17 år er ca. 52 pct. udenlandske statsborgere. Af alle bebyggelsens beboere er 36 pct. udenlandske statsborgere, og det er særligt palæstinensere, kurdere, somaliere, bosnier og enkelte fra Afghanistan og det tidligere USSR.

Den gennemsnitlige bruttoindkomst ligger betydeligt højere blandt fraflytterne end blandt tilflytterne. Samtidigt er der en høj fraflytningsprocent, hvilket på nuværende tidspunkt ikke har givet sig udslag i udlejningsproblemer. Man kan imidlertid forudse, at der kan

opstå problemer af denne art, eftersom der ikke er opskrevet personer på venteliste til en lejlighed.

Beboerrådgiveren vurderer, at den sociale situation i Skovparken er blevet ringere inden for de seneste år. Beboerrådgiveren kæder denne udvikling sammen med den økonomiske opsving, som i følge beboerrådgiveren har haft betydning for, at den økonomisk bedst stillede del af Skovparkens beboere er fraflyttet, blandt andet fordi de har fået arbejde. Gruppen af tilbageblevne danskere opleves som en stadig tungere byrde, tillige med at stadig flere flygtninge og indvandrere flytter ind i Skovparken. Dette har allerede udartet sig i konflikter mellem danskere og udlændinge, samtidigt med at der er problemer indbyrdes blandt udlændingene. På nuværende tidspunkt lader det ikke til, at disse konflikter og problemer løses. Beboerrådgiveren fortæller eksempelvis:

“Vi har haft hele den der bandediskussion. Der har vi jo haft nogle møder i SSP, fordi der var det de kaldte bander, som gik ind og røvede kiosken. Og det var de store drenge som pressede de små ind i kiosken til at skulle stjæle slik. Det kan lade sig gøre, fordi de muslimske storebrødre jo altid har magten over de mindre. Men det resulterede jo i, at SSP blev indkaldt, og vi skulle holde møder med forældrene og børnene. Set med mine øjne så er der ikke kommet noget ud af det”.

Problematikken med gadebander i Skovparken har foranlediget til en omfattende spørgeskema- og interviewundersøgelse om eksistensen af disse bander. En vicekriminalinspektør har i den forbindelse udtalt til Kolding Folkeblad, at der ikke er belæg for at tro, at gruppen af andengenerationsindvandrere er en decideret gadebande. Der er ganske vist tale om, at det er en stor gruppe, der samles, og at gruppen har en støjende adfærd. Vicekriminalinspektøren opfatter dog gruppen som meget løst sammensat og uden nogen struktur og organisation. Ud fra spørgeskemaundersøgelsen er der i bebyggelsen tilsyneladende heller ikke en opfattelse af, at gruppen er truende i deres adfærd. Der er dog blandt de udenlandske familierne dannet en fædregruppe til at lave opsøgende arbejde blandt de unge i bebyggelsen. Formålet med fædregruppen er at undgå, at de unge andengenerationsindvandrere organiserer sig i gadebander.

Skovparken har igennem årene oparbejdet et dårligt omdømme som følge af kriminalitet og vold i området, men de interviewede piger oplever dog, at situationen gøres langt værre end den er i medieomtalen af Skovparken. En af de interviewede piger fortæller:

“Jeg var engang til en sommerfest, og det kom til en slåskamp, og det var noget med at de [avisen] havde skrevet, at der var kommet nogle folk, der var klædt i sort med sådan nogle masker på, og vi var alle sammen så bange bagefter og sådan noget. Jeg kan godt huske det, og de havde ikke masker på. Og så sad de også bagefter og festede videre, jeg var ikke bange for dem”.

Byudvalgsmidler

I Skovparkens ansøgning om byudvalgsmidler fremgår det, at der skal gøres en ekstra indsats for særlige grupper med sociale proble-

mer som arbejdsløse, misbrugere og flygtninge/indvandrere. Desuden nævnes det i ansøgningen, at alle beboergrupper, herunder børn og unge, skal have aktivitetstilbud, ligesom det er indeholdt i ansøgningen, at der skal arbejdes med at forbedre bebyggelsens omdømme og image.

Skovparken har på baggrund af ansøgningen modtaget byudvalgsmidler til dels boligsociale aktiviteter, dels en beboerråd giverordning. Til boligsociale aktiviteter er der bevilget kr. 160.000 og her til kommer en kommunal medfinansiering. Kolding Kommune har søgt om fortsættelse af såvel beboerråd giverordningen som boligsociale aktiviteter i den kommende byudvalgsperiode, og byudvalget har givet tilsagn til en fortsættelse af begge ordninger.

Etablering og organisering af Sjov Lørdag

Forskellige steder i Kolding Kommune har der tidligere været afholdt aftener for børn og unge, hvor de kunne lave sportslige aktiviteter. Igennem nogen tid havde Skovparkens beboerråd giver overvejet at tage idéen op i bebyggelsen. Det blev særligt aktuelt at omsætte idéen til et projekt i forbindelse med, at en nærliggende bebyggelse begyndte at klage over, at unge fra Skovparken kom til deres aftenarrangementer. Således kunne beboerråd giveren fornemme, at der måtte være et behov for at lave nogle aftenaktiviteter for bebyggelsens børn og unge. Beboerråd giveren fortæller, at det første år blev der søgt om midler hos folkeoplysningsudvalget, idet de har en pulje til Sjov Lørdag. Der blev bevilget kr. 25.000 kr. til indkøb af materialer, bordtennisborde og bolde. I år er der bevilget kr. 10.000. Skovparken har desuden fået stillet hal-timer til rådighed i det nærliggende pædagogseminaries hal.

Beboerråd giveren står for afholdelsen af Sjov Lørdag og sørger for at andre voksne deltager i projektet. Det er fortrinsvis frivillige hjælpere fra bestyrelsen i Fritidsforeningen, der laver aktiviteter for bebyggelsens børn, voksne og pensionister. Til tider hjælper også en frivillig fra Børnekontakten til. Børnekontakten holder til i en skurvogn som KFUM har stående midt i boligområdet.

Figur 15. Børnekontakten i skurvognen på Skovparkens idrætsplads.

Børnekontakten har eksisteret siden 1994 og kan tilbyde aktiviteter til børn, der er i 6-7 års alderen.

Dyrehaveskolen er en samarbejdspartner i boligområdet, og der er for nylig ansat en ny skoleinspektør. Skolen er indstillet på at støtte det boligsociale arbejde i Skovparken. Imidlertid er der kun lykkedes to gange at få lærere til at deltage i Sjov Lørdag, og det hænger sammen med, at skolen ikke har økonomiske ressourcer til at aflønne de deltagende lærere, og lærerne har tilsyneladende ikke lyst til frivilligt at deltage.

Derimod er opbakningen til Sjov Lørdag fra den lokale ungdomsskole stor. Beboerrådgiveren fortæller:

“Jeg ringer til Ungdomsskolen og de har så givet tilsagn om at de også vil deltage i Sjov Lørdag. Og jeg ringer så hver gang til dem, og spørger om de kan sende to frivillige. Men det kan godt sommetider være nogen af deres elever fra Ungdomsskolen de sender ned. Altså nogle af de store araberdrengene kan de finde på at sende derned og hjælpe til med Sjov Lørdag. Det er gået godt indtil nu. Vi har ikke haft noget videre ballade med Sjov Lørdag i al den tid vi har været der”.

Afholdelse af Sjov Lørdag

Sjov Lørdag er bygget op om en række sportslige aktiviteter, der enten kan foregå indendørs eller udendørs. Som regel afholdes Sjov Lørdag i pædagogseminariets hal i tidsrummet kl. 19.00-23.00. Nogle gange slutter lørdagsarrangementet først kl. 24.00, hvis der er kommet mange børn og unge. Det sker også, at arrangementet holdes i bebyggelsen, og så er det fra kl. 15.00 til kl. 21.00.

Kommunens haller har sammen købt en minigolfbane, som kan transporteres på en trailer, og når Sjov Lørdag holdes i Skovparken kan bebyggelsen låne denne minigolfbane. Ellers er der mulighed for at lege med et stort skakspil eller spille fodboldkampe. I løbet af aftenen kan deltagerne også købe sodavand og slik.

Til Sjov Lørdag arrangementerne deltager mellem 35 og 125 børn og unge hver gang. Målgruppen er børn og unge i alderen 7-19 år. Er børnene under 7 år skal forældrene være til arrangementet sammen med deres børn. Der er dog et problem med, at der kommer mange helt små børn til Sjov Lørdag. Beboerrådgiveren siger:

“Det vi har haft problemer med er, at der kommer for mange små derned. At alle udlændinge de sender alle børn derned. Hvis storebror på 10-12 år... eller hvis deres piger skal derned, så skal de have deres små søskende med også. Og så komme de små søskende altså helt ned til 1-2 år med derned. Og der har vi sagt, at det vil vi ikke være med til, fordi dels hører de ikke til dér, det er ikke målgruppen som sådan, dels så mener vi, at børn ikke skal være ude på det tidspunkt i en alder af 1-3 år. Det er ikke for dem vi laver det. Derfor har vi sat en minimumsgrænse på 7 år med mindre de har deres forældre med”.

Selvom Sjov Lørdag er med til at opfylde en del af de unges behov for aktiviteter, er det beboerrådgiverens opfattelse, at der ikke er tilstrækkeligt med tilbud. Navnlig for de udenlandske børn og unge er

der problemer med overhovedet at give dem tilbud. Beboerrådgi-
veren fortæller:

*“De [udenlandske børn og unge] laver alle mulige numre, driver rundt på gaden. Jeg har ikke noget tilbud til dem, og generelt har alle danskerne her-
oppe jo den holdning, at skal man lave aktiviteter her i Skovparken så skal
det være en generel aktivitet, som er åben for alle. Jeg kæmper jo min for-
tviolede kamp i bestyrelserne og i møderne her om at få lov til at lave et væ-
rested for flygtninge og indvandrere, hvor de så kunne komme - som interes-
segruppe - har jeg prøvet at kalde det”.*

Brugerne

De to interviewede piger på henholdsvis 15 og 17 år har boet i Skov-
parken i henholdsvis 10 år og 1½ år. De har deltaget i Sjov Lørdag,
siden det blev etableret, og de kommer hver gang arrangementet af-
holdes, og de er med fra start til slut. De giver begge udtryk for, at de
er glade for at deltage i Sjov Lørdag, men at det ind i mellem kniber
med at finde jævnaldrende deltagere. Beboerrådgi-
veren giver i den forbindelse udtryk for, at det særligt er et problem blandt de 14-18
årige piger, hvorimod drenge i denne aldersgruppe ikke har svært
ved at finde jævnaldrende kammerater. Begge piger har dog fået
nogle nye kammerater, som de har lært at kende via Sjov Lørdag. For
pigen, som ikke har boet i bebyggelsen så længe, har Sjov Lørdag
været en lejlighed til at opbygge en omgangskreds. Hun fortæller:

*“Jeg begyndte at snakke men nogen rimeligt hurtigt, fordi jeg var så meget
ude, så kom det automatisk”.*

Imidlertid er det hovedsageligt andre danske teenagere, som de to
interviewpersoner omgås. De har ikke så meget kontakt til de uden-
landske piger, hvilket tilsyneladende hænger sammen med, at de kun
møder disse piger en gang imellem til Sjov Lørdag. De udenlandske
piger færdes ikke meget i området og deltager i følge de interviewede
piger ikke i nogle af de andre fritidsaktiviteter, der er i lokalområdet.
De to interviewede piger færdes derimod meget i boligområdet, lige-
som mange andre danske børn og unge i bebyggelsen også gør. Den
ene pige fortæller:

*“...for eksempel nu når man er oppe til eksamen så om eftermiddagen så er
der ikke rigtig nogen. Men der ved 3-tiden så begynder der at komme mange
ud, og så er der jo noget at lave derude”.*

Når pigerne er til Sjov Lørdag kan de særlig godt lide at spille fod-
bold, minigolf, ishockey, rulleskøjte-hockey og basket. Når pigerne
ikke er til Sjov Lørdag, er de i deres fritid sammen med deres venner.
Af og til er der fester på Ungdomsskolen, som de også kan være med
til. Onsdag aftener kommer de to piger i Ungdomsklubben, hvor de
tager i biografen, til bowling eller sejler i kano. I ungdomsklubben
har der også været videoaftener og cykelture.

De interviewede piger giver ikke udtryk for, at der er for få aktivi-
teter til Sjov Lørdag, og de synes heller ikke, at der umiddelbart er

noget, som kunne gøres anderledes. Alligevel kunne de godt tænke sig, at der i bebyggelsen blev etableret et råd for unge, hvor man kunne give udtryk for sin mening, hvis man gerne ville, at noget skulle gøres anderledes. På nuværende tidspunkt kan man kun henvende sig med forslag til aktiviteter til beboerrådgiveren.

Vurdering

Interviewene med de to teenagepiger og beboerrådgiveren efterlader et indtryk af, at der blandt bebyggelsens unge er et stort behov for fritidsaktiviteter. Sjøv Lørdag kan sammen med Fritidsforeningen, Børnekontakten og ungdomsskolen dække noget af behovet, i hvert fald for de danske børn og unge. Der tegner sig dog et behov for et råd for børn og unge, hvor de kan henvende sig med ønsker og forslag til aktiviteter og projekter.

Tilsyneladende er der problemer med aktivitetsmuligheder for de udenlandske børn og unge. Der er ikke tradition for, at disse børn og unge benytter tilbud i ungdomsskolens regi. Betydningen af at give aktivitetstilbud til gruppen af udenlandske børn og unge understreges også af, at store grupper af andengenerations indvandrere "hænger ud" i bebyggelsen, uden at de har noget at tage sig til. Behovet for en indsats over for denne beboergruppe er presserende. Derfor er det vigtigt, at styregruppen for det boligsociale arbejde i Skovparken nøje overvejer, hvordan man kan imødekomme aktuelle behov, og hvordan man kan give nogle specifikke aktivitetstilbud til de udenlandske børn og unge, som de ikke kan sige nej til. Der er særligt et behov for at lave aktiviteter for de udenlandske teenagepiger, og eventuelt målrettede aktiviteterne, således at det kun er aktiviteter for udenlandske piger. Dette vil være et stort skridt i forhold til at introducere pigerne til fritidsaktiviteter og -muligheder, ellers forbliver de en overset gruppe. I den forbindelse vil det givetvis også kunne gavne processen, hvis de udenlandske forældre blev inddraget.

Pigeklubben i Gellerup i Århus

Figur 16. Toveshøj i Gellerup.

Pigeklubben, der begyndte i september 1996, er et tilbud til teenagepiger med udenlandsk baggrund. Undersøgelsen bygger på en rapport om pigeklubben (Franz og Krogager 1997), Statusrapport om Byudvalgsaktiviteterne, samt interview med to medarbejdere og et gruppeinterview med seks af pigerne.

Boligområdet Gellerup

Gellerupområdet er et større boligområde uden for Århus med ca. 7.850 beboere. Bebyggelsen, som hører under Brabrand boligforening, (Gellerupparken, Skovgårdsparken og Toveshøj) består af 3-7 etages boligblokke, der er opført i perioden 1960-91. Hovedparten af boligerne stammer fra 1970'erne og består af 1- værelses og større 3-5 værelses lejligheder. Der er både gode indkøbsmuligheder lokalt og hyppige busforbindelser til midtbyen.

Bebyggelsen er forsynet med legepladser, sportspladser og en svømmehal til fritidsaktiviteter. Der findes flere dag- og ungdomsinstitutioner, skoler samt et bibliotek. Derudover er der to beboerhuse, et folkekøkken og en decideret rådgivningsfunktion for beboerne med 2 fuldtidsansatte socialrådgivere, der er lønnet af boligforeningen. Her ydes blandt andet individuel rådgivning. Denne rådgivningsfunktion kaldes Beboerrådgivningen.

På trods af relativt gode boliger og de mange aktivitetstilbud er der mange beboere med sociale problemer i området. Mange lever af overførselsindkomst uden forbindelse med arbejdsmarkedet. Denne gruppe består dels af udenlandske statsborgere, som udgør ca. 57 pct. af alle beboere i området, dels af et større antal misbrugere og sindslidende.

Det er almindeligt, at de mest ressourcestærke familier søger væk fra området eller flytter deres børn til en skole uden for bebyggelsen (ca. 70 pct. af alle børn er udenlandske statsborgere).

Byudvalgsmidlerne

Gellerupbebyggelsen (Brabrand Boligforening) har fået bevilget ca. 750.000 kr. til sociale aktiviteter. Der er desuden ansat 4 beboerrådgi-vere for byudvalgsmidler i området ("Naboskaberne"), med forskel- lige arbejdsområder. Der er søgt midler til et generelt løft af området, og det er et mål, at området skal gøres til et bedre sted at bo.

Baggrunden for etableringen af Pigeklubben

I 1995 skete der en omorganisering af klubberne i Gellerup. Bevillin- gerne blev skåret ned, og aktiviteten for mødre og teenagepiger for- svandt. Uafhængigt af hinanden henvendte skolen sig til beboerråd- givningen og en klubmedarbejder sig til Naboskaberne, fordi de sy- nes, der manglede et tilbud til teenagepiger med etnisk baggrund. Pigerne måtte ikke komme i klubben, når der var drenge. De havde ringe muligheder for social kontakt, og mange af pigerne blev holdt hjemme. Flere havde det vanskeligt med deres familier. Der blev dannet en baggrundsgruppe, der skulle udveksle informationer, re- degøre for problemer og "opfinde" nye tilbud til piger med etnisk baggrund, bestående af repræsentanter fra "Støtte på Tværs", Nord- gårdsskolen, Klubberne i Gellerup, Beboerrådgivningen og Naboska- berne. Samtidig henvendte to studerende fra Den Sociale Højskole sig til Naboskaberne. De ville i forbindelse med en studieopgave gerne lave et fristed for fortrinsvis palæstinensiske piger i Gellerup.

Målsætningen

Det overordnede mål med klubben er at skabe en mulighed for, at pigerne kan have et værested for sig selv. Danske piger er også vel- komne, men hidtil er det udelukkende piger med etnisk baggrund, der bruger klubben. Det er dog afgørende, at klubben udelukkende er for piger, idet mange forældre til disse piger ikke accepterer, at de er sammen med drenge i deres fritid. Pigeres deltagelse i fritidsaktivi- teter skal ofte godkendes af deres forældre eller forlovede. Konflikter herom medfører, at pigerne ofte fremstår splittede, forvirrede og uselvstændige. Klubbens målsætning er gennem forskellige aktivite- ter at styrke pigeres selvtillid og selvværd, og at gøre pigerne aktive og få dem til at tage ansvar for deres eget liv. Desuden er målsætnin- gen at etablere en platform, hvor pigerne kan få hjælp til at bearbejde pubertetsproblemer samt kulturelt relaterede problemer. Formålet med klubben er at give pigerne et fritidstilbud, hvor de kan få støtte, udveksle erfaringer, og få styrket deres selvtillid. Det er væsentligt, at dette tilbud accepteres af deres forældre.

Målgruppen

Målgruppen er alle piger bosiddende i Gellerup, i aldersgruppen 15-20 år. Reelt henvender klubben sig dog til etniske piger. Pigerne me-

ner, at de danske piger ikke vil komme i klubben, når der ikke er drenge.

Medarbejderne siger, at der er meget få piger tilmeldt de almindelige ungdomsklubber. Hverken de danske eller etniske piger kommer der, mens ungdomsskolen tiltrækker en del piger, både danske og etniske.

Pigegruppen og klubbens aktiviteter

Klubben har i dag til huse i lånte lokaler med ringe mulighed for personligt præg. I øjeblikket er der åbent 10 timer ugentligt i tidsrummet kl. 16-19. Klubben har ca. 20 "medlemmer", hvoraf 10-15 er faste brugere, og den besøges hver klubdag af ca. 4-10 piger, hovedsagelig arabisk talende. Pigegruppen er dog meget blandet - nogle af pigerne har kun været i Danmark i få år og er underlagt en mere traditionel opdragelse med begrænsede udfoldelsesmuligheder - andre har mere spillerum. Det er svært at fastholde et væsentligt antal piger fra andre etniske grupper end de arabisk talende, fordi der hurtigt opstår splid imellem dem (Naboskaberne Brabrand 1997).

Arbejdet med pigeklubben var i starten inspireret af empowerment metoden, hvor omdrejningspunktet er selvstyring. Det vil konkret sige, at pigerne selv skulle være medbestemmende om valg af aktiviteter mv. De nuværende medarbejdere finder det vanskeligt at arbejde på denne måde - fordi der nu, hvor der er sket en stor udskiftning i pigegruppen, ikke sker noget, hvis medarbejderne ikke tager initiativet. Når der ikke sker noget, keder pigerne sig og gider ikke at komme.

Aktiviteterne i klubben kan for eksempel være maling, syning, snak og rådgivning. De udadvendte aktiviteter drejer sig om biografure, bowling, ridning mv. og i øjeblikket forsøges arrangeret en københavnertur med overnatning. Det er dog temmelig ressourcekrævende, idet det kræver hjemmebesøg hos forældrene.

Ifølge medarbejderne giver pigeklubben pigerne mulighed for at snakke og reflektere over deres problemer. Her kan de hente støtte og hjælp. Denne mulighed havde de ikke før.

Økonomi og organisering

Da klubben startede i 1996 blev den bevilliget 4.000 kr. fra Gellerup-området Byudvalgsmidler, og den fik 40.000 kr. fra Antoniusfonden - en fond der fremmer mentalhygiejnisk forskning og udviklingsarbejde. Klubben fik tillige tildelt 5.000 kr. af en fond under Foreningen af danske Lægestuderende.

I 1998 er klubben bevilget 50.000 kr. fra Byudvalgets ekstrapulje samt tildelt 40.000 kr. af en fond under LO. Desuden leverer Naboskaberne og Ungdomsskolen hver fem timer professionel arbejdskraft ugentlig. Endelig er der tilknyttet 2 frivillige medarbejdere. Projektet har ikke fået tildelt lønmidler fra kommunen eller lokale SSP-midler.

Spørgsmålet om arbejdsressourcer til pigeklubben har hele tiden været et uafklaret spørgsmål. Byudvalgsarbejdet har skabt grundlaget for et samarbejde mellem boligforeningen, skolerne og klubberne, og sammen har man midlertidigt løst spørgsmålet om arbejdsres-

sourcer, mens kommunen søges om en fælles medarbejder til blandt andre pigeklubben. På længere sigt er det planen, at pigeklubben skal integreres som en del af ungdomsklubberne for de yngre piger, mens de ældre piger skal tilknyttes Naboskaberne.

Pigerne har ifølge medarbejderne pointeret, at de ønsker danske medarbejdere, der er uden for sladderens i lokalområdet.

Pigerne om Pigeklubben

Gruppeinterviewet med pigerne viste, at medlemmerne af pigeklubben er meget forskellige. Nogle af pigerne deltager i de andre fritidsaktiviteter (sport og ungdomsskole), mens andre primært bruger klubben. Der er kun få fra den oprindelige pige-gruppe tilbage. En pige, som har været med fra begyndelsen, mente, at det var for løst nu. For eksempel bliver aftaler ikke holdt af pigerne, og der sker ikke rigtig noget i klubben. Tidligere havde de en del fællesaktiviteter, som de "skulle" deltage i. Nu er det op til den enkelte, og ingen vil rigtig tage initiativ til noget. De nye piger er dog mere positive og siger, at de selv bestemmer, hvad der skal foregå. De kommer i pigeklubben for at snakke, slappe af, få gode råd og lektiehjælp. Desuden er *"det gode ved, at det kun er piger, at man er fri - kan slappe af. Man bliver genert, når der er drenge - de laver "cirkus" "*. Det er også svært med de danske skolekammerater. *"De er begyndt at drikke og ryge. De følte, at jeg fjernede mig, når jeg sagde nej tak. Derfor flyttede jeg skole hertil. I Gellerup er der flere fremmede piger"*. I pigeklubben er det godt at kunne snakke med en af medarbejderne, hvis man er ked af det.

Nogle af dem gav udtryk for, at fællesmøderne er kedelige, da der er alt for meget planlægning. De er dog glade for turene ud af huset (ridning, bowling, svømning mv.). *"Det gode er, at man får prøvet noget, man ellers aldrig ville få mulighed for at gøre. Mange får lov til ting med klubben, som de ellers ikke må. For eksempel kan det tage 3 uger at få lov til at gå i biffen, men med klubben er det lettere"*.

De fleste har kun boet i Gellerup, men flere har gået i forskellige skoler i kommunen. De er glade for at bo i Gellerup, hvor de har deres venner.

Vurdering

Pigeklubben giver utvetydigt teenagepiger med etnisk baggrund et udvidet råderum for udfoldelse af sociale relationer og social kontakt, hvilket i sig selv må vurderes som positivt.

Den gejst, der var, da klubben blev startet, er falmet lidt. Det skyldes formentlig, at der er sket et skift i både pige- og personalegruppen. Flytning af klubben til nye lokaler, uenighed mellem kommune, boligforening og de byudvalgsansatte beboerrådgivere om hvem, der skal betale driften og problemer med forankringen af projektet har sikkert også medvirket hertil. Der vil formentlig gå et stykke tid, før klubben finder sit fodfæste igen. Der er dog ingen tvivl om, at dette fritidstilbud er relevant og skaber nogle muligheder for en gruppe, der generelt set har svært ved at prøve sig selv af og få egne oplevelser uden for hjemmet. Vigtigt er det, at klubben er blevet accepteret af forældrene.

Holdningen i styregruppen for Byudvalgsinitiativerne i Gellerup er, at den midlertidige personalerokering er uholdbar, og at pigerne har brug for et kommunalt tilbud i de almindelige ungdomsklubber. Pigerne integration i de almindelige ungdomsklubber vil formentlig medføre, at nogle ikke får lov til at deltage, medmindre der sker et holdningsskift hos forældrene. Styregruppens holdning om, at pigerne skal ind i ungdomsklubberne er forståelig ud fra et forankringsperspektiv, men den synes at tage mindst hensyn til pigerne.

Hjul i mosen i Vollsmose i Odense

Figur 17. Bolighøjhus i Vollsmose i Odense.

Hjul i mosen er en sommerferieaktivitet for børn og unge i Vollsmose i Odense. Aktivitetens omdrejningspunkt er en skurvogn med forskellige lege- og idrætsredskaber. Denne skurvogn kører rundt til Vollsmoses ni boligafdelinger i de tre første uger af skolernes sommerferie.

Til beskrivelsen af Hjul i mosen er der foretaget interview med en beboerrådgiver, en børn- og ungemedarbejder og tre brugere - to danskere og én tyrker - i alderen 8-13 år. Interviewene fandt sted i løbet af én af aktivitetsdagene i Egeparken. Beskrivelsen bygger også på feltobservationer.

Karakteristik af Vollsmose

Vollsmose ligger i den østlige udkant af Odense, og de ni afdelinger er spredt ud over et stort område. Der er meget forskel på afdelingerne med hensyn til beboersammensætning, beboerklima og beboernes engagement samt involvering i forhold til fx aktiviteter og bestyrelsesarbejde.

Slåenhaven, Hybenhaven og Tjørnehaven er de mindste afdelinger med cirka 240 boliger hver. De øvrige seks afdelinger, Birkeparken, Bøgeparken, Egeparken, Fyrreparken, Granparken og Lærkeparken, har cirka 500 boliger hver.

Antallet af børn og unge i afdelingerne varierer meget. I 1998 er den laveste andel i Fyrreparken, hvor 22 pct. er under 18 år, mens den højeste andel, 48 pct. er i Bøgeparken. Ligeledes er spredningen mellem afdelingerne stor i forhold til antallet af enlige forsørgere. Bøge-

parken havde i 1994 færrest enlige forsørgere, 25 pct., mens Birkeparken havde dobbelt så mange, 53 pct.

Ser man på fordelingen af udenlandske statsborgere i 1994 i de ni afdelinger, var der de færreste udenlandske statsborgere i Hybenhaven, 7 pct., mens der i Bøgeparken var 41 pct. Blandt områdets børn og unge var 8 pct. udenlandske statsborgere i Tjørnehaven, og 51 pct. var det i Bøgeparken. I 1998 er andelen af beboere med anden etnisk oprindelse end dansk i både Slåenhaven og Tjørnehaven 9 pct. mod 61 pct. i Bøgeparken.

Vollsmose har været præget af problemer med kriminalitet og vold, og området har fået et dårligt omdømme. De interviewede børn giver også udtryk for, at der er meget uro og vold i området, og at det har en negativ indvirkning på deres oplevelse af at bo der. Beboerrådgiveren understøtter, at der er problemer i Vollsmose, men gør samtidigt opmærksom på, at blandt andet mediernes omtale af Vollsmoses problemer har været overdrevet, og at medierne har haft en for tendentiøs fokusering på de negative sider.

Vollsmose har modtaget byudvalgsmidler til tre beboerrådgivere og til boligsociale aktiviteter. Henholdsvis er der bevilliget kr. 4,8 mio. og kr. 3,5 mio. Desuden er der givet en kommunal medfinansiering af boligsociale aktiviteter. Birkeparken, Bøgeparken og Egeparken har desuden modtaget omprioriteringsstøtte.

Organiseringen og finansieringen af projektet

Hjul i mosen startede op for tre år siden på initiativ af Vollsmoses tre beboerrådgivere, der hver dækker tre boligafdelinger. De havde en oplevelse af, at der var mange børn og unge, der i sommerferien ikke havde noget at foretage sig. Mange aktiviteter - både i byudvalgets regi og frivillige - har lukket ned i denne periode. Projektet blev planlagt til at finde sted de første tre uger af skolesommerferien, og det har efterfølgende vist sig at være det bedste tidspunkt, som beboerrådgiveren siger:

“... det kommer bag på nogle familier, at nu har deres børn sommerferie”.

I de tre uger projektet varer, kan børnene deltage på hverdage mellem kl. 10.00 og 15.00. Projektet er lagt op til at give børnene mulighed for at lege og prøve forskellige idrætsredskaber som hoppepude, trampolin, boldspil og sansebad. Desuden er der mulighed for ansigtsmaling, og i sommeren 1998 har Hjul i mosen haft et tema om indianere. Der har været en indianerlejr, hvor man har ristet majs, og enkelte dage har der også været ponyridning. Derudover er projektet også tilrettelagt, således at der er mulighed for, at frivillige kan komme og lave aktiviteter med børnene. Eksempelvis er der en frivillig beboer som af og til laver bolsjer til børnene.

Dagligt kommer der mellem 50 og 300 børn, og på dagen, hvor interviewene fandt sted var der imellem 150 og 200 børn. Beboerrådgiveren fortæller, at i de tre år projektet har kørt har antallet af børn og unge været stigende.

Beboerrådgiveren understreger, at projektet er tænkt som et fristed med minimal restriktion for børnene. Beboerrådgiveren fortæller:

“...børnene skal have lov til at udfolde sig og lege med de redskaber der er, og så kan det være at bolde bliver væk, men det er omkostningerne ved projektet”.

Ligeledes understreger beboerrådgiveren, at børnene skal have en oplevelse af, at det ikke altid er discount, der er i boligområdet, og at det derfor er vigtigt, at de indkøbte redskaber mv. har en god kvalitet.

Der er seks fuldtidsansatte på Hjul i mosen, hvoraf de tre er børn- og ungemedarbejdere, og de øvrige tre er studerende. De studerende er blandt andet blevet ansat, fordi de studerer henholdsvis idræt og medievidenskab. Desuden er der tilknyttet en sognemedhjælper, som serverer kaffe i løbet af dagen for de involverede voksne i projektet og for forældre, der kigger til deres børn. Endelig er der beboere, der frivilligt giver en hånd med i løbet af dagen, ligesom beboerrådgiverne også en gang imellem hjælper til. På interviewdagen har der således været omkring 10-20 voksne heriblandt forældre til at kigge efter børnene.

De tre børn- og ungemedarbejdere har været ansat i Vollsmose siden 1. marts 1998 og støtter op om frivillige initiativer og aktiviteter samt laver opsøgende arbejde blandt Vollsmoses unge. Deres officielle ansættelsessted er Pyramiden, der er en fritidsklub. Børn- og ungemedarbejdernes løn betales af Odense Kommunes 5 pct.-pulje, og der skal søges om nye midler til dækning af deres løn i marts 1999. De tre studerendes løn dækkes også af kommunens 5 pct.-pulje, mens sognemedhjælperen er aflønnet af menighedsrådet. I 1998 har der af byudvalgsmidler været anvendt ca. kr. 63.000 til Hjul i mosen. Derudover har Det Kriminalpræventive Råd og Friluftsrådet givet økonomisk støtte til projektet.

Figur 18. Mosen midt i Vollsmose-området.

Et fristed for områdets børn og unge

Der er en stor aldersspredning mellem de børn og unge, der deltager i Hjul i mosen. Der er børn fra 1½ års alderen og op til 14-15 år. Både

børn- og ungemedarbejderen og beboerrådgiveren giver udtryk for, at de børn og unge, der deltager i projektet, udgør et bredt udsnit af de familier, der bor i Vollsmose - det være sig i forhold til etnicitet, indkomst og placering på arbejdsmarkedet. På interviewdagen var der dog en klar overrepræsentation af børn og unge med en anden etnisk baggrund end dansk. Derimod var fordelingen af piger og drenge ligelig.

Det var få aktiviteter, der alene tiltrak pigerne eller drengene. Der var en opdeling i forhold til ansigtsmaling, hvor pigerne malede hinanden, samt fodbold og basketball, hvor det primært var drengene som spillede. I betragtning af at der var 150-200 børn var stemningen blandt børn og voksne god. Der var få optræk til småskænderier blandt børnene, men disse optræk blev hurtigt afværget af en voksen. Man kunne fornemme, at der var stor respekt for de voksne, hvilket givet vis hænger sammen med, at dels er de tre børn- og ungemedarbejdere kendt fra hverdagen i området, dels er de voksne gode til at trække grænser op for børnene. Eksempelvis blev tre drenge udelukket fra at deltage i nogle af de mest populære aktiviteter, fordi de dagen før havde været provokerende og ubehagelige i deres adfærd over for de andre børn og unge. Man fornemmer, at børnene er meget åbne over for de voksne, og flere af børnene virker meget kontaktsøgende. Børn- og ungemedarbejderen fortæller også, at flere af børnene gerne vil have en fysisk kontakt og et lille knus en gang imellem.

Børn- og ungemedarbejderne varetager projektets pædagogiske del, og det er en fordel for projektet, at de er uddannet til at have med børn og unge at gøre. Det er tydeligt, at børn- og ungemedarbejderne formår at indgå i et samspil med børnene og de unge på deres betingelser.

De to af de interviewede børn fortæller, at de har været med alle tre år som Hjul i Mosen har eksisteret, mens den tredje kun har været med i de sidste to år. De fortæller også, at de kommer på pladsen hver eneste dag, uanset hvilken afdeling det er, at skurvognen kommer til. Den ene siger:

"Vi kommer herved, så vi kan hjælpe med at pakke tingene ud, og vi hjælper også med at pakke tingene sammen igen".

I tilknytning hertil fortæller beboerrådgiveren, at de større børn får lov til at hjælpe de voksne, således at de får nogle ansvarsfulde opgaver. Beboerrådgiveren erkender, at interessen for aktiviteterne blandt de ældste børn kan dale, og at det derfor er vigtigt at tænke på, hvordan man stadig kan holde fast i dem. Et eksempel er, at der er en basketball instruktør, der lærer børnene og de unge at spille basketball, og når Hjul i mosen slutter kl. 15.00 fortsætter basketball træningen. Desuden påtænker beboerrådgiverne, at nogle af de ældste deltagere næste sommer kan tilknyttes projektet, hvor de mod aflønning skal hjælpe projektets ansatte.

Hjul i mosen har i denne sæson også indført sangkonkurrence, hvor pigerne kunne optræde som Spice Girls, mens drengene kunne optræde som Backstreets Boys. Konkurrencen har været lagt den sidste dag i hver afdeling, hvor en vinder blev kåret og er gået videre til en finale den allersidste dag Hjul i mosen har kørt rundt. I følge børn-

og ungemedarbejderen er der stor opbakning om disse konkurrencer - både fra de som deltager, og de som kigger på. Konkurrencerne forekommer at være en god afveksling i forhold til de andre aktiviteter, som børnene og de unge kan deltage i. Desuden viser disse konkurrencer også, at det er børn og unge med forskellige nationaliteter, som danner en gruppe, og at de kommer godt ud af det med hinanden. Børn- og ungemedarbejderen siger:

" ... der er ikke sådan den racistiske tone blandt børnene. Der kan være uenigheder - men det er bare det hverdagsagtige...de ser ikke hinanden som fremmede, med mindre de gøres opmærksom på det af andre".

De interviewede børn fortæller, at de har lært nogle flere jævnaldrende at kende, mens Hjul i mosen har kørt denne sommer. Men i forvejen kendte de mange, fordi de går i samme skole, bor i samme afdeling eller kommer i Pyramiden. De er alle tre meget begejstrede for at deltage i denne sommerferieaktivitet, og som den ene siger:

"Det kan godt være lidt svært at få tiden til at gå nu her i ferien, fordi vi skal slet ikke ud at rejse. Så sover man bare længe, men det er meget godt at komme herved fordi så kan man spille fodbold og sådan noget".

Desuden fortæller drengene, hvordan de har deltaget i andre aktiviteter, der har været afholdt i Vollsmose. De har fx spillet minigolf og nært forestående skal de høre Dræsinebanden spille. Drengene er meget opmærksomme på, hvad der sker af aktiviteter i området, og de har stor interesse i at deltage. Derimod deltager de ikke i nogen form for regelmæssig fritidsaktivitet i løbet af skoleåret.

Forældrenes involvering

I det informationsmateriale som omdeles i forbindelse med Hjul i mosen, gøres der meget ud af at fortælle, at Hjul i mosen ikke er et børnepasningstilbud, og at der ikke påtages et ansvar for børnene. Alligevel efterlader besøget i Hjul i mosen et indtryk af, at mange forældre ser projektet som en form for børnepasning. Forældreopbakningen er ikke særlig stor, hvilket blandt andet giver sig udslag i, at børn på 9-10 år har deres små søskende på 2-3 år med for at passe på dem. Beboerrådgiveren kan dog fortælle, at der i løbet af de tre år, som projektet har eksisteret, er sket en udvikling i forældredeltagelsen. Der er flere forældre, der er begyndt at følge deres børn ned eller kigge til dem i løbet af dagen. Ligeledes er der flere forældre, som sætter sig ned og får en kop kaffe og snakker med de ansatte og frivillige på projektet. I den sammenhæng udviser de involverede voksne i projektet åbenhed over for forældrene, og de er opmærksomme på at tilbyde forældrene en kop kaffe. Det er med til at gøre, at forældre får en fornemmelse af, at de er velkomne. På interviewdagen kunne man opleve nogle mødre komme sammen med deres børn, hvor mødrene indbyrdes også kendte hinanden. Det var desværre ikke muligt at opnå interview med disse kvinder, da de ikke kunne tale dansk.

Der er generelt en stor fokusering på at inddrage forældrene i de aktiviteter, der finder sted i Vollsmose. Børn- og ungededarbejderen siger:

“...for det er jo ikke bare børnene man skal have fat i. Det er også de voksne forældrene - for hvis vi først får fat i dem, er det sikkert også nemmere at få børnene til nogle aktiviteter”.

Der er dog forskel på de ni afdelinger blandt andet i forhold til, hvor engagerede forældre er i aktiviteter for dem selv og deres børn. Beboerrådgiveren giver udtryk for, at der i den kontakt, som børn- og ungededarbejderne tager til forældrene og de frivillige, indgår en bearbejdning af disse beboere, og formålet er at få de voksne til at engagere sig i bebyggelsens sociale liv, således at det får en positiv virkning for børnene. Kontakten til voksengrupperne opnås blandt andet ved, at børn- og ungededarbejderne opholder sig i området beboerhus og i værestederne og af den vej kommer i dialog med forældrene.

Et andet element, som beboerrådgiveren fremhæver som en mulig forklaring på forældrenes manglende involvering, er at det at bo i Vollsmose for adskillige familier bliver betragtet som et midlertidigt opholdssted. Det får den betydning, at de ikke kommer til at opleve at høre til i Vollsmose, og det kan medvirke til at deres børn ikke når at få kammerater blandt de jævnaldrende. Det kommer blandt andet til udtryk ved, at enkelte børn ikke kender nogen, når de skal ned og lege.

Forankringen af Hjul i mosen

Det er beboerrådgivningen, som har igangsat projektet, og beboerrådgivningen er stadig involveret i forbindelse med projektets administrative del, fx indkalde til og afholde møder samt planlægge projektets forløb. Desuden søger beboerrådgivningen midler fra diverse puljer til at finansiere projektet. Det er planen, at børn- og ungededarbejderne skal overtage den administrative del, således at beboerrådgivningen kun skal sørge for finansieringen af projektet. Baggrunden herfor er, at projektet er blevet en fasttømret aktivitet, hvor beboerrådgivningen kan trække sig tilbage og i stedet bruge tid og kræfter på at sætte nye aktiviteter i gang.

Beboerrådgiverne arbejder ihærdigt på at koble igangværende aktiviteter sammen med klubber og foreninger i området, for at sørge for, at andre aktører end beboerrådgiverne og frivillige kan varetage aktiviteter og af den vej give aktiviteterne en permanent status. Beboerrådgiveren understreger, hvorledes Vollsmose har været kendetegnet af for mange enkeltstående aktiviteter, der ikke har kunnet “overleve”, fordi de ikke har været hægtet op på stærke aktører i området. Det har negativ indvirkning på beboerne, når de gang på gang oplever disse kortvarige aktiviteter, der hurtigt falder til jorden.

I denne byudvalgsperiode har Hjul i mosen ikke været prioriteret i handlingsplanen for Vollsmose, og selvom det har været beboerrådgivningens ønske, at projektet skulle prioriteres i den nye handlingsplan for byudvalgsaktiviteter, har Odense kommune dog valgt ikke at gøre dette. Det betyder, at der hele tiden skal søges midler til at

gennemføre Hjul i mosen, og at byudvalgsmedlemmer kun i mindre omfang kan støtte op om projektet.

Vurdering af Hjul i mosen

Denne sommerferieaktivitet, der har eksisteret i tre år, er en succes. Det er deltagerantallet udtryk for, ligesom børnenes og de unges gentagne deltagelse i projektet er det. De interviewede deltagere lever heller ingen tvivl om, at projektet opfylder et behov for at tilbyde børn og unge sommerferieaktiviteter. Derfor melder der sig også et spørgsmål om: Hvad får børnene og de unge tiden til at gå med i de resterende 4 uger af deres sommerferie? Det er selvfølgelig ikke sikkert, at der er basis for, at Hjul i mosen skal vare hele sommerferien, og i givet fald skulle andre aktiviteter i boligområdet tage over, når Hjul i mosen slutter. Behovet for at aktivere børn og unge strækker sig ud over de tre uger.

Det er positivt at se, at de ansatte og de frivillige kan håndtere 150-200 børn på en gang. I den sammenhæng skal det fremhæves som en fordel, at børn- og ungemedarbejderne kan bidrage med en pædagogisk viden, ligesom det er en fordel, at de allerede er kendt af områdets børn og unge.

Blandt de deltagende børn og unge var der adskillige på 13-14 år. Imidlertid kan man stille sig tvivlende over for, hvorvidt de nuværende aktiviteter kan dække 13-14 åriges behov for aktiviteter i deres sommerferie. Det er oplagt, at beboerrådgivningen og børn- og ungemedarbejderne overvejer, hvilke tilbud om sommerferieaktiviteter teenagere kunne have glæde af, ellers kunne de nemt blive en stor og overset gruppe. Det er positivt, at der er tanker om, at nogle af de unge kan arbejde med på Hjul i mosen og derved tjene lomme penge, men det vil kun komme et lille antal tilgode.

Mamma Mia, et mor-barn projekt for flygtninge og indvandrere

Figur 19. Damms Teglgård i Høje Kolstrup i Aabenraa.

Mamma Mia er beskrevet på baggrund af dels interviews med nøglepersoner, dels et gruppeinterview med fire indvandrerkvinder i mor-barn projektet Mamma Mia i marts 1997 (Vestergaard m.fl. 1997, side 55). Kvindernes danskundskaber var begrænsede, hvilket har betydet, at bidraget fra kvinderne er sparsomt. Det har derfor været nødvendigt at lægge vægt på projektlederens vurdering af projektets forløb og betydning for kvinder og børn. Dog er kvindernes egne betragtninger brugt i videst mulig omfang. Der er foretaget et opfølgende telefoninterview med projektlederen i december 1997.

Baggrunden for projektet

I forbindelse med udarbejdelsen af den helhedsplan, som skulle danne udgangspunkt for kommunens ansøgning om byudvalgsmidler, blev der givet en karakteristik af boligområdet Høje Kolstrup. Her beskrives de forhold, der dannede udgangspunkt for mor-barn projektet. Der lægges vægt på, at $\frac{1}{4}$ af beboerne i Høje Kolstrup er tosprogede og repræsenterer 15 forskellige nationaliteter, og at størstedelen af Aabenraa kommunes flygtninge og indvandrere bor i området. Der var samtidig opmærksomhed på, at mange flygtninge- og indvandrerkvinder i området lever isoleret. Denne isolation, mener man er årsag til, at børn af flygtninge og indvandrere ikke i tilstrækkeligt omfang taler dansk, når de starter på Høje Kolstrup skole, hvor ca. 30% af eleverne er tosprogede. Derudover vurderes, at racisme og intolerance er et latent problem i boligområdet.

Isolationen af kvinder med etnisk baggrund kan opfattes som et problem for denne gruppes livskvalitet. Problematikken knyttet til, - at flygtninge- og indvandrerbørn ikke kan dansk ved skolestart. Den manglende integration er ifølge kommunens forvaltningschef årsagen til, at den boligsocialeindsats rettes mod denne gruppe.

"... det ender med at vi har dem som 14-15 årige, som småkriminelle og voldspersoner. For at forebygge hele den udvikling, som vi har set i storbyerne, for at undgå at vores boligområde om fem eller seks år er terroriseret af sådan nogle etniske minoriteter, hvis børn er anden generation, og vi ikke kan styre, så tror jeg, det er utroligt vigtigt, at vi får fat i familierne fra børnene er små af. Det er jo der vi lægger grunden til, at de lærer den danske kultur at kende, og at de ikke bliver så fremmede for både daginstitutioner og skoler, og vi har haft en spæd forhåbning om at nogle af dem så også kunne lære dansk inden de begyndte i skolen". (Forvaltningschef i Aabenraa kommune, for Voksen og omsorgsforvaltningen, d. 18.03. 1997).

Projektbeskrivelse

Der blev udarbejdet en egentlig projektbeskrivelse for mor-barn projektet af kommunens pædagogiske konsulent, som også er projektansvarlig for Mamma Mia. Beskrivelsen tog udgangspunkt i et pilotprojekt, der var blevet etableret i områdets flygtningebørnehaves regi. Dette pilotprojekt havde til formål at undersøge, hvorvidt der var behov for et mor-barn-tilbud i området. Fremmødet til pilotprojektet viste, at der var grundlag for et tilbud til gruppen af udenlandske kvinder. Af projektbeskrivelsen fremgår de målsætninger, projektet tager udgangspunkt i. Disse målsætninger beskrives i det følgende afsnit.

Projektets målsætning

- at lære indvandrer- og flygtningebørn det danske sprog, danske normer og dansk børneopdragelse
- at bryde indvandrer- og flygtningemødres isolation med henblik på en større integration i det danske samfund.

Delmålsætninger

I projektperioden skal der gøres en indsats for at opfylde følgende delmålsætninger:

- at det lykkes at bryde målgruppens isolation, således at den engagerer sig i områdets aktivitetstilbud og øvrige kommunale tilbud
- at de deltagende indvandrer- og flygtningemødre i projektperioden får opbygget et socialt netværk til fortsættelse af integrationen efter projektets afslutning
- at målgruppen gennem danskundervisningen får tilstrækkelige danskundskaber til at fortsætte en mere omfattende og intensiv danskundervisning efter projektets afslutning
- at alle fremmedsprogede børn, som starter på Høje Kolstrup skole, har de fornødne danskundskaber
- at ruste indvandrer- og flygtningekvinder til at kunne deltage i arrangementer omkring deres børn i daginstitution og skole

- at gøre målgruppen ansvarlig for egen situation og for deres børns fremtid.

I projektbeskrivelsen blev det foreslået, at disse målsætninger skulle nås gennem: Fællesaktiviteter for børn og mødre, aktiviteter for børn, kreative aktiviteter, danskundervisning, indføring i det danske samfunds levevilkår for børn og voksne og i dansk kultur, foredrag, temadrøftelser og ekskursioner.

I projektet fortolkes retningslinjerne således, at projektet skal give gruppen af isolerede kvinder en reel mulighed for at vælge, hvorvidt eller hvordan de vil integreres i det danske samfund. Denne valgmulighed mener projektlederen ikke de har, hvis de lever isoleret, uden kendskab til det danske sprog, danske normer og samfundsforhold. Metoden til opfyldelse af de mål, der vedrører børnene, er at forsøge at skabe en holdningsændring hos moderen. Samtidig lægges der vægt på, at børnene "passes på dansk", både hvad angår sprog og sociale omgangsformer.

Målgruppen

Projektet er et frivilligt tilbud til kvinderne i området. Ifølge projektbeskrivelsen var målgruppen primært (10-15) flygtninge og indvandrerkvinder. Gruppen karakteriseres ved manglende sprogkundskaber og sociale kontaktflader. Desuden har de ikke lønarbejde og de går heller ikke på sprogskole. Sekundært kunne projektet omfatte kvinder med børn, som skulle i aktiveringstilbud.

Kontakten til den primære målgruppe, dem der frivilligt ville benytte sig af projektets tilbud, blev etableret via opslag og breve. Derudover er der benyttet hjemmebesøg, hvilket sammen med mund-til-mund-metoden spredte tilbuddet til kvinderne. Der har således siden begyndelsen været flere kvinder, der ønsker at deltage, end projektet er normeret til.

Projektets dagligdag og resultater

Da projektet er et frivilligt tilbud til kvinderne, har opgaven været at gøre aktiviteterne så attraktive, at de fremmøder stabilt. De attraktive aktiviteter, herunder syundervisningen, har til hensigt at motivere kvinderne til at deltage i sprogundervisningen. Udover syning og sprogundervisning, kan kvinderne benytte Mamma Mias læse- og videorum, hvor de kan lære om, hvordan det i Danmark forventes, at de opdrager deres børn.

Oplevelsen af Mamma Mia

Der stilles ikke krav til kvinderne, når de starter i Mamma Mia. Medarbejderne har erfaret, at når kvinderne er blevet trygge ved omgivelserne, bliver de interesserede i projektets aktiviteter og får lyst til at deltage aktivt. Mødre og børn bliver heller ikke tvunget til at være adskilt, når de er i Mamma Mia. Hen ad vejen lærer kvinderne de sociale regler. Det gælder, hvordan det forventes, at man omgås hinanden og hvordan de omgås danskere. Herigennem får deltagerne kendskab til danske normer for børneopdragelse. I forbindelse hermed diskuterer medarbejdere og brugere, hvorledes man kan kombi-

ner forskellige kulturer i en børneopdragelse, der tager hensyn til barnet.

Kvinderne er glade for at kunne bruge Mamma Mia, de siger, at de synes, de får mere energi, og at de generelt er blevet glattere. Før sad de derhjemme og kedede sig og gad ikke lave noget. Børnene er også glade for aktiviteterne i Mamma Mia, og spørger også i weekenden om de ikke skal af sted. Kvinderne oplevede også, at de nu ligesom deres mænd, der går på arbejde, møder mennesker, de kan snakke med. Derfor synes mændene også, at det er godt, at deres koner går i Mamma Mia om formiddagen.

Ifølge projektlederen er brugen af symaskinerne den mest populære aktivitet. Der er ikke så stor tilslutning til at benytte læse- og videoværelset. Hensigten med indretningen af dette værelse er, at kvinderne via tidsskrifter eller film skal have mulighed for at kunne sætte sig ind i forhold, der er relevante for deres liv i Danmark. Kvinderne kredser da også om syaktiviteten, når de skal fortælle om det gode ved Mamma Mia. De lægger vægt på, at de har lært noget nyt:

"Jeg har også lært at sy, det kunne jeg ikke før. Nu syr jeg børnenes tøj, nu elsker jeg at sy. Og jeg har også lært at klippe mønstre, det kunne jeg ikke før".

Men de snakker også om, at de fx har lært at finde ud af at komme i kontakt med lægen, at gå til lægen og på posthuset. Det er også derfor, de skal lære dansk, siger de, for det er svært at bo i Danmark, hvis man ikke kan dansk.

Resultater af danskundervisningen

En vigtig del af projektet er danskundervisningen, i alt fire timer om ugen, som afvikles i samarbejde med Høje Kolstrup skole. Samarbejdet med og placeringen på Høje Kolstrup skole var i udgangspunktet en nødløsning. Det var hensigten, at AOF-sprogskolen skulle stå for undervisningen, men da det krævede bindende tilmeldinger og stabilt fremmøde, var dette ikke muligt. Samarbejdet med skolen har dog vist sig at give en række gevinster: Kvinderne er blevet mere trygge ved at færdes på skolen, hvor deres børn går. Fremmødet til skolens arrangementer er blevet bedre, og skolelæreren gør samtidig en indsats for, at kvinderne deltager i deres børns skolegang. For eksempel kontakter skolelæreren dem privat, hvis de ikke kommer til forældresamtaler.

Skolelæreren giver udtryk for, at det ikke er muligt at lære den gruppe, som er i Mamma Mia på interviewtidspunktet, ret meget dansk. Det afhænger både af kvindernes generelt set dårlige forudsætninger, når det gælder tilegnelsen af et nyt sprog, og et manglende engagement. Det manglende engagement, eller mod på at lære dansk, viser sig også ved et lavere fremmøde på undervisningsdagene. Kvinderne giver selv udtryk for, at de bedst kan lide at lære dansk ved at snakke sammen.

Ifølge skolelæreren fører undervisningen i bedste fald til, at kvinderne lærer hverdagsdansk og får kendskab til dansk kultur, det sidste lægger skolelæreren meget vægt på i undervisningen. Projektlederen mener endvidere, at kvindernes færden på skolen kan være

med til at fjerne de fordomme, der kunne være blandt de danske forældre om, at indvandrere ikke er interesseret i deres børns skolegang. En yderligere gevinst, er at kvinderne nu forstår vigtigheden af, at deres børn behersker det danske sprog inden de kommer i skole. Men der er dog problemer med støtten til børnenes tilegnelse af dansk-kundskaber - det kan være svært at tale dansk med børnene:

"Min dreng har været i børnehave, men mine piger har lært dansk her, jeg snakker ikke dansk med børnene, for min dreng han driller mig og siger "mor du snakker hele tiden forkert" og så gider jeg ikke, kun nogen gange".

De kvinder, der blev interviewet, var ikke så stolte af deres dansk-kundskaber, og de så det som et problem, at de sandsynligvis vil få svært ved at hjælpe børnene med deres lektier. De gav dog udtryk for, at de ville forsøge at påvirke børnene til at klare sig godt:

"Jeg siger til dem, at de skal gå i skole og arbejde godt i skolen og få en god arbejdsplads".

Kvinderne i boligområdet

Der bliver taget en række initiativer for at fremme en fælles forståelse mellem de ikke-danske og danske beboere i området.

Viceværten i området har spillet en rolle i denne proces. Han kommer på besøg i Mamma Mia, og formidler blandt andet de husregler, der gælder i bebyggelsen. Når denne formidling foregår igennem projektet, sker det på en positiv måde, og kvinderne får en bedre mulighed for at forstå reglerne. Det har en betydning for, hvordan brugergruppen opfattes af de andre (danske) beboere. Både viceværten og kvinderne er positivt indstillet over for denne kontakt.

Deltagerne i Mamma Mia

De ansattes erfaring med brugergruppen er primært, at det er nødvendigt med åbenhed og fleksibilitet. Projektlederen mener, at når man arbejder med de etniske grupper, er det umuligt at have meget faste retningslinjer. Projektlederen og projektmedarbejderen lægger vægt på løbende at afgøre, hvem der kan deltage i Mamma Mia. Det vurderes i forhold til, om der er plads, og i forhold til en konkret vurdering af hvem der har det største behov. Projektlederen og projektmedarbejderen mener, at de har fået fat i den mest isolerede gruppe. Der er nogle kvinder, som er blevet visiteret af sundhedsplejersken, og andre er kontanthjælpsmodtagere i aktivering.

Den primære målgruppe var tyrkiske kvinder, men projektet har fra begyndelsen været karakteriseret af en blanding af forskellige nationaliteter. Der har siden projektstarten været et stabilt fremmøde på mellem 10-16 kvinder med børn. Projektleders og -medarbejders konklusion på det store fremmøde er, at projektets rygte er så godt, at kvinderne har lyst til og får lov til at komme. I dag er 10 tyrkiske, tre tamilske og tre arabiske kvinder knyttet til projektet, og deres børn er alle mellem otte måneder og to år (december 1997).

Børnenes aldersgrænse er sat ned fra seks til fire år, da der var en tendens til, at børnene blev taget ud af børnehaven. Derfor er der også blevet gjort en indsats for at overbevise mødre om, at det er

vigtigt, at deres børn kommer i børnehave. På nuværende tidspunkt er alle børnene på venteliste, primært til flygtningebørnehaven.

I opstartsfasen deltog der også en del bedstemødre (svigermødre til kvinderne) i projektet. Projektlederen mener, at bedstemødrenes brug af Mamma Mia har medført en større forståelse i familien for mødrenes og børnenes deltagelse.

At komme videre

Projektlederen forsøger at påvirke kommunens sagsbehandlere således, at de kvinder fra Mamma Mia, der skal i aktivering, får et tilbud, der passer til dem, fx et væveværksted. For de kvinder, hvis dansk-kundskaber er på et meget lavt niveau, forsøger projektlederen at arrangere at kvinden kan blive i Mamma Mia, selvom hun skulle i aktivering.

Enkelte af kvinderne er kommet i uddannelse og arbejde. Længere aktivitetsforløb i projektets regi har desuden ført til, at nogle af brugerne melder sig til aktiviteter uden for projektet. Flere af deltagerne går således på sprogskole, og én er fortsat på daghøjskole.

Vurdering

Det vurderes, at der generelt er sket en forbedring af kvindernes livskvalitet, og mere specifikt:

- Bedre hverdagsdansk
- Mindre grad af isolation
- Børnene kommer på venteliste til daginstitutioner
- Kvinderne er blevet mere synlige i området
- En forbedring i forhold til deltagelse i børnenes skolegang
- Udvikling i forhold til brugergruppens opfattelse af og forståelse for danske sociale normer
- Nogle af kvinderne får mulighed for at komme videre med uddannelse, arbejde eller sprogundervisning.

Med hensyn til beskæftigelse efter kvindernes tid i Mamma Mia er det planen, at kommunen vil være aktiv i forhold til de aktivitets- eller jobtilbud kvinderne får. Det er muligt på grund af den tætte dialog mellem kommunen og projektet. Det er dog for tidligt at vurdere de egentlige uddannelses- og beskæftigelsesmæssige resultater af projektet.

De fire timers danskundervisning sætter endvidere nogle begrænsninger for, hvor højt et sprogligt niveau, der kan opnås. Samtidig kan de øvrige resultater synes begrænsede, hvilket kan hænge sammen med, at det synes svært at nedbryde de kulturelle barrierer, og at målgruppens skolekundskaber er begrænsede. De kvinder, der deltager i projektet, lader til selv at synes, at Mamma Mia har en positiv betydning for deres liv. Hvorvidt dette projekt får en afsmittende virkning på børnene er usikkert, men vil blive interessant at følge.

Kulturcaféen i Vapnagård i Helsingør

Figur 20. Indgangen til Kulturcaféen i Vapnagård.

Kulturcaféen er i princippet en forening for alle interesserede. Til hverdag kommer der dog næsten udelukkende tyrkiske mænd i foreningens klublokale. Kulturcaféen holder til på loftet af den ene længe i Gammel Vapnagård, der er beliggende midt i Vapnagårdbebyggelsen. Beskrivelsen af kulturcaféen bygger på et gruppeinterview med brugere af caféen. Desuden er der foretaget et interview med bebyggelsens beboerrådgiver.

Boligområdet

Vapnagård er en almen boligafdeling under Helsingør Boligselskab og ligger i den sydvestlige del af Helsingør. Bebyggelsen er et af landets største almene boligområder med ca. 1.700 lejemål, opført omkring 1970. Der bor knap 4.000 beboere i bebyggelsen. Vapnagård er organisatorisk opdelt i 11 områder, med hver sin områdebestyrelse. Desuden er der en fællesbestyrelse for hele afdelingen.

Der boede i 1997 22 pct. udenlandske statsborgere i Vapnagård. Der er en forholdsvis stor gruppe tyrkere, hvoraf mange er gæstearbejdere, der kom til landet allerede i 70'erne. Efterhånden er mange andre nationaliteter kommet til, og der er nu også mange beboere fra det tidligere Jugoslavien, og fra de arabiske lande, herunder en del palæstinensiske flygtninge. Hvor gruppen af tyrkiske indvandrere er forholdsvis velfungerende, har der i de senere år særligt været problemer med integrationen af beboerne af arabisk herkomst. Dette kommer blandt andet til udtryk i form af ungdomsgrupper, der laver ballade, blandt andet i form af chikane af andre beboere.

Vapnagård har modtaget 2.180.000 kr. i byudvalgmidler til boligsociale aktiviteter. Hertil kommer den kommunale medfinansiering. Endvidere er der for byudvalgsmidler ansat en beboerrådgiver, samt modtaget omprioriteringsmidler til huslejenedsættelse, opdeling af store lejligheder, færdiggørelse af udearealer og supplerende af fælleslokaler til beboeraktiviteter mv. Desuden blev Vapnagård udpeget som modelområde.

Opstart, målsætning og finansiering

Kulturcaféen er en forening, der har til formål at integrere Vapnagårds beboere med etnisk baggrund. Foreningen er skabt i et samarbejde mellem bebyggelsen Vapnagård og institutionen Vapnagårdparken. Vapnagårdparken er rammen om fritidshjem, fritidsklub, ungdomscafé og en integrationsafdeling, der beskæftiger sig med integration af indvandrere i bebyggelsen. Baggrunden for projektet var en opfattelse i Vapnagårds fællesbestyrelse af, at det var vigtigt at lave tiltag til styrkelse af integrationen af indvandrere. Hensigten med kulturcaféen var at skabe et forum, hvor de udenlandske mænd fra bebyggelsen kunne mødes. Samtidig skulle kulturcaféen fungere som en ramme for at give brugerne af caféen viden om beboerdemokratiet i bebyggelsen og anspore til deltagelse i de beboerdemokratiske organer og beboeraktiviteter i bebyggelsen.

Der blev opstillet følgende delmål for projektet:

- At imødekomme behovet for et mødested
- Sammen med gruppen at skabe rammer for debat af de mange aspekter og brændpunkter, der er i tilværelsen som fremmedsproget i det danske samfund
- At formidle kendskab til de beboerdemokratiske spilleregler
- At skabe rammer for en dialog mellem gruppen og Vapnagårds beboerdemokratiske organer.

Kulturcaféen åbnede i foråret 1996 og fik til huse i et lokale i ejendommen Gammel Vapnagård, som ejes af boligafdelingen. Kulturcaféen hører formelt set under byudvalgsaktiviteterne og beboerrådgiverens ansvarsområde. Imidlertid er der ikke søgt midler direkte øremærket til kulturcaféen. Det hænger sammen med, at caféen har fået en positiv særbehandling af fællesbestyrelsen og boligselskabet i den forstand, at der ikke betales husleje for anvendelsen af lokalerne. Samtidig giver cafédriften et overskud, der anvendes til medlemsfester og til støtte til en fodboldklub, der er oprettet i forbindelse med kulturcaféen. I den nye bevillingsperiode fra september 1998 og frem er der dog bevilget 50.000 kr. pr. år de næste tre år til foredrags- og oplysningsvirksomhed, der er et område af caféens virke, der efter beboerrådgiverens opfattelse hidtil ikke har været tilstrækkeligt omprioriteret.

Et samlingssted for tyrkiske mænd

Kulturcaféen har åbent hver dag fra kl. 10-16.30 undtagen onsdag. Fredag er der åbent fra kl. 16.00 til 21.30, lørdag fra kl. 11.00 til 21.30

og søndag fra kl. 11.00 til 19.30. Det daglige fremmøde er på 20-40 personer. Der er omtrent 250 personer tilknyttet, heraf 100 betalende medlemmer, mens der er andre 100 med en løser tilknytning, samt 40 medlemmer på to fodboldhold, der er oprettet i tilknytning til Kulturcaféen. Medlemskontingentet er på 50 kr. om året, men stiger snart til 100 kr.

Figur 21. Kulturcaféen er indrettet i en del af den tidligere landbrugsejendom Vapnagård.

Oprindeligt var kulturcaféen tænkt som et sted, hvor især udenlandske mænd af alle nationaliteter kunne komme. Det afspejledes også i, at det var hensigten, at kulturcaféens bestyrelse skulle bestå af tre brugere af tyrkisk herkomst, to af jugoslavisk og to af arabisk herkomst. Denne bestræbelse har det dog ikke været muligt at realisere. Således har alle bestyrelsesmedlemmerne hidtil haft tyrkisk baggrund. Desuden består bestyrelsen af en medarbejder fra institutionen Vapnagårdparkens integrationsafdeling, samt et medlem fra Vapnagårds kulturelle udvalg.

På trods af intentionen om at være et tilbud til alle indvandrergrupper, er de daglige brugere af kulturcaféen de tyrkiske mænd. Beboerrådgiveren vurderede, at jugoslaviske og arabiske mænd ikke har lyst til at komme i klubben, hvilket også gælder områdets danske beboere. Samtidig kommer der ingen kvinder i klubben.

En tyrkisk mand i 50'erne er på tredje år ansat i kommunal aktive- ring i caféen. Det var tanken, at han skulle fungere som en form for opsynsmand, men i følge beboerrådgiveren er hans funktion reelt blevet at servicere caféens brugere, eksempelvis at lave kaffe og te, og rydde op efter brugerne

Der har været forskellige aktiviteter og arrangementer for kulturcaféens brugere, herunder et besøg fra den tyrkiske ambassade, og der har været et besøg på rådhuset, hvor borgmesteren viste rundt og fortalte om kommunen. Ligeledes har der været rundvisning på politistationen, og et møde med SSP, socialforvaltningen og arbejdsfor- midlingen. Arrangementerne er dog ikke en månedlig begivenhed, men foregår nogle gange om året. Endvidere er der medlemsfester to

til tre gange om året. I juni 1998 havde der været toårs-jubilæum med en fest, hvor 400 mennesker deltog.

En del af hensigten med kulturcaféen var som nævnt, at stedet skulle være et forum, hvor de udenlandske mænd skulle have mulighed for at lære beboerdemokratiet i bebyggelsen at kende og at få interesse for at deltage aktivt i beboerdemokratiet. Beboerrådgiveren må imidlertid konstatere, at denne del af hensigten med kulturcaféen ikke er lykkedes, og at man set i bakspejlet havde for store forventninger. På trods af at kulturcaféen endnu ikke har bidraget til at styrke de udenlandske mænds deltagelse i beboerdemokratiet, mener beboerrådgiveren alligevel, at kulturcaféen er blevet en succes. Resultaterne har blot ikke været de, som man havde forventet. Kulturcaféen udfylder således et stort behov blandt de tyrkiske mænd for et samlingssted. Med kulturcaféen har gruppen af tyrkiske mænd fået et "legalt" værested, på lige fod med andre beboeraktiviteter. Set fra brugernes synsvinkel kan dette opleves som en øget anerkendelse fra de danske beboeres side, idet bebyggelsen har stillet lokalet til rådighed og bakket op om caféen. I den forbindelse tilkendegav beboerrådgiveren en opfattelse af, at caféen har bidraget til øget selvværd hos brugerne.

Beboerrådgiveren gav endvidere udtryk for, at de fysiske rammer for kulturcaféen udgør et problem, da der er så mange brugere, at der ikke er plads nok. Denne opfattelse understøttes af de interviewede brugere. Beboerrådgiveren påpegede dog, at der ikke er større lokaler i bebyggelsen, som gruppen alternativt kunne benytte. Hvis der blev stillet et endnu større lokale til rådighed for brugerne af kulturcaféen, kunne det endvidere opleves som for høj grad af positiv særbehandling af gruppen af tyrkere. Dette ville samtidig ske på bekostning af dels danskerne, dels andre indvandrergupper, der også har behov for, at der gøres en indsats for dem - særligt den arabiske gruppe.

Uden at det direkte er kommet til udtryk, er der således en latent konflikt om hvilken andel forskellige grupper skal have i områdets ressourcer. I den forbindelse fortalte beboerrådgiveren om, hvorledes nogle danske beboere har været meget nidkære i forhold til at holde øje med, at kulturcaféen lukkede til tiden, selvom der ikke var andre grupper, der skulle overtage lokalet efter kulturcaféens lukketid:

"Der har måske været nogle enkelte tilfælde, hvor de ikke har lukket til tiden. Og det er virkeligt noget, de danske beboere går op i. Uanset at man kunne være ligeglad, for det er ikke et lokale man selv skal bruge. Jeg kunne forstå, at hvis der var en dansk gruppe, som stod og skulle overtage lokalerne kl. 17.30. Men det er der ikke".

Kulturcaféen giver endvidere mulighed for, at brugerne kan indgå i lokalområdet netværk, som kan anvendes i forskellige situationer. Det kommer for eksempel til udtryk i en episode, som beboerrådgiveren berettede om. De tyrkiske mænd i kulturcaféen blev kontaktet i forbindelse med at nogle store drenge med indvandrerbaggrund chikanerede brugerne af den lokale svømmehal. Det kom så vidt, at inspektøren for svømmehalen og en politibetjent fra SSP-gruppen sammen med beboerrådgiveren og lederen af Vapnagårdparkens integrationsafdeling tog initiativ til at holde et møde med de tyrkiske

mænd i kulturcaféen for at høre om de kendte de store drenge, og finde ud af om man kunne gøre noget i fællesskab. De tyrkiske mænd tilbød at lave en ordning, hvor de skiftedes til at gå over til svømmehallen, og se hvad der foregik. Hvis det var nogle af deres egne sønner ville de slå hårdt ned på ballademagerne, og få dem til at opføre sig ordentligt. Imidlertid viste det sig, at den gruppe der lavede den værste ballade ikke var tyrkiske drenge, men derimod arabiske drenge, hvilket understreger behovet for en øget indsats over for den arabiske beboergruppe. Der var dog også en gruppe af tyrkiske drenge, som til tider opførte sig højtrøstet i svømmehallens caféteria. Tilstedeværelsen af de tyrkiske mænd resulterede i, at denne gruppe af tyrkiske unge dæmpede sig ned.

Figur 22. Klub for unge, placeret i et kommunalt areal mellem Vapnagård og Prøvestenscentret.

Kulturcaféen og brugerne

Den interviewede brugergruppe bestod alle af tyrkiske mænd, der havde boet i Vapnagård siden de kom til Danmark i 1970'erne. Undervejs i interviewet kom nye interviewpersoner til, mens andre forlod gruppen. Det meste af tiden var der 6-7 personer, der deltog i samtalen.

Flere af de interviewede fortalte, at de kommer i caféen hver dag, mens andre kommer knap så ofte. Alle de interviewede er kommet i caféen siden dens start. I caféen går tiden med at tale med hinanden, spille kort, se tyrkisk TV, læse avis, og drikke kaffe, te og ikke-alkoholiske drikke. Der må ikke drikkes øl og spilles om penge, og brugerne gav udtryk for, at der ikke har været problemer med at overholde disse husregler.

De interviewede havde deltaget i de fleste af de arrangementer og fester, der har været i caféen. Samtidig fortalte de, at det aldrig var svært at skaffe frivillige til at hjælpe til ved de forskellige begivenheder, der afholdes i caféen. Eksempelvis var der til jubilæumsfesten 15 frivillige, der stod for mad og servering, herunder en kok, der er

medlem af caféen. Netop jubilæumsfesten fremhævedes som et særligt godt arrangement.

De interviewede var alle meget glade for at have fået et mødested. De der arbejder tidligt om morgenen har mulighed for at komme i caféen om eftermiddagen, mens mange der har natarbejde, bruger caféen om dagen. Medlemmerne af kulturcaféen kender generelt alle hinanden, hvilket også var tilfældet for alle de interviewede indbyrdes. Samtidig er det vigtigt at caféen ligger i nærheden af, hvor brugerne bor. Det betyder, at man ved, at her kan man hurtigt gå ned og møde ens venner og bekendte. Det ville for mange være et problem for familien, hvis man var henvist til at mødes længere væk fra bebyggelsen, eksempelvis inde i Helsingør.

De interviewede fortalte, at med kulturcaféen har de fået et sted, hvor de kan mødes på egne præmisser og være synlige, og at caféen udgør en platform, hvorfra man kan få kendskab til det øvrige samfund og deltage i integrationsprocessen. En af brugerne sagde:

“Det er vores kultur at komme her - vi diskuterer med hinanden og får at vide, hvad der foregår, læser aviser osv.”.

En anden bruger sagde:

“Der er også lokaler nede i byen, men der er ikke så mange der er interesseret i at tage derned. Her kan folk bare gå hjem, hvis de er sultne. Det er en gammel kultur for os at samles der hvor vi bor. Vi ved at vi kan møde hinanden her, og på den måde er det let at holde kontakt”.

Brugerne har således stort set ikke fået nye kontakter som følge af kulturcaféens oprettelse, men har fået en identitet som gruppe, og brugerne får autoritet og anerkendelse både indadtil og udadtil ved at deltage i foreningen.

Samtidig udgør kulturcaféen et samarbejdsled mellem medlemmerne og de andre beboere i bebyggelsen. En af de interviewede er medlem af caféens bestyrelse. Han sagde:

“Vi hjælper folk med alle deres forskellige problemer (...) alt muligt hvor vi kan give service til vores medlemmer”.

Det kunne dreje sig om, hvis beboerne har problemer med deres bolig, hvor kulturcaféen kan hjælpe til med for eksempel at få “Vapnagårdparken” til at gå ind i sagen.

Ligesom beboerrådgiveren udtrykte de interviewede en opfattelse af, at der mangler plads i caféen. En af de interviewede fremviste en tegning af en grundplan for et nyt hus, man gerne ville have bygget på et af kommunens arealer. Her skulle der være et større rum til selve caféen, lokaler til fodboldklubben, værksteder og lokaler til integrationsafdelingen, herunder et legested og et mødested for kvinderne. Man ville også gerne have et lokale til de ældste mænd. Imidlertid tilkendegav de interviewede også, at udsigterne til at få andre lokaler ligger langt ude i fremtiden, da kommunen formentlig ikke har penge til etableringen.

Vurdering

Kulturcaféen er blevet et samlingssted for mænd med tyrkisk baggrund. Denne funktion er i sig selv meget vigtig. Brugere har stor glæde af at have fået et mødested i nærmiljøet. Kulturcaféen giver således mulighed for et samvær, der bygger videre på den kulturelle tradition brugere kommer fra, hvor det at samles i lokalmiljøet er vigtigt for mændene. Gennem at forankre brugere i deres eget kulturelle fællesskab får de et højere selvværd og stærkere netværk, og dermed en basis for, at fungere bedre i det danske samfund. Vurderet ud fra det store antal daglige brugere, og de oplevelser brugere giver udtryk for, må kulturcaféen således anses for at være en succes.

Det var hensigten med kulturcaféen, at den skulle danne rammen om en styrkelse af brugernes deltagelse i beboerdemokratiet. Dette formål er det endnu ikke lykkedes at opfylde, hvilket skal ses i forhold til, at der generelt kan være store barrierer for de etniske beboeres deltagelse i beboerdemokratiet. Samtidig var det oprindeligt hensigten, at brugere i kulturcaféen kunne tilhøre forskellige etniske grupper, mens realiteten blev, at caféen kun anvendes af den tyrkiske gruppe. Man kan således ikke uden videre gå ud fra, at indvandrergrupper med hver deres indbyrdes kulturelle forskelle nødvendigvis kan bringes sammen i et caféprojekt.

At kulturcaféen er blevet et samlingssted for den tyrkiske gruppe, skal endvidere ses i forhold til, at den tyrkiske indvandrergruppe er forholdsvis velfungerende i bebyggelsen, et forhold som dog også må formodes at forstærkes på grund af kulturcaféens succes. Der lader imidlertid til at være et behov for samlingssteder for grupperne af arabiske og jugoslaviske indvandrere og flygtninge.

Somalisk familieprojekt i Lindholmcentret i Nykøbing Falster

Denne undersøgelse omhandler et integrationsprojekt for de somaliske familier i Lindholmcentret, et boligområde i Nykøbing Falster kommune. Integrationsprojektet for de somaliske familier er etableret i forbindelse med tilflytningen af en stor gruppe somaliske flygtninge. I forbindelse med undersøgelsen er der foretaget interview med beboerrådgiveren og et gruppeinterview med 4 somalier, to kvinder og to mænd, hvoraf den ene fungerede som tolk. En aktivitetsmedarbejder i projektets systue deltog også i interviewet.

Figur 23. Lindholm på Gedservedvej i Nykøbing Falster.

Boligområdet og byudvalgsmidler

Lindholmcentret består af to almene boligafdelinger fra 1970'erne, der er beliggende ca. 5 km fra byens centrum. Der er stigende sociale problemer i området. Det drejer sig blandt andet om ballade mellem børn og unge, herunder fysiske overgreb på børn, og om misbrugsproblemer blandt de voksne. Tilflytningen af udenlandske statsborgere, især til den ene afdeling, har medført en række integrationsrelaterede problemer. Disse problemer, fx tilflytternes manglende forståelse for husregler og deres børns generende adfærd i bebyggelsen, har i særlig grad været koncentreret omkring de somaliske flygtninge, der er flyttet til Lindholmcentret fra sidst i 1980'erne.

De somaliske familier udgør i dag lige ved 10 pct. af alle familier i bebyggelsen, mens andelen af udenlandske statsborgere udgør 21 pct. af alle beboere i bebyggelsen og kun 3 pct. i kommunen som helhed. Der bor desuden mange børn og unge under 18 år i bebyggelsen,

heraf er 40 pct. etniske børn. I 1998 var andelen af beboere med anden etnisk oprindelse end dansk 42 pct. mod 17 pct. i 1994.

Bebyggelsen er karakteriseret ved en markant høj arbejdsløshed. Hele 23 pct. er arbejdsløse mod 7 pct. i kommunen som helhed. Desuden er der en markant høj andel enlige forsørgere, idet denne gruppe udgør 48 pct. af alle forsørgere i bebyggelsen. I 1994 modtog 78 pct. af beboerne indkomsterstøttende ydelser.

Byudvalgsarbejdet

Der er af byudvalgsmidler bevilget en beboerrådgiver til bebyggelsen, som dog ikke har fået boligsociale aktivitetetsmidler. Beboerrådgiveren skal bistå indsatsen over for de udsatte grupper i bebyggelsen. Beboerrådgiveren har i forløbet overtaget lederfunktionen i bebyggelsens aktivitetshus "Blæksprutten", hermed er der opnået en tættere sammenhæng mellem byudvalgsindsats og beboerhusaktiviteter. Der er blandt andre oprettet et børne/ungdomsråd, som har til opgave at komme med aktivitetsforslag mv., idet hovedparten af børn og unge i bebyggelsen hverken benytter sig af de offentlige fritids- og ungdomsklubber eller områdets sportsklubber. På børnenes initiativ har "Blæksprutten" nu fået sit eget fodboldhold. Ligeledes er der oprettet et såkaldt kontaktudvalg, som består af alle bebyggelsens nationaliteter. I dette forum forsøger man at løse de kulturelt betingede problemer.

Projektet for de somaliske familier

Udgangspunktet for familieprojektet var tilflytningen af et relativt stort antal somaliske flygtningefamilier. Der har været mange praktiske problemer for flygtningene alene i forhold til det at bo i en lejlighed, herunder at benytte fællesfaciliteter mv. Nogle familier er desuden meget store, hvilket har givet pladsproblemer i lejlighederne. Både fædre, børn og unge færdes blandt andet derfor meget på udearealerne. Der er problemer med børnenes adfærd i bebyggelsen, hvilket har skabt et dårlig forhold mellem danskere og udlændinge i bebyggelsen. Desuden har sprogvanskeligheder og manglende job- og aktiveringsmuligheder skabt isolering og passivitet blandt somalierne, hvilket er blevet forstærket af misbrugsproblemer (tygning af euforiserende chat-blade).

Endvidere havde de somaliske børn dårlige sprogforudsætninger før skolestart. Børnene kommer ikke i daginstitution, og der findes ikke særlige daginstitutionstilbud for flygtninge-/indvandrerbørn i kommunen. Man vurderede, at somalierne på længere sigt kunne skabe større problemer i boligområdet, hvis de fik lov "at sejle deres egen sø". Derfor satte man en række initiativer i gang for flygtninge/indvandrergruppen.

Formål og organisering af familieprojektet

Det har været formålet, at få de somaliske familier til at komme i beboerhuset. For på den måde at få kontakt til gruppen, og forstå deres problemer og behov. Desuden at integrere dem i bebyggelsens aktiviteter, for derved at give dem indsigt i dansk sprog og kultur.

Familieprojektet er ikke fremlagt for gruppen som et projekt, der kun er beregnet for somaliere. Formålet har været at få kontakt til de fremmedsprogede beboere. Beboerhuset er heller ikke lukket for andre brugere på de tidspunkter, hvor familieprojektet foregår. Der er fx en café alle kan komme i. Projektet henvender sig også mod arabere, som der bor en del af i bebyggelsen, men det er begrænset hvor meget de deltager.

Syværkstedet er desuden for alle kvinder, også danske, men det er primært somaliske kvinder som deltager. Formålet med kvindeprojektet er også at give kvinderne forståelse for det danske sprog og kultur.

Der afholdes ikke særskilte administrative møder for somalierprojektet, - det behandles på fællesmøder, og brugerne omtaler familieprojektet som "Klubben".

Dagligdag og aktiviteter i projektet

Familieprojektet startede som et kvindeprojekt med et syværksted som samlingspunkt. Syværkstedet, der kun er for kvinder, styres af en projektmedarbejder, som er aflønnet af kommunale aktiveringsmidler. Kvinderne mødes om syværkstedet og gymnastik 3 dage ugentlig i tidsrummet kl. 15-19. Flere af kvinderne deltager i sprogundervisning og kurser i dagtimerne, og kommer ikke dagligt i caféen.

For at få flere somaliere til at deltage i aktiviteter og komme i beboerhuset blev projektet udvidet til også at omfatte børnene og mændene. Mændene mødes nu dagligt omkring almindelig hygge og samvær i caféen. De bruger ind imellem også edb-rummet, hvor de skriver opgaver til sprogskolen, som flere af mændene går på i dagtimerne. Som en ny aktivitet for mændene er der etableret ekstra danskundervisning 2 gange om ugen i beboerhuset. Den forestås af frivillig arbejdskraft (en pensioneret folkeskolelærer).

Børnene spiller bordtennis, spiller spil i caféen og flere spiller på beboerhusets fodboldhold, der træner 2 gange ugentlig. De mindre børn kommer med kvinderne i syværkstedet. Det er muligt at holde større fester i beboerhuset, fx blev der afholdt en fest som afslutning på Ramadanen i festsalen.

Resultater

De somaliske brugere, der blev interviewet var glade for at komme i "Blæksprutten". De satte pris på at have et sted at mødes. Den mandlige interviewperson, der havde svært ved dansk, gav udtryk for, at det var positivt, at der nu var mulighed for ekstra danskundervisning. Men undervisningen var kun lige kommet i gang, så han havde ikke meget at fortælle.

Beboerrådgiveren var tilfreds med, at det er lykkedes at formidle reglerne omkring husorden mv., som er langt fra somaliernes erfaringer, således at de stort set forstår og efterlever dem. Det betyder, at der er færre konflikter mellem danskere og udlændinge i bebyggelsen. Endvidere er det lykkedes at bryde gruppens isolation. Indtrykket er desuden, at det er kvinderne, der er mest interesserede i at blive integreret, idet aktiviteterne giver dem mere frihed og råderum.

Mændene er dog også interesseret i at lære dansk, men er måske lidt mere forbeholdne over for alle de nye aktiviteter. Det kan ifølge beboerrådgiveren skyldes, at deres rolle som familiens overhoved bliver "truet", når kvinderne bliver mere selvstændige. På den anden side synes kvindernes deltagelse i sprogundervisning, systue og gymnastik at være accepteret af mændene. Der er endvidere ansat en somalisk kvinde i "Blæksprutten", og hendes mand, der deltog i interviewet, havde tilsyneladende ikke problemer med det.

Bestræbelserne for at få somalierne til at deltage i familieprojektet har nu medført, at beboerhuset har fået ry for at være et somalier-hus. For tiden er brugerne da også fordelt således, at 80 pct. er flygtninge/indvandrere og 20 pct. er danskere. Beboerrådgiveren er bevidst om, at denne fordeling er uheldig i forhold til integrationen mellem danskere og flygtningene. I forhold til, at det er hensigten, at de somaliske mænd gennem daglig kontakt til danskere skal opnå kendskab til dansk sprog og kultur, er det u hensigtsmæssigt. Det er påbudt at tale dansk i "Blæksprutten". Men det er dog langt fra alle somaliske mænd, der kan tale et forståeligt dansk, og blandt kvinderne i syværkstedet er der flere, der slet ikke taler dansk. I syværkstedet er det aktivitetsmedarbejderen, der skal formidle dansk sprog og kultur videre til kvinderne. Dette er dog ifølge aktivitetsmedarbejderen en langvarig proces.

Vurdering

På den ene side har det somaliske familieprojekt haft succes. Det er lykkedes at etablere en god kontakt til de fleste somaliske familier. Problemerne omkring overholdelse af regler og pligter, der knytter sig til at bo i et alment boligområde, er stort set løst af somalierne. Familieprojektet har uden tvivl været stærkt medvirkende hertil. Endvidere har gruppen fået værested som de er glade for, og en række aktivitetstilbud som de frivilligt deltager i.

På den anden side betyder tilstrømningen af somaliere til beboerhuset, at danskerne stort set er forsvundet derfra. Det vil formentlig være nødvendigt med tiden at omdefinere det somaliske familieprojekt, så det ikke fylder så meget i forhold til de samlede aktiviteter i beboerhuset. Indtil da er det vigtigt at sørge for, at de danskere, som trods alt kommer på stedet, også bliver ved med det.

Tilflytningen af de mange flygtninge kræver en yderligere indsats for at få integreret disse, hvilket der også er planer om. Der er for relativt få midler sat en integrationsproces i gang, som dog må følges op af såvel boligsociale aktiviteter som kommunale tiltag. Det tager øjensynlig lang tid, at lære dansk sprog og kultur, hvorfor det er nødvendigt at kunne planlægge en langsigtet indsats beregnet for flygtningene. Der er desuden behov for aktiviteter i bebyggelsen, som kan fremme forståelsen mellem danskere og udlændinge. Endelig må det ikke glemmes, at den generelle sociale situation i Lindholmcentret er meget belastet, og en positiv udvikling vil kræve en ekstra indsats, der går videre end de beskrevne sociale aktiviteter.

Cyklisterne fra Kongevænget i Hillerød

I Kongevænget i Hillerød Kommune har der i maj og juni 1998 været et projekt for indvandrerkvinder, hvor de kunne lære at cykle. Beskrivelsen af denne boligsociale aktivitet tager udgangspunkt i interviews med bebyggelsens beboerrådgiver, en projektansat og to deltagere i projektet. Interviewene er opnået kort tid før, projektet sluttede.

Figur 24. Kongevænget, Hillerød Øst.

Boligområdet

Kongevænget består af to boligafdelinger, der tilsammen har 779 lejligheder. Bebyggelsen, der er indflyttet i henholdsvis 1977 og 1979, er beliggende i Østbyen, cirka 3 km uden for Hillerøds centrum. Kongevænget består af 3 og 4 etagers murede boligblokke, der fremtræder velholdte.

I 1994 var andelen af udenlandske statsborgere blandt beboere under 18 år 25 pct., mens der blandt beboere over 18 år var 13 pct. udenlandske statsborgere. Andelen af beboere med anden etnisk oprindelse end dansk var i 1998 27 pct. mod 17 pct. i 1994. De udenlandske statsborgere er fortrinsvis fra europæiske lande udenfor EU-området, fra Asien eller statsløse. I begyndelsen af byudvalgsperioden var der mange negative reaktioner på bebyggelsens udenlandske statsborgere, og i en besvarelse af et spørgeskema tilsendt bebyggelsens forretningsfører fremgår det, at antallet af udlændinge ansås for at udgøre et væsentligt problem i 1994, og at dette problem stadig var tilstede i 1997. Beboerrådgiveren kan understøtte dette og giver samtidigt udtryk for, at der generelt i bebyggelsen er en lille tolerance over for udlændingene. De interviewede indvandrerkvinder giver

også udtryk for, at ikke alle danske beboere har taget lige godt imod dem, og at enkelte beboere har en ubehagelig adfærd over for dem.

Kongevænget har modtaget byudvalgsmidler til dels boligsociale aktiviteter, dels beboerrådgiverordning. Socialministeriets bevilling har været 398.480, kr., hvortil der har været en kommunal medfinansiering. Bebyggelsen har søgt om fortsættelse af byudvalgsordningen, og der er givet tilsagn om fortsættelse af boligsociale aktiviteter, mens der er givet afslag til beboerrådgiverordningen.

Etablering og organisering af cykelprojektet

På et tidligt tidspunkt i byudvalgsperioden gav en udenlandsk kvinde udtryk for, at hun gerne ville lære at cykle. På daværende tidspunkt kunne beboerrådgiveren imidlertid ikke finde tilstrækkelig interesse til, at forslaget kunne udformes som et gennemførligt projekt. I løbet af foråret 1998 blev idéen, om at lære udenlandske kvinder at cykle, atter aktuel, idet en dansk kvinde tog initiativ til at forestå gennemførelsen af et cykelprojekt. Der blev taget kontakt til de udenlandske kvinder, og det viste sig, at interessen for projektet stadig var tilstede. Cykelprojektet kunne derfor starte op i maj 1998 med otte kvinder fordelt på to hold.

Det boligsociale arbejde i Kongevænget har i følge beboerrådgiveren været bygget op om beboernes ønsker og behov, og beboerrådgiverens rolle har i den sammenhæng været at arbejde ud fra beboernes forslag. Nogle forslag har umiddelbart været udførlige, mens andre som fx cykelprojektet har ligget i dvale, indtil der har vist sig en bedre mulighed for at gennemføre dem. Beboerrådgiveren kæder i øvrigt nogle danske beboeres negative reaktioner over for udlændingene sammen med, at det er oplevet som om, at alle bebyggelsens aktiviteter kun har været for udlændingene. Beboerrådgiveren fortæller, at der har været og er mange aktiviteter for udlændinge, og at det hænger sammen med, at det er udlændingene selv som kommer med forslagene, hvor de danske beboere er mere tilbageholdende.

Organiseringen af cykelprojektet blev varetaget af dels beboerrådgiveren, dels af den danske kvinde som genoptog idéen med cykelprojektet. Denne danske kvinde, der på daværende tidspunkt skulle i aktivering, blev samtidigt ansat på projektet. Beboerrådgiverens rolle har bestået i at reklamere for projektet, at anskaffe cykler og at sørge for vedligeholdelse af cyklerne. Den projektansatte har haft en praktisk rolle med at lære kvinderne at cykle og vise kvinderne, hvordan det at cykle kan blive en integreret del af hverdagen eksempelvis i forbindelse med at handle ind og cykle ture i skoven.

Til gennemførelsen af cykelprojektet blev der anskaffet gratis cykler hos politiet. De økonomiske udgifter til projektet har derfor udelukkende været knyttet til vedligeholdelse og reparationer af cyklerne. Af byudvalgsmidler er der anvendt mellem 1.000 kr. og 1.500. kr. Dele af cykelprojektet har været integreret i den danskundervisning og samfundsforståelse, som flere af projektets deltagere også modtager, idet en politibetjent har været indbudt til at fortælle om færdselsreglerne i forbindelse med at cykle. Det er et eksempel på, hvorledes forskellige projekter indbyrdes kan understøtte og drage nytte af hinanden.

Kvindernes ønsker og oplevelser i cykelprojektet

Deltagerne i cykelprojektet er i alderen 30-40 år, og de har alle børn. Nogle af kvinderne havde lært at sidde på en cykel, inden projektet kom i stand. Andre skulle først lære at holde balancen på cyklen, og enkelte blev nødt til at starte med overhovedet at lære kropsbevægelserne på en kondicykel. Fra den projektansattes side har der været mange overvejelser om, hvordan man lærer et voksent menneske at cykle. Der er naturligvis det praktiske element i at lære en voksen at holde balancen på en cykel, men samtidigt er det voksne kvinder med en anden religiøs og kulturel baggrund end den danske. Det har været vigtigt at overveje, hvordan man kunne lære disse kvinder at cykle uden, at de tillige oplevede en blufærdighed eller ydmygelse. Således har meget af cykelundervisningen foregået steder, hvor der ikke umiddelbart var andre mennesker i nærheden.

Indfaldsvinklen for kvinderne til at deltage i cykelprojektet har været, at de gerne ville lære at cykle, fordi det ville give dem en større mulighed for at bevæge sig uden for boligområdet og for at tage ind til byen og handle ind, uden at være afhængig af at skulle med en bus. En del af intentionen bag projektet har været at give kvinderne tillid til at cykle, således at de ved projektets afslutning turde færdes i trafikken. Det har dermed været en del af intentionen at vise, hvordan cykling kan blive en del af hverdagen. I Brohuset, der er et fælles mødested, har den projektansatte samtidigt sat opslag op om, hvor man kan anskaffe en anhænger, når der skal handles ind, hvor man kan købe en brugt cykel osv.

Når de interviewede kvinder skal beskrive deres oplevelser med at lære at cykle, giver de udtryk for stolthed over at kunne cykle, og over at de har trodset deres angst for at sætte sig op på en cykel. I den sammenhæng siger den ene kvinde:

"Jeg føler mig som en fugl, når jeg cykler. Jeg har en fugls frihed til at bevæge mig rundt nøjagtigt som jeg har lyst til det".

Det, at kvinderne kan cykle, er et bevis på, at de har brudt en grænse, og at de har haft modet til at lære noget, de ikke var særlig trygge ved. Kvinderne efterlader således et indtryk af, at cykelprojektet har givet dem langt mere, end det at de har lært at cykle. Desuden har projektet også vist de interviewede kvinder, hvordan de ved at cykle kan motionere og eventuelt tabe sig. Det er både beboerrådgiverens og den projektansattes vurdering, at der blandt indvandrerkvinder er et ønske om at tilnærme sig et vesterlandsk kvindeideal, og at de gerne vil lave aktiviteter som danske kvinder gør som fx at have et barn på cyklen, når der skal handles ind.

Det tydeliggøres med cykelprojektet, hvorledes kvinder med forskellige religiøse og kulturelle baggrunde kan samles om en aktivitet, hvor det at være kvinde kan blive en platform at mødes på. Eksempelvis har snakken blandt deltagerne drejet sig om, hvordan man kan se smuk og stolt ud på en cykel. Snakken har også drejet sig om, hvilke overvejelser de hver især har i forbindelse med, at deres børn skal vokse op og klare sig i et dansk samfund. Den projektansatte fortæller:

“Mange af dem har bekymringer om, at deres børn vokser op i et samfund som dette og allermest for deres døtre, når de bliver modne, hvordan vil de så klare sig, hvordan holder de øje med dem. Det snakker vi meget om, og jeg tænker da nøjagtig det samme, selvom jeg er dansker”.

Endelig forekommer det også at være en fælles base blandt deltagere, at de alle har en gudsopfattelse, og at det er integreret i deres hverdag. Deltagernes forskellige religiøse orienteringer medvirker ikke til, at de ikke kan indgå i en dialog om troen på en gud, tværtimod er der en gensidig respekt for hinandens tro og for hinandens holdninger og værdier.

Projektet har været for indvandrerkvinder

Det har indgået i den projektansattes overvejelser, at cykelprojektet kun skulle været et tilbud til kvinderne i de udenlandske familier. Det skal blandt andet ses i lyset af, at omgangsformen i forhold til kvinder og mænd kan variere, og at en kvindelig projektansat ikke kan hjælpe kvinder og mænd på samme måde. Samtidigt har det været både beboerrådgiverens og den projektansattes vurdering, at selvom mange af mændene heller ikke kan cykle, har de ikke haft den samme interesse som kvinderne for at lære at cykle. Beboerrådgiveren giver i den forbindelse udtryk for, at fokuseringen på udenlandske kvinder i cykelprojektet stemmer overens med et generelt billede af, at langt de fleste af byudvalgets initiativer og aktiviteter har henvendt sig til disse kvinder. Beboerrådgiveren skønner i den sammenhæng, at der kan være flere faktorer, som har indflydelse på denne prioritering. En faktor kan være, at der har været større opmærksomhed om, at de udenlandske kvinder skal have mulighed for at leve som danske kvinder, end for at de udenlandske mænd kan leve som danske mænd. En anden faktor kan være, at kvinderne er mere opmærksomme på, hvilke tilbud de kan benytte, end mændene er.

Vurdering af cykelprojektet

På de to måneder som projektet har varet, har de fleste deltagere lært at cykle og de tre af dem tør også at færdes i trafikken. Således er der med projektet skabt en mulighed for kvinderne, at de kan bevæge sig rundt i byen. Det er med til at give deltagerne en oplevelse af større frihed og uafhængighed. Projektet viser, at mennesker på tværs af nationalitet og religion kan samles om aktiviteter og få glæde af at deltage og være sammen med hinanden, og at man kan samles om fx at være kvinde og moder.

Set i byudvalgets perspektiv kan man vurdere, at der er grund til at være agtpågivende i forhold til, hvilke spor der afsættes i de udenlandske familier, som følge af at kvinderne fra mange sider påvirkes af fx andet kvindesyn og kvindeideal. Der kan være en fare for, at kvinderne kommer til at skævvride familierne og familiernes interne rollefordeling, der måske i forvejen er forrykket ved, at de ikke længere er i deres hjemland. Essensen i disse overvejelser er, at det i integrationsøjemed er vigtigt at reflektere over, hvilke processer man

sætter i gang, når man forsøger at vise udlændinge, hvordan danske kvinde- og manderoller udspilles.

I den form som cykelprojektet har haft, kan man ikke forestille sig, at projektet kan fortsætte uden, at der er en person til at organisere og styre projektet. Imidlertid stopper beboerrådigerordningen i Kongevænget, og med mindre der er frivillige aktører i boligområdet, som kunne tage over, vil dette projekt næppe komme andre udenlandske kvinder til gode. Byudvalgsmidlerne har været med til at udgøre rammerne for, at et lille projekt som cykelprojektet har kunnet lade sig gøre, fordi byudvalgsmidlerne kan støtte økonomisk op omkring aktiviteterne. I den sammenhæng kan man også generelt vurdere, at beboerrådigerens funktion er vigtig, idet denne bliver samlingspunktet for forslag til boligsociale aktiviteter og bindeleddet mellem beboere og initiativtagere.

Således fremtræder cykelprojektet som et eksempel på, hvordan aktiviteter kan lade sig gøre uden, at det er forbundet med store udgifter. Omvendt ville et projekt som dette have betydeligt sværere ved at blive gennemført, hvis ikke betingelserne - det vil sige byudvalgsmidlerne - var tilstede.

Team boligmiljø i Holbæk

Team boligmiljø er et aktiveringsprojekt under "Virksomheden Holbæk", der varetager aktiveringen af kontanthjælps- og dagpenge-modtagere i Holbæk Kommune. De fleste af de aktiverede i projektet kommer fra tre almene boligområder i Holbæk, Vangkvarteret, Bjergmarken og Slotsparken.

Team boligmiljø består blandt andet af et håndværkerteam, der beskæftiger sig med at lave forskellige udendørs og indendørs istandsættelser og faciliteter til gavn for beboerne. En anden gruppe under projektet hører til i beboerlokalet Pusterummet i Vangkvarteret. Deltagerne i denne gruppe beskæftiger sig primært med syning, hvorfor gruppen i det følgende omtales som syholdet. Endelig rummer team boligmiljø flere andre aktiviteter. De aktiverede fra team boligmiljø bemander eksempelvis legetøjsbiblioteker, hvorfra der udlånes legetøj til bebyggelsernes børn, ligesom de driver Slotscaféen i boligområdet Slotsparken.

Der er i undersøgelsen primært fokuseret på håndværkerteamet og syholdet, der er de projekter under team boligmiljø, der har det største antal aktiverede. Der er således gennemført to gruppeinterview med aktiverede i projektet, dels med 5 mandlige aktiverede på håndværkerteamet, dels 4 kvindelige aktiverede på syholdet. Endvidere er der gennemført et gruppeinterview med projektlederen, en projektmedarbejder og lederen af beboerlokalet Pusterummet. Derudover er der ved en rundvisning til de projekter, som håndværkerteamet har arbejdet med, dannet et indtryk af, hvad håndværkerteamets arbejde har bestået i. Endelig er der foretaget et telefoninterview med beboerrådgiveren, der er tilknyttet de tre boligområder.

Figur 25. Bjergmarken Holbæk. Friarealerne er under omlægning.

Boligområderne

Team boligmiljø arbejder på tværs af de tre boligområder Vangkvarteret, Bjergmarken og Slotsparken, der er beliggende tre forskellige steder i byen. Håndværkerteamet har været involveret i istandsættelsesprojekter i alle tre boligområder, men har et værksted i Vangkvarteret, mens syholdet som nævnt er forankret i beboerlokalet Pusterummet ligeledes i Vangkvarteret. Hovedparten af de interviewede aktiverede kommer fra Vangkvarteret, mens resten kommer fra de to andre boligområder.

I Vangkvarterets to afdelinger er der ca. 1.350 beboere fordelt på 596 lejligheder. I Bjergmarkens tre afdelinger bor der knap 1.000 beboere i 326 lejligheder. I Slotsparkens to afdelinger bor tilsammen cirka 3.000 personer i 1.721 lejligheder (1994).

Der er en forholdsvis høj arbejdsløshed i alle de tre boligområder, dog noget lavere i den ene afdeling af Slotsparken der er et tæt-lav byggeri. Samtidig er der i de tre områder en høj andel af voksne, der er helt uden tilknytning til arbejdsmarkedet. I Vangkvarteret og Bjergmarken er andelen af beboere med anden etnisk baggrund end dansk henholdsvis 27 pct. og 37 pct. mod 13 pct. i Slotsparken.

Det oplyses fra forskellig side, at der har været en del problemer med hærværk i bebyggelserne, særligt begået af børn og unge, ligesom det oplyses at der har været en del etniske konflikter i boligområdet.

Der er af aktivitetsmidler fra Socialministeriet bevilget 694.900 kr. til Vangkvarteret, 463.300 kr. til Bjergmarken og 231.600 kr. til Slotsparken. Hertil kommer den kommunale medfinansiering. Der er ligeledes for byudvalgsmidler bevilget 2 beboerrådgivere til deling mellem de tre boligområder. Desuden er der bevilget midler til omprioritering.

Interviewpersonerne oplyste at i forbindelse med det boligsociale arbejde har det været svært at få sat aktiviteter i gang i de tre boligområder. Det har blandt andet været problematisk, at der har været en stor udskiftning af beboerrådgivere, ligesom det har været et problem, at beboerne og afdelingsbestyrelserne ikke deltager særligt aktivt i processen med ønsker til aktiviteter. Team boligmiljø er således et af de få projekter, der er blevet realiseret for byudvalgsmidlerne.

Projektet - generelt

Der er ca. 50 aktiverede i team boligmiljø, fordelt på håndværkerteamet, syholdet og de øvrige aktiviteter under projektet. På undersøgelsestidspunktet var der ca. 10 deltagere på håndværkerteamet og 25 deltagere på syholdet, mens de resterende fordeler sig på de øvrige aktiviteter. Samtidig er der en rotation i projektet, eksempelvis sådan at deltagere fra syholdet og håndværkerteamet ind i mellem bemander legetøjsbibliotekerne. De aktiverede synes dog ikke, at det er særligt attraktivt at skulle bemande legetøjsbibliotekerne. De mener, at børnene har meget ud af muligheden for at låne legetøj, men det opleves som en udfordrende form for aktivering for de voksne.

Deltagerne i projektet er rimeligt forskellige indbyrdes. De fleste er i alderen 20-40 år. På håndværkerteamet deltager der kun mænd,

mens syholdet kun består af kvinder. Cirka halvdelen af de aktiverede er flygtninge eller indvandrere.

Med aktiveringen er det hensigten at give deltagerne en træning, som kan bruges i forbindelse med at komme ud på arbejdsmarkedet. Alt i alt har der i løbet af de 4 år været cirka 350 personer igennem et aktiveringsforløb i team boligmiljø. Heraf vurderer projektlederen, at omkring 75 pct. er kommet ud af bistandssystemet, hvoraf en del er kommet i forskellige uddannelsesforløb. 25 pct. befinder sig derimod stadig i bistandssystemet, eksempelvis i andre aktiveringsprojekter. I den forbindelse oplyser beboerhusets leder, der samtidig fungerer som ansvarlig for syholdet, at det kan være svært at finde praktikpladser til deltagerne, hvis de gerne vil i en eller anden form for praktik, der har syning som indhold.

Finansiering

Team boligmiljø er finansieret af byudvalgsmidlerne på den måde, at der for hver aktiveret er ca. 2.000 kr. til rådighed til diverse udgifter ud over de aktiveredes kontanthjælpsydelse. I alt drejer det sig således om ca. 100.000 kr. på årsbasis. Disse penge er fx anvendt til indkøb af værktøj, symaskiner og andet arbejdsudstyr. Materialerne til de projekter håndværkerteamet laver stilles til rådighed af boligselskabet.

De aktiverede modtager en ydelse svarende til almindelig kontanthjælp for deltagelse i projektet, og modtager således ikke ekstra tillæg for aktiveringen. Der forekommer endvidere modstridende oplysninger om, hvorvidt deltagernes kontanthjælpsydelse konteres som forbrug af byudvalgsmidler, hvilket skulle have forårsaget en del politisk debat i Holbæk Kommune.

Håndværkerteamet

Håndværkerteamet foretager udendørs arbejde, i form af projekter som er til glæde for beboerne i området. Ved en rundvisning i boligområdet præsenteredes nogle af de projekter, som håndværkerteamet har lavet. Det drejer sig eksempelvis om en meget fin istandsættelse af et udsigtsplateau ved et gammelt vandtårn i området. Der er sat hegn og bænke op, og lavet en trappe, der fører op til vandtårnet. Ligeledes har de lavet en flot bålplads i en af de andre bebyggelser i byen, og istandsat legepladser. Derudover hjælper håndværkerteamet til ved forskelligt forefaldent arbejde i bebyggelserne.

Hver morgen mødes håndværkerteamet i et lokale de har fået stillet til rådighed. Arbejdstiden er typisk fra tidlig morgen til sent på eftermiddagen. Til gengæld har deltagerne fri hver fredag. Håndværkerteamet starter dagen med at drikke en kop kaffe sammen, og at snakke om dagens arbejde, inden de går på værkstedet eller ud i områderne. Hver mandag spiser de morgenmad i beboerlokalet, sammen med syholdet.

De fem interviewede på håndværkerteamet er fra starten af tyverne til midt i tredverne. Tre af de interviewede har indvandrerbaggrund og to er danske. Flere af deltagerne kendte hinanden i forvejen inden de blev aktiveret på håndværkerteamet. To af de interviewede har

gået i skole sammen, mens to andre er i familie. De interviewede gav udtryk for, at der er et godt sammenhold på håndværkerteamet, og at der også er et godt teamwork blandt deltagerne når de arbejder på et projekt. Af og til ses deltagerne på håndværkerteamet også privat. De tilkendegav, at det i vid udstrækning er det gode kammeratskab, der får dem til at synes om at være aktiveret i team boligmiljø. Det var endvidere indtrykket, at det fungerer helt uproblematisk, at der deltager både beboere med dansk og udenlandsk baggrund på holdet.

Flere af deltagerne på håndværkerteamet fortalte, at forløbet skal være et springbræt til at komme ud på arbejdsmarkedet eller i gang med en uddannelse, fx af håndværksmæssig art. Ved at deltage på håndværkerteamet opnås en erfaring med fx at male og at bruge forskellige slags maskiner. En af deltagerne skal snart på VUC og tage 9. klasse og vil gerne videre på teknisk skole.

Projektlederen fortalte, at en vigtig del af arbejdet består i at støtte de aktiverede undervejs i forløbet, herunder også at kontakte de aktiverede, hvis de ikke møder frem på arbejde.

Samtidig med at de interviewede deltagere på håndværkerteamet var glade for at være kommet i gang med et aktiveringsforløb, rettede de dog også en kritik mod visse aspekter af deres arbejde. De påpegede således, at de var utilfredse med nogle sikkerhedsmæssige forhold. Eksempelvis var de blevet sat til at skulle fjerne graffiti, med nogle kemikalier, som de anså for skadelige, men fortalte, at der kun blev stillet en kedeldragt og gummihandsker til rådighed. Tilsvarende mente nogle af de interviewede, at der havde været utilstrækkelig sikkerhed i forbindelse med brugen af kædesav. Projektlederen bestrider dog, at der skulle have været problemer med sikkerheden i disse tilfælde.

Endvidere rettede de interviewede en kritik mod problemer med at fremskaffe materialer til projekterne. De fortalte, at det ofte tager lang tid at få bestilt og leveret materialerne, hvilket af og til resulterer i perioder uden tilstrækkelig beskæftigelse. Den lange leveringstid forekommer i følge de interviewede også selv om de i god tid påpeger, hvis de er ved at udgå for bestemte materialer. I sådanne perioder går tiden med at snakke og drikke kaffe, men det kræves af deltagerne at de møder på arbejde, også selv om der ikke er noget at lave. En af de interviewede sagde herom:

“Så går man en hel dag på værkstedet uden noget at lave. Man skal jo bare være i aktivering. Jeg kan ikke se forskellen på om man sidder derhjemme på sin ‘flade’ eller herovre”.

Projektlederen fremførte dog, at de aktiverede har mulighed for at give besked når der mangler materialer. Omvendt gav de aktiverede også udtryk for, at af og til tages der mere arbejde ind end de kan nå at udføre. I den forbindelse ville de gerne selv inddrages i beslutningerne og planlægningen, hvilket de ikke oplever er tilfældet. Projektlederen påpegede dog, at der regelmæssigt holdes møder, hvor de aktiverede kan komme til orde.

Det var karakteristisk for deltagerne på håndværkerteamet, at de i deres kritik af projektet primært forholdt sig til arbejdsmæssige og tekniske problemer, som fx manglen på hurtig levering af materialer

og problemerne omkring sikkerhedsudstyr. Samtidig virkede de motiverede til at være i aktivering og ville gerne ud af bistandssystemet. De kritiserede også, at de ikke har mulighed for at komme på kurser i forbindelse med forløbet. De ville gerne gennem kursusdeltagelse kunne opnå nogle certifikater, som kunne komme dem til gode ved en senere jobsøgning. Det var imidlertid deltagerens oplevelse, at der ikke er penge til hverken kurser eller ordentligt sikkerhedsudstyr og de virkede opgivende i forhold til at disse forhold kunne ændres, endsiges til selv at have nogen indflydelse på tingenes tilstand.

Syholdet

De fire interviewede kvinder på syholdet er i alderen 20-45 år. Af de fire er tre danskere og en af kvinderne har indvandrerbaggrund. Kvinderne fortalte, at de i større eller mindre grad har været uden tilknytning til arbejdsmarkedet - for en af de ældstes vedkommende i 17 år. Ligesom håndværkerteamet opfattede kvinderne på syholdet deres aktivering som en træning til at kunne få fodfæste på arbejdsmarkedet, og at have noget at foretage sig i dagligdagen, herunder et socialt samvær.

Kvinderne syr primært tøj til sig selv, men får dog også opgaver, som eksempelvis at sy arbejdstøj til deltagerne på håndværkerteamet. Desuden er der andre aktiviteter kvinderne kan foretage sig, som eksempelvis glasslibning og papirclip.

I løbet af dagen syr kvinderne noget af tiden, men en del af tiden går også med at snakke og drikke kaffe. Kvinderne lod til at have et godt indbyrdes sammenhold og at kunne bruge hinanden til at tale sammen om hvad der sker i hverdagen, og hvis der er nogen der har problemer de har brug for at tale om. Kvinden med indvandrerbaggrund fortalte, at hun også sprogligt har haft glæde af at deltage på syholdet, da hun derved får trænet sine danskundskaber. Der deltager en del kvinder med indvandrerbaggrund på syholdet, og der lægges vægt på at alle taler dansk sammen.

Kvinderne fremførte dog, ligesom håndværkerteamet, nogle forhold ved projektet, som de er utilfredse med. Kvinderne skal således stort set selv betale for det stof som de syr tøj af til sig selv. De oplever det som urimeligt, at de som aktiverede i et beskæftigelsesprojekt selv skal betale for en del af materialerne til deres aktivitet, og synes, at det er mange penge at tage ud af en bistandshjælp. Alternativet for kvinderne er at de ikke syr så meget tøj, men som en af dem sagde, kan de ikke bare sidde en hel dag uden at lave noget, så de er nødt til at ofre penge på stofindkøb.

Et andet forhold, som kvinderne udtrykte utilfredshed med, er, at de kun har syv symaskiner til de cirka 25 deltagere. Endvidere hændes det ofte, at der kommer beboere for at anvende symaskinerne, idet syholdet har til huse i beboerhuset. Kvinderne fortalte således, at der én dag kom 10 beboere fra bebyggelsen, så man den dag var i alt 27 personer om at dele de syv symaskiner. På grund af problemet med at deles om de få symaskiner, og en oplevelse af at kommunen blev ved med at henvise flere og flere deltagere til projektet, har kvinderne selv meddelt de ansvarlige for projektet, at de ikke kan

være flere på holdet. Der holdes derfor en pause med henvisningen af nye deltagere.

Vurdering

For både deltagerne på håndværkerteamet og syholdet tillægges det sociale samvær og gode kammeratskab med de andre aktiverede, samt det at komme ud blandt andre mennesker i det daglige en stor betydning af deltagerne. Særligt kvinderne på syholdet bruger hinanden til at tale om hverdagens oplevelser og problemer.

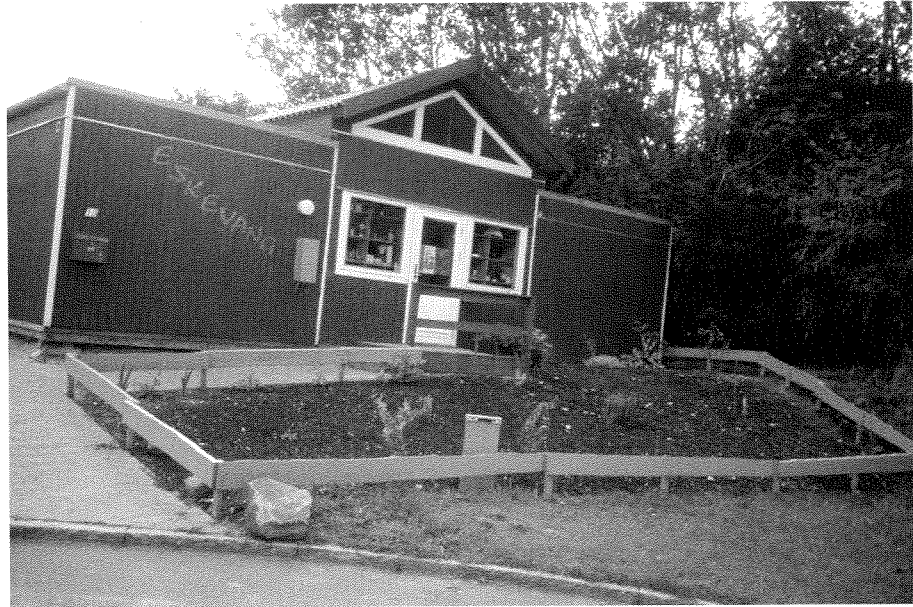
Med håndværkerteamet opnås to fordele på én gang. Dels er der skabt et bedre fysisk miljø i bebyggelserne i form af en række faciliteter, der kommer beboerne til gavn. Dels får deltagerne en træning i håndværksmæssigt arbejde, som de kan tage med sig videre til et eventuelt arbejde. En aktiveringsform som håndværkerteamet forekommer således i sig selv at være en udmærket idé.

Det lader dog til, at der er problemer med at inddrage de aktiverede på håndværkerteamet i den daglige tilrettelæggelse af arbejdet, ligesom det er et problem, at de aktiverede oplever, at sikkerhedsforhold vedrørende arbejdet ikke er i orden. Dette giver anledning til utilfredshed hos de aktiverede. Der kunne indbygges en bedre kvalitet i projektet, hvis der var midler til, at de aktiverede kunne deltage i forskellige kurser, hvor deltagerne på håndværkerteamet kunne få undervisning i betjening af maskiner og i sikkerhedsforhold.

Hvad angår syholdet kan der stilles spørgsmål ved, om aktiveringen på syholdet i tilstrækkelig grad kan give kvinderne færdigheder, som de kan tage med ud på arbejdsmarkedet. Det virker således ikke hensigtsmæssigt at op mod 25 personer skal deles om syv symaskiner, og ydermere selv betale det stof de skal sy af. Kvindernes egne udsagn understøtter en opfattelse af, at projektet til en vis grad fungerer som en "aktiveringsmaskine", hvor kommunen søger at placere så mange kvinder som muligt uden hensyntagen til kapacitet og kvalitet. Det er dog samtidig indtrykket, at både deltagere og lederen af syholdet forsøger at få så meget ud af de givne rammer, som forholdene tillader.

Generelt er det et problem for projektet, at der er en ubalance mellem antallet af personer, der er aktiverede i projektet, og de midler der er afsat til indkøb af forskellige materialer og udstyr som fx symaskiner til syholdet. Det er således indtrykket, at kommunen anvender team boligmiljø som en billig aktiveringsform, og det forekommer at være en afvejning af ressourcer over for kvalitet og sikkerhed om man vil anse projektets vilkår for at være tilfredsstillende.

Genbrugscentralen Eskevang i Eskebjerggård i Ballerup

Figur 26. Genbrugscentralen Eskevang ligger på et overskydende areal mellem Eskebjerggård og Måløvvang.

Genbrugscentralen Eskevang ligger på et areal mellem boligområderne Eskebjerggård og Måløvvang i Måløv i Ballerup Kommune. Eskevang bemannes af 7 personer, heraf 4 aktiverede bistandsmodtagere og 3 førtidspensionister, der alle er beboere i boligområdet. Der er gennemført interview med to af deltagerne i genbrugscentralen, samt beboerrådgiveren i Eskebjerggård.

Områdebeskrivelse

Bebyggelsen består af 5 boligblokke i varierende højder fra 2 til 8 etager. I 1997 var der 824 beboere fordelt på 432 boliger. 62 pct. af alle husstande består af enlige uden børn, og samtidig er der en relativ stor andel af yngre pensionister. 20 pct. af beboerne har udenlandsk statsborgerskab. I 1995 var arbejdsløsheden ca. 20 pct.

I starten af 1990'erne flyttede der så mange mennesker fra bebyggelsen, at der i perioder var adskillige tomme lejligheder. Der var betydelige fysiske og tekniske problemer i form af byggeskader, nedslidte udearealer og grå facader, der gjorde bebyggelsen trist at se på. En større fysisk reovering blev gennemført i starten af 1990'erne men viste sig hurtigt ikke at være tilstrækkelig til at afhjælpe de boligsociale problemer.

I 1993 henvendte boligselskabet Baldersbo sig til Ballerup kommune om problemerne, og der blev nedsat en analysegruppe. Man kom frem til at der var udlejningsproblemer, stor gennemstrømning af beboere, manglende fællesfaciliteter, og at der manglede beboerinteresse for fællesarrangementer. Analysegruppen fandt også ud af, at

gruppen af indvandrere var glade for at bo i bebyggelsen, men der var kommunikationsproblemer mellem danskere og indvandrere. Desuden viste det sig, at beboere med afvigende adfærd "fyldte mere" i bebyggelsen, end de udgjorde antalsmæssigt. Der var således behov for en mere omfattende indsats end fysiske istandsættelser for at rette op på de boligsociale problemer.

Efter ansøgning til byudvalget om støtte fik Eskebjerggård tildelt 1.260.000 kr. til sociale aktiviteter. Dertil kommer den kommunale medfinansiering. Endvidere blev der bevilget en beboerrådgiver til bebyggelsen, ligesom der blev tildelt omprioriteringsmidler til en huslejenedsættelse samt en gennemgribende renovering af friarealerne. Endelig blev Eskebjerggård udpeget som modelområde.

Opstart, ledelse og organisering

Baggrunden for etableringen af genbrugscentralen var et beboerønske om et genbrugsværksted, formuleret dels på et fremtidsværksted, dels i en undersøgelse af behov og ønsker blandt pensionister i bebyggelsen. Denne undersøgelse blev foretaget inden byudvalgsarbejdet opstart og kom til at udgøre en del af idégrundlaget for, hvilke aktiviteter, der kunne igangsættes i området. Undersøgelsen afdækkede et udbredt ønske om at etablere genbrugsaktiviteter i bebyggelsen, og i den samlede byudvalgsansøgning for Eskebjerggård blev genbrugscentralen det største enkeltprojekt.

Der er over fire år afsat i alt cirka 1,3 mio. kr. til projektet, der er gået til både drift og anlæg. Kontantydelsen til de aktiverede er ikke indregnet i det nævnte beløb. Til etableringen blev der indkøbt to pavilloner, som var i overskud efter en del af brobyggeriet på Storebælt. Genbrugscentralen åbnede i februar 1996. Ved siden af byudvalgsmidlerne tjener genbrugscentralen et mindre beløb ved salg af genbrugsvarer og tjenester. Projektet videreføres i den nye bevillingsperiode, men står dog over for en nedskæring, idet der i de følgende år er afsat 180.000 kr. om året.

Tidligt i forløbet var der ansat en lønnet leder af projektet, men denne leder blev på et tidspunkt fyret. Nu fungerer en af førtidspensionisterne som ulønnet daglig leder af genbrugscentralen. Det er dog karakteristisk for projektet, at alle genbrugsmedarbejderne har indflydelse på tilrettelæggelsen af den daglige arbejdsgang.

Den såkaldte "genbrugsgruppe" fungerer som støttegruppe for projektet, og består af en kommunal projektansvarlig, beboerrådgiveren, den daglige leder, en af genbrugsmedarbejderne, samt 3-4 beboere, som har været med til at organisere genbrugscentralen, men som på grund af deres faste arbejde ikke haft tid til selv at deltage.

Dagligdagen i genbrugscentralen

Åbningstiden i genbrugscentralen er fra kl. 8.00-14.30 mandag til torsdag, kl. 8.00-12.00 fredag og hver anden lørdag fra kl. 10.00-14.00. I denne åbningstid bemannes genbrugscentralen af alle syv medarbejdere. En periode havde man også åbent tirsdag og torsdag aften, men da der meget sjældent var kunder, blev man enige om ikke at have åbent.

Genbrugscentralen er rammen om indsamlingen og salget af genbrugsvarer, men der foregår også en produktion af forskellige produkter, der er bestilt af fx kommunen eller sælges i butikken. Der tilbydes også "nabohjælp" til beboere i området. Endelig benyttes huset til forskellige aktiviteter om aftenen.

Indsamlingen af genbrugsvarer foregår ved, at folk afleverer ting til genbrug på genbrugscentralen, eller at man ringer og får genbrugsmedarbejderne til at afhente de ting, som man gerne vil af med. Det drejer sig eksempelvis om store ting som lænestole, sofaer og borde. Endvidere aftager genbrugscentralen dødsboer, hvor genbrugscentralen typisk får lov til at hente de genstande og møbler, som de pårørende ikke ønsker at have.

Genbrugsmedarbejderne tilbyder beboerne i området nabohjælp, hvor beboere kan ringe og bede om hjælp til at få lavet forskellige ting i lejligheden eller haven. Det kunne eksempelvis dreje sig om at få sat en gardinstang op eller at få flyttet et møbel. Der betales en symbolsk betaling på ca. 30-40 kr. Prisen er sat så lavt, at alle har råd til at få hjælp. Desuden udlånes der forskellige former for værktøj mod et depositum, og en betaling på 15-25 kr. På den måde kan beboerne billigt låne fx en kædesav, en sækkevogn eller andre redskaber, som man typisk ikke har plads til i en lejlighed. Endvidere bruger tre af deltagerne i projektet tre dage om ugen om sommeren på at slå græs og klippe hæk for pensionister, og om vinteren deltager genbrugsmedarbejderne i den kommunale snerydningsordning for pensionister. Genbrugscentralens medarbejdere yder også service over for kommunale institutioner i området, fx i form af græsslåning. Ligeledes har genbrugsmedarbejderne hjulpet til med at bygge et lokale om til et teaterum i en børnehave.

Der er også tilknyttet værkstedsfaciliteter til genbrugscentralen. Dette giver mulighed for at producere forskellige ting, med henblik på salg. Det drejer sig eksempelvis om havelåger, borde og bænke. Kommunen har fx aftaget en del bænke o. lign. til grønne områder. Samtidig er der bygget legehuse, som er opstillet i bebyggelsen. Endvidere er der indrettet et cykelværksted, som kan benyttes af beboerne i bebyggelsen.

Om efteråret og vinteren danner genbrugscentralen rammen om syaftener, hvor der er tilknyttet en lærerinde. I starten foregik syningen en aften om ugen, samtidig med at lærerinden også underviste i silkemaling en gang om ugen. Sidste sæson var der imidlertid kun syning én gang hver fjortende dag. Syaftenerne er åbne for alle beboere i boligområdet, og der sættes et opslag op, så beboerne kan melde sig til. Man kan dog også bare møde op og være med. Uden for genbrugscentralens åbningstid bruges huset endvidere til hygge for pensionister.

Endelig hjælper genbrugsmedarbejderne til, hvis der er brug for en ekstra hånd ved de andre byudvalsaktiviteter i området, fx i tilfælde hvor der er brug for at understøtte den frivillige arbejdskraft i projekterne.

Genbrugscentralens medarbejdere og kunder

Alle de fire aktiverede bistanmodtagere og de tre frivillige førtidspensionister møder på genbrugscentralen hver dag. Dagen starter med, at man drikker kaffe sammen kl. 8.00. På morgenmødet snakker man om, hvad der er sket dagen før, og hvad der skal ske den pågældende dag. Hver dag er der nogle pligter, der skal udføres, såsom at vaske op og gøre rent. De syv har imidlertid ikke en fast turnus men finder fra dag til dag ud af, hvem der foretager hvad. Således skal man helst kunne falde ind i rytmen og tage hver sin del af arbejdet. Der plejer ikke at være problemer med, at nogen kører frihjul, men hvis det er tilfældet, får vedkommende det snart at vide.

De interviewede synes godt om at deltage i projektet. En af de interviewede sagde:

"...så har man noget at stå op til om morgenen i stedet for at sidde derhjemme."

Samme person fortalte om, hvordan vedkommende fandt ud af at stedet eksisterede:

"Jeg opdagede lige pludselig, at der blev bygget et hus. Så spurgte jeg sådan de forskellige, hvad det var for noget hernede. Jamen det var en genbrugscentral. Så gik jeg sådan og overvejede, om jeg skulle gå derned eller ikke, og tænkte nej nu prøver jeg. Så fandt jeg ud af, at jeg godt kunne tænke mig at gå hernede. For det er hyggeligt at være med til at hjælpe de andre".

Vigtigt for den positive oplevelse af at være på genbrugscentralen er kammeratskabet mellem de syv. De kendte ikke hinanden før de startede, men er blevet rystet godt sammen undervejs. De interviewede fortalte, at alle er gode til at hjælpe hinanden:

"Vi hjælper hinanden - det gør vi faktisk, vi er som en stor familie hernede".

Samtidig supplerer deltagerne hinanden med forskellige færdigheder. En af deltagerne er fx god til at svejse, og nogle vil gerne lave borde og bænke. En anden af deltagerne, som har dårligt ben efter en operation, må sidde stille for tiden, og strikker derfor forskellige ting, som kan sælges i butikken. Hvis vejret er dårligt begrænser det aktiviteterne, men der er altid mulighed for indendørs arbejde.

De aktiverede tilkendegiver, at der er friere forhold på genbrugscentralen end på andre kommunale aktiveringsprojekter. Man er fælles om at beslutte, hvad der skal gøres, og alle har indflydelse på tilrettelæggelsen af arbejdet. Det stiller samtidig krav om fællesskab og samarbejde. I starten lavede en af deltagerne mad til de andre, men da det knob med at få madordningen til at løbe rundt økonomisk, gik man fra at have fælles madordning.

Det opleves begrænsende af de interviewede, at hensynet til konkurrenceloven betyder, at der er en del ting, man gerne ville lave, men som ikke er lovlige i et kommunalt aktiveringsprojekt. Det kunne dreje sig om at sy for andre, eller lave hjemmearbejde i form af fx samlearbejde for en virksomhed. Det kan være svært at få klarhed over, hvad man må, og hvad man ikke må. Hvis genbrugsmedarbej-

derne er i tvivl om lovligheden af opgaver, spørger de sig dog for hos kommunen eller beboerrådgiveren, inden de foretager sig noget.

Samtidig er der nogle praktiske problemer, der kan volde medarbejderne problemer. Det drejer sig eksempelvis om at transportere større genstande, hvor man mangler en bil. I så fald må man trække på beboerrådgiveren, gårdmændene eller en af beboerne, som har en varevogn, og som af og til giver en hjælpende hånd med transporten. Genbrugscentralen har dog for den nye bevillingsperiode søgt om at få en bil, og desuden en ekstra pavillon.

De interviewede fortalte endvidere, at de med deltagelsen i genbrugscentralen er kommet til at kende flere af de andre beboere i området, der kommer som kunder på genbrugscentralen. Antallet af kunder er meget varierende. Nogle uger kommer der 10-15 personer, mens der i andre uger kun kommer tre. Én lørdag var der dog pludselig 10-12 kunder.

Det sociale samvær fremtræder ifølge interviewpersonerne også som en væsentlig komponent for de besøgende i genbrugscentralen. Nogle af de besøgende spørger efter bestemte ting og køber måske et eller andet, men mange kunder kommer mest forbi for at snakke, hygge og drikke en kop kaffe sammen med de der passer centralen. Salget af genbrugsvarer betyder dog, at genbrugscentralen ikke blot fungerer som et værested, men kan give et påskud for at kigge forbi. I starten var det lidt den samme klike, der kom i genbrugscentralen, mens det efterhånden er mange forskellige mennesker. Enkelte kunder kommer dog næsten hver dag og får en kop kaffe og en sludder. De interviewede mener, at det bredere fremmøde kan hænge sammen med, at det efterhånden er blevet mindre flovt at gå i genbrugsbutikker, og at næsten alle i bebyggelsen nu har hørt om genbrugscentralen. Også nye beboere finder vej til genbrugscentralen, og de interviewede oplever generelt en nysgerrighed blandt beboerne for at vide, hvad der sker i huset. Genbrugscentralen gør dog også lidt reklame for sig selv. Blandt andet sendes der af og til brochurer ud til beboerne, ligesom genbrugscentralen er nævnt i lokalavisen og på lokal-tv. Brochurerne trykkes på beboerrådgiverens kontor, men samles af deltagerne selv, og deles ud af unge fra bebyggelsen. Brochurerne deles ud både i Eskebjerggård og i en del af de omkringliggende boligområder. Efterhånden skal brochurerne også ligge på biblioteket og hos hjemmehjælperne. I øvrigt er der også en anden genbrugsbutik i nærheden, drevet af Kirkens Korshær. De to genbrugsbutikker eksisterer dog fredeligt sammen, på trods af at de egentlig er hinandens konkurrenter. Blandt andet forekommer det af og til at genbrugscentralens nabohjælp henter genstande for folk, som de har købt i den konkurrerende butik.

Som en erfaring at give videre fortalte de interviewede, at det er vigtigt ikke at stille for store forventninger op fra starten. Der skal arbejdes for at få en genbrugscentral etableret. Det er vigtigt at sætte sig grundigt ind i, hvad man vil, herunder hvilke opgaver man vil påtage sig, og om der fx skal være både møbler, tøj og porcelæn. Samtidig skal man passe på ikke at tage alting ind på en gang. Eksempelvis måtte genbrugscentralen erkende at tøjsalget ikke var nogen succes, da man ikke havde den rigtige plads og udstillingsvinduer.

Vurdering

Genbrugscentralens centrale funktion er den netværksskabende rolle stedet har for en del af beboerne i Eskebjerggård. Ikke blot er genbrugscentralen blevet rammen om de syv medarbejders dagligdag, men også et antal besøgende bruger genbrugscentralen som et sted, hvor man kan komme og drikke en kop kaffe og få en snak. Salget af genbrugsvarer betyder at stedet ikke blot er et værested, men at de besøgende har en anledning til at komme forbi. For førtidspensionisterne er genbrugscentralen et alternativ til at tilbringe det meste af dagen i hjemmet, og for de aktiverede udgør stedet et alternativ til andre kommunale beskæftigelsesordninger. Centralt for deltagerne er både en oplevelse af et godt indbyrdes samvær og kammeratskab, og glæden ved at lave noget, der kan bruges af andre.

Det er interessant, at det er lykkedes at koble genbrugsaktiviteterne sammen med nabohjælpen og en egenproduktion af varer, og dermed skabe aktiviteter nok til i rimeligt omfang at fylde en dagligdag ud for genbrugsmedarbejderne. Det har dog givet visse begrænsninger, at der er opgaver, der ikke må foretages i henhold til konkurrence Lovgivningen. I forbindelse med vurderingen af genbrugscentralens aktivitetsniveau må det endvidere påpeges, at et besøgstal på omkring 10-15 i løbet af en uge, og nogle gange færre, forekommer forholdsvist beskedent.

Kvartersassistenterne på Stengårdsvej i Esbjerg

Projektet med kvartersassistenterne er ét af de boligsociale tiltag, der er iværksat på Stengårdsvej i Esbjerg. Stengårdsvej var af Socialministeriet udvalgt som et af de otte modelområder, og kvartersassistentordningen blev etableret i forbindelse med, at Stengårdsvej blev modelområde i byudvalgsarbejdet (Vestergaard m.fl. 1997). Målsætningen var at skabe aktivering og en form for beskæftigelse for beboere uden for arbejdsmarkedet.

I forbindelse med udarbejdelsen af denne undersøgelse er der foretaget gruppeinterview med to kvartersassistenter hvor den lokale nærbetjent deltog i den sidste del af interviewet. Endelig er der gennemført interview med en forhenværende kvartersassistent samt med beboerrådgiveren på Stengårdsvej.

Figur 27. Stengårdsvej-bebyggelsen i Esbjerg.

Byudvalgsindsatsen på Stengårdsvej

Stengårdsvej er en almen boligafdeling i Esbjergs østlige del, som ligger på begge sider af Stengårdsvej. På den ene side af vejen er der tæt/lavt byggeri og på den anden side etagebyggeri, udført som fire-etagers betonblokke og i områdets ene ende ligger et otte-etagers højhus. Placeringen af boligbyggeriet, langs med Stengårdsvej, der er en meget lang og lige vej, giver indtryk af et usammenhængende boligområde. Stengårdsvej huser ca. 1.800 beboere, hvoraf ca. 72 pct. står uden for arbejdsmarkedet, hvilket er 20 pct. flere end i kommunen som helhed.

Ansøgningen om byudvalgsmidler blev udarbejdet af forretningsføreren for boligafdelingen Stengårdsvej i samarbejde med Esbjerg kommunes byplanafdeling. Der blev her lagt vægt på den høje ledig-

hedsprocent, og problemer som følge af den relativt høje andel af beboere uden for arbejdsmarkedet. Her nævnes ensomhed, isolation, misbrugsproblemer og kriminalitet. Der lægges endvidere vægt på, at området huser et stort antal flygtninge og indvandrere, og at Stengårdsvej har et dårligt ry i Esbjerg by, hvorfor stedet har en stor beboergennemslivning. Der blev bevilget aktivitetsmidler, omprioriteringsstøtte, midler til ansættelse af en beboerrådgiver i området, og endelig udløste udnævnelsen af Stengårdsvej til modelområde også byudvalgsmidler. Byudvalgsindsatsen er siden blevet forlænget til år 2003.

Figur 28. Komposteringsgården ligger ved en gangsti, der afgrænser Stengårdsvej bebyggelsen fra et naturområde.

Målsætninger og målgruppe

Kvartersassistent-projektet retter sig mod kontanthjælpsmodtagere over 25 år, som er bosat på Stengårdsvej, og som har en marginal tilknytning til arbejdsmarkedet. Hensigten med ordningen er, at ruste deltagerne til det almindelige arbejdsmarked. Samtidig kan projektet være med til at give kvartersassistenterne en område-identitet og sikre, at de opnår anerkendelse blandt andre beboere i området. Projektet skal virke som jobtræning og resocialisering, og jobtræningen skal ske gennem en forbedring af det lokale miljø på Stengårdsvej. Projektet er etableret i et samarbejde mellem boligforeningen, Esbjerg kommunes arbejdsmarkedsafdeling, Ejendomsfunktionærernes fagforening og beboerrådgivningen. Idégrundlaget for ordningen blev udtænkt før den boligsociale indsats kom i gang, men startede først i maj 1996, hvor det altså skulle virke som et boligsocialt tiltag. Til ordningen er knyttet en pædagogisk ansvarlig og en fagligt ansvarlig, det er hhv. beboerrådgiveren og områdeinspektøren. Den pædagogisk ansvarlige skal i samarbejde med arbejdsmarkedsafdelingen udarbejde handlingsplaner for kvartersassistenterne, med henblik på en tilknytning til det almindelige arbejdsmarked. Dette kan ske gennem opkvalificerende kurser og hjælp til udarbejdelse af job- og lærepladsansøgninger. Det fremstår som meget vigtigt, at ordningen blev etableret i samarbejde med ejendomsfunktionærerne, da det er af

stor betydning, at kvartersassistenterne ikke udfører viceværternes arbejde. Det har været afgørende for de arbejdsopgaver, kvartersassistenterne har fået tildelt.

Målsætningen for kvartersassistent-projektet er flerstrengt: Kvartersassistenterne skal forbedre deres tilknytning til arbejdsmarkedet, forbedre de miljømæssige forhold på Stengårdsvej og yde en udvidet service til beboerne. Disse mål er operationaliseret gennem etableringen af en komposteringsgård og miljøvejledning af beboerne samt etablering af et værksted for beboerne. Ordningen har plads til otte kvartersassistenter.

Kvartersassistent-projektets udvikling og udformning

Den praktiske del af kvartersassistent-projektet startede i maj 1996 med antagelsen af tre assistenter, der fik tildelt opgaven at etablere en komposteringsgård. I dag er der to assistenter, og det højeste antal, der har været i gang på samme tid, er fire. Ifølge en forhenværende kvartersassistent skulle gården bygges op fra bunden, de lagde fliser, læste om kompostering og udarbejdede et affalds-sorteringssystem. Boligforeningen leasede en træflishakker, og det blev en opgave for kvartersassistenterne i komposteringsgården at sørge for, at haveaffald fra Stengårdsvej genanvendes. Komposteringsgården leverer flis og muld til viceværterne, der kører det ud under planterne i området. Derudover leverer de muld til området, og beboerne kan hente eller få kørt muld til deres haver. Der fulgte herefter en opgave med at informere folk om, hvordan de skal håndtere deres affald.

"Det var spændende, vi startede jo selv helt fra bunden af, der kom ikke nogen og gæde af os, og vi gjorde det godt, der var fanme blevet flot derovre (i komposteringsgården red.). Det eneste der ærgrer mig er, at vi skulle have taget nogle billeder inden vi startede derovre og så bagefter, så vi kunne se hvor flot der var blevet".

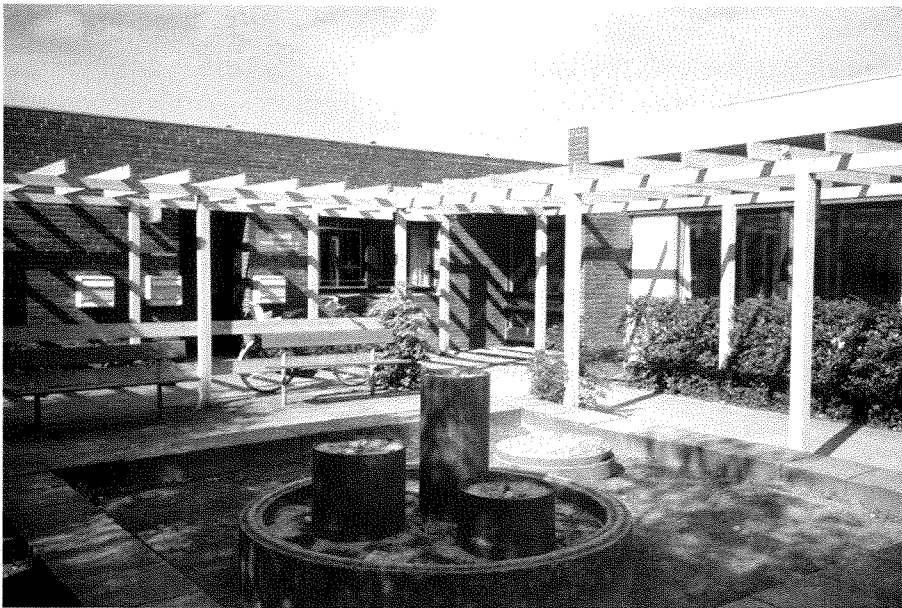
Da vinteren kom, blev det nødvendigt at finde på noget andet, kvartersassistenterne kunne beskæftige sig med. Der blev derfor etableret en værkstedskælder, som stadig fungerer. Her reparerer og sælger assistenterne herreløse cykler, der er samlet op på Stengårdsvej. De udfører også andre reparationer for beboere i området. Beboerne kan også selv benytte værkstedet og få hjælp af assistenterne.

Dagligdag og regler

Kvartersassistenterne møder kl. 6.30 hos viceværten, hvor de gør rede for, hvad de har tænkt sig at lave den pågældende dag. Arbejdstiden varierer for assistenterne, idet den er afhængig af deres personlige overskud. De to, der var assistenter på interviewtidspunktet, havde en arbejdstid på hhv. 37 og 22 timer om ugen, hvor den sidste stod umiddelbart for at blive sat op til 31 timer. Som kvartersassistent får man 1.000 kr. om måneden i supplement til bistandshjælpen. At være kvartersassistent skal betragtes som et rigtigt arbejde - fravær uden sygemelding medfører fradrag i den ekstra indtægt, og der er risiko for at blive fyret fra ordningen. Det samme gælder, hvis der fx drikkes øl i arbejdstiden, hvilket der i en periode var problemer med.

Reglen om, at assistenterne skal møde hos viceværten, er resultatet af problemer med nogle af assistenterne, der var meget ustabile, og som i en periode blev væk fra arbejdet. Viceværten har desuden det daglige opsyn med assistenterne. Kvartersassistenterne deltager i viceværternes møder, således at de får mulighed for at få kendskab til, hvordan det almindelige arbejdsliv fungerer. I forbindelse med udarbejdelse af reglen om, at kvartersassistenterne møder hos viceværten, blev det pædagogiske ansvar flyttet fra projektlederen i beboerhuset "Kærnen" til beboerrådsgiveren. Det er således beboerrådsgiveren, der har ansvaret for kvartersassistenternes fremmøde.

Både den forhenværende kvartersassistent og de to nuværende fortæller, at arbejdet er meget selvstændigt, idet de i høj grad selv finder ud af, hvad deres arbejdsopgaver skal være, og hvordan de vil strukturere de faste opgaver. Ifølge kvartersassistenterne er der ingen fast regel om, at de skal møde op på arbejdsmarkedsafdelingen, som dog af og til møder op hos dem. Derudover hævder de, at de ikke ser meget til beboerrådsgiveren. De mener selv, at det er op til den enkelte at tage initiativ til at komme videre. Ifølge beboerrådsgiveren holdes der dog månedlige møder med assistenterne, og der udformes desuden individuelle handleplaner.

Figur 29. Kvarterassistenternes hus på Stengårdsvej.

Resultater af kvartersassistentordningen

De to kvartersassistenter, der er i projektet nu, er begge kommet ind i ordningen via en opfordring fra lederen fra områdets beboerhus "Kærnen". Den ene har været med fra starten ca. 2 år og den anden i ca. 6 mdr. De havde begge to været væk fra arbejdsmarkedet i ca. 2 år, inden de startede som kvartersassistenter på Stengårdsvej. Den ene kvartersassistent har gået på teknisk skole, men kunne ikke finde en praktikplads, hvorfor uddannelsen endnu ikke er fuldført. Han vil gerne være maskinsnedker. Beboerrådsgiveren beskriver, hvordan der gøres forsøg på at bringe ham videre i uddannelsen.

"Han kommer til mig og siger: "Nu vil jeg altså gerne videre, finde den læreplads og komme ud i det danske samfund og arbejde". Så kontakter jeg arbejdsmarkedsafdelingen: "Nu må I lave en handlingsplan til ham, nu skal der ske noget". Det er på den måde jeg kan presse arbejdsmarkedsafdelingen. Det har virket, og vi har fået hans sagsbehandler ind i det. De er nu to mand, der sidder og laver handlingsplaner med ham. Så på den måde sker der noget for ham".

Den anden kvartersassistent har været på kursus, men gennemførte ikke, da han på daværende tidspunkt ikke havde de fornødne personlige ressourcer. Beboerrådgiveren hævder, at der arbejdes på, at han kan komme på et andet kursus, på et niveau, hvor han vil have bedre muligheder for at gennemføre. Han har aldrig haft tilknytning til arbejdsmarkedet, hvilket gør hans situation særlig vanskelig. Efter de gældende regler er han for ung til at deltage i projektet, men han har fået dispensation. Dette projekt er det han har været i længst tid, hvilket beboerrådgiveren vurderer positivt. Hans drøm er at blive mekaniker. Der er ingen frist for, hvor længe man kan deltage i projektet som kvartersassistent, det afhænger af den enkelte deltagers personlige overskud og ressourcer.

Det er forskelligt, hvordan det er gået for de andre kvartersassistenter, der har deltaget i projektet. Den forhenværende kvartersassistent, der deltog i interviewrunden, har fået tilbudt at deltage i et edb-kursus igennem arbejdsmarkedsafdelingen, men måtte stoppe pga. rygproblemerne. På nuværende tidspunkt er han i aktivering som aktivitetsmedarbejder i beboerhuset på Stengårdsvej. En anden har nu fået et andet "rigtigt" arbejde. Beboerrådgiveren vurderer, at ordningen var afgørende for ham. Hun fortæller, at han havde store alkoholproblemer, som ikke stoppede helt, da han var i ordningen, men at han før kun sad derhjemme og drak. På den måde er hans problemer ikke løst, men der er dog sket en udvikling. Endelig er der en forhenværende kvartersassistent, som har fået arbejde i en af områdetets børnehaver. Beboerrådgiveren mener ikke at kende til, at der er nogen af dem, der har deltaget i projektet, som i dag bare sidder derhjemme.

Projektet er eksporteret til andre boligafdelinger i byen. Her er der en af kvartersassistenterne, som er blevet ansat i en ordinær stilling som vicevært på fuld tid.

Kvartersassistenternes egen opfattelse

De to nuværende kvartersassistenter giver begge udtryk for, at de synes, det er godt at have et arbejde, de kan stå op til om morgenen.

"(...) men det er bare for at have noget at stå op til, så man ikke går i sump derhjemme".

Kvartersassistenten, der har været med fra starten, pressede på for at komme i gang, da han var blevet opfordret.

"Ja jeg kunne jo ligesågodt prøve, ik, men der gik sgu lang tid inden jeg kom i gang. Jeg var selv henne ved ham (aktivitetsmedarbejderen i beboerhuset, red.) flere gange, efter han havde sagt det, om hvornår det blev til noget, "jaa

om en uges tid" (...) der gik et halvt år eller sådan noget og det er jo alligevel et stykke tid. (Intervieweren: Var det noget, du glædede dig til at komme i gang med?) Ja sådan set, jeg var træt af at gå derhjemme".

De ser ordningen som en mulighed for at komme videre

"Nej vi skal ud og se om vi kan finde noget andet (...) de kalder det nok en lille hjælp til at man skal op og stå, så man kan komme i gang igen."

Men på trods af denne erkendelse er der ikke den store optimisme mht. at finde et ordinært arbejde eller en læreplads. Kvartersassistenten, der har været i gang med en uddannelse, stiller sig meget tvivlende overfor, om han finder en læreplads. Og den anden assistent udtrykker, at

"selvfølgelig vil man da det (have et arbejde red.), men arbejdet hænger sgu ikke på træerne."

De mener ikke, at der bliver gjort noget for, at de kan komme i gang med fx kurser, men de fortæller også, at de ikke selv har søgt det, og at de mener, at man selv skal gøre noget for det. Arbejdet som kvartersassistenter er de glade for. De ser det som en fordel, at man passer sig selv, men at man samtidig lærer de andre beboere i området at kende. Beboerrådgiverens indtryk er, at beboerne er glade for deres kvartersassistenter.

Kvartersassistenterne ser et perspektiv i det arbejde, de udfører. De mener fx at boligforeningen har stor gavn af projektet, idet den sparer penge på, at de gamle cykler ikke skal køres væk, hvilket også gælder haveaffaldet.

Forbedring af det fysiske miljø på Stengårdsvej

Der er ikke nogen af de interviewede, der mener, at projektet med komposteringsgården har hjulpet særligt på det fysiske miljø på Stengårdsvej. Flere beboere smider fx bare deres haveaffald uden for komposteringsgården. Beboerrådgiveren mener ikke, at de miljø-mæssige resultater er særligt succesfulde, det er efter hendes mening primært et socialt projekt. Den lokale nærbetjent var derimod meget positivt indstillet over for assistenternes arbejde med de gamle cykler i området. Deres indsats gør det nemmere for ham at holde styr på de stjålne cykler, der også står rundt omkring. Kvartersassistenterne mener ikke, at det er fordi, der mangler arbejdskraft, at det ikke går så godt med miljøforbedringerne, tværtimod er der ikke så meget arbejde at gøre i øjeblikket.

To kvartersassistenter

Det kan undre, at der ikke er mere end to aktive kvartersassistenter i et område med så høj en ledighedsprocent. Det er der flere grunde til. Assistenterne er sprunget fra, er blevet fyret, og endelig at det er vanskeligt at få fat i nye. Der søges nye kvartersassistenter igennem beboerbladet, og beboerrådgiveren kan igennem kontakt til beboere, der deltager i aktiviteter i området, opfordre dem til at komme i gang som kvartersassistent. Arbejdsmarkedsafdelingen visiterer de kon-

tanthjælpsmodtagere, som bor på Stengårdsvej, til ordningen. Antagelsen af nye kvartersassistenter sker i almindelighed igennem arbejdsmarkedsafdelingen, men der er ikke mange, som tager imod tilbuddet. Beboerrådgiveren opsøger ikke beboerne hjemme for at få dem i gang som kvartersassistenter. Der skal ifølge beboerrådgiveren være et fremtidsperspektiv for de mennesker, der bliver kvartersassistenter. Det skal ikke være beboere, for hvem målet er at få tiden til at gå, eller nogen, der skal placeres, indtil de bliver 60 år. Det skal være unge mennesker, der, hvis de får den fornødne jobtræning og resocialisering, reelt har muligheder for at vende tilbage til arbejdsmarkedet. Beboerrådgiveren mener, at det er et godt tilbud, særligt for gruppen af flygtninge og indvandrere. Hun samarbejder med kommunens integrationsafdeling, men der har ikke været nogen henvendelser om nye mulige kvartersassistenter.

Vurdering

Beboerrådgiveren mener, at projektet må betegnes som en succes. Det hænger sammen med, at hun ser en positiv udvikling hos de personer, der har deltaget i projektet. Men på den anden side kan det også påpeges, at de konkrete resultater er meget sparsomme. Derudover lader det til, at samarbejdet mellem kommunens arbejdsmarkedsafdeling og beboerrådgiveren kunne fungere bedre, og at det mangelfulde samarbejde hæmmer de positive resultater. Det er heller ikke udtalt positivt, at der kun er to kvartersassistenter i et boligområde, hvor ledighedsprocenten er meget høj. Afslutningsvis er det dog relevant at lægge vægt på, at kvartersassistenterne selv gav udtryk for, at de var glade for deres arbejde. Alt i alt virker projektets omfang og resultater små, hvilket dog kan hænge sammen med, at deltagerne i projektet er personer, som udover at mangle et arbejde har personlige problemer, der kan være med til at vanskeliggøre deres situation.

Skurvognen på Prags Boulevard på Amager

Skurvognen for øldrikkere i Holmbladsgadekvarteret er placeret i en stille sidegade til Holmbladsgade, hvor der fortrinsvis er lokaliseret virksomheder. I forbindelse med undersøgelsen er der foretaget et gruppeinterview med nogle af brugerne. Under interviewet (mellem kl. 10-12) var der ca. 15 personer, der besøgte vognen. Der var således en stor udskiftning af interviewpersoner gennem interviewet, der i øvrigt foregik i en fredelig om end temmelig røgfylt atmosfære.

Figur 30. Skurvognen på Prags Boulevard på Amager.

Holmbladsgadekvarteret og byudvalgsmidlerne

Holmbladskvarteret ligger på Amager i Københavns Kommune. Kvarterets bebyggelse er kendetegnet ved at være en blanding af industrierhverv og boliger. Kvarteret er opført i forbindelse med industrialiseringen af Amager og senere udbygget med almene boliger. Der er inden for de sidste 20 år opført nye almene boliger og der også via byfornyelse sket en omfattende boligfornyelse, som endnu ikke er afsluttet. Kvarteret har i dag blandede ejerforhold. Her er både almene, private udlejningsboliger, andelsboliger og ejerboliger samt et stort kollegium. Det er dog privat udlejning og de private andelsboliger, der dominerer boligmassen med hver ca. 39 pct. af den samlede boligmasse.

Opførelsen af et større antal almene boliger i de seneste år har medført en øget tilflytning af etniske minoriteter. I dag har således hver sjette beboer i kvarteret udenlandsk statsborgerskab. Området er endvidere præget af, at mange beboere tilbringer hele dagen i kvarte-

ret enten som arbejdsløse eller som modtagere af overførselsindkomst. Der sker i øvrigt, generelt set, en fraflytning af erhvervsaktive beboere.

Byudvalgsmidlerne

Der blev søgt byudvalgsmidler til et generelt løft af kvarteret. Der skulle skabes en større kvartersbevidsthed og glæde ved at bo i området. Det skulle ske ved aktivering gennem tilbud til alle beboere, mens der sideløbende skulle ydes en særlig indsats for specifikke grupper. Der er således igangsat en række børneklubber, anlagt en basketballbane og arrangeret idrætsaktiviteter for dem uden tilknytning til sportsklubber, afholdt kvartersfest mv. Kvarteret har i alt fået bevilget 11 mio. kr. af byudvalgsmidlerne. Der er desuden ansat en beboerrådgiver, aflønnet af midler fra Byudvalget.

Baggrund og målsætning

Etableringen af Skurvognen skal ses på baggrund af flere uafhængige begivenheder: I forbindelse med Kulturby 1996 igangsattes for Kulturby 96 midler et socialpædagogisk udviklingsprojekt om lokal forankring af gadefolket - det vil sige øldrikkere på gader, stræder, parker mv. (Moulvad 1997). Det viste sig dog, at disse generelt set intet netværk har i lokalområdet. Det havde øldrikkere i "Skurvognsgruppen på Blågårds Plads" til gengæld. Her udgør en lang række offentlige og private institutioner og grupper en platform, hvor man kan holde en god kontakt til brugerne, herunder diskutere brugernes adfærd og forbedre synet på dem lokalt. Herfra udsprang idéen om "systemeksport" af Blågårdsmodellen.

Dette faldt sammen med, at øldrikkere på Holmbladsgade over for byudvalgsarbejdets projektkoordinator havde udtrykt ønske om en skurvogn. Der var ikke planlagt noget specielt for øldrikkere i forbindelse med byudvalgsarbejdet. Det lokale socialcenter bakkede imidlertid op om idéen, og der blev etableret en arbejdsgruppe bestående af beboere, erhvervsdrivende, en nærliggende børnehave, politiet, medarbejdere fra Kofoeds Skole, kvartersbutikken (projektbasen for blandt andet byudvalgsinitiativerne) og de kommende brugere. Projektet tog nu form, men afklaringen af økonomien og placeringen af skurvognen trak ud, og der skulle gå næsten et år, før skurvognen blev en realitet. I denne proces var de kommende brugere flere gange ved at miste gejsten og troen på, at det kunne lade sig gøre.

Målsætningen med skurvognen

Hensigten med skurvognen var, at øldrikkere kunne få et værested i stedet for at hænge på gaden til gene for forbipasserende. Det var oplægget fra brugerne til projektlederen. Dette ønske skal ses på baggrund af, at øldrikkere (10-15 personer) ofte ved politiets hjælp blev bortvist fordi de generede folk på indkøb.

På foranledning af Styregruppen for Byudvalgsinitiativerne i Holmbladsgadekvarteret blev der ansat en konsulent. Konsulenten har sammen med beboerrådgiveren etableret forbindelse til områdets beboere, virksomheder og politi. Formålet skulle være at forbedre øldrikkernes dagligdag og synet på dem lokalt. Dette skulle ske gen-

nem en etablering af et værested samt et brugerstyret samarbejde med offentlige institutioner og andre i lokalområdet – også kaldet “Blågårdsmodellen”.

I forbindelse med istandsættelsen af skurvognen har Kofoeds Skole, som blandt andet er et samlingspunkt for “gadens folk”, givet professionel hjælp og lokaliteter til istandsættelsen af skurvognen. Det var meningen, at brugerne skulle stå for istandsættelse af en brugt skurvogn, som man fik fra kommunen. Det var dog kun få, der deltog i denne istandsættelse.

Skurvognens økonomi og organisering

Skurvognsgruppen er af styregruppen for Holmbladsgades Byudvalgsaktiviteter bevilget midler til køb og indretning af skurvognen (i alt 137.000 kr.), og Det Kriminalpræventive Råd har givet et etableringstilskud (10.000 kr.). Herudover ydes foreløbig for en 2-årig periode midler til driften af vognen (46.000 kr. p.a.) (Moulvad 1997).

Brugerne holder månedlig et møde med Byudvalgsinitiativernes projektleder, socialforvaltning og nærpoltiet, hvor problemer og ønsker i forbindelse med skurvognens drift diskuteres. Brugerne synes ikke, at der kommer noget ud af møderne. De har derfor foreslået at man kun afholder kvartalsmøder, i stedet for som nu hver måned. Det vil “netværket” dog ikke gå med til.

Skurvognsbrugerne

Brugerne står selv for driften af skurvognen. De sørger selv for at åbne og lukke (3-4 brugere har en nøgle), og der er ingen faste åbningstider, men de første kommer ved 8-9-tiden, og det kan godt blive sent, før de sidste forlader vognen. Det er dog ikke lovligt at overnatte i vognen.

I vinterperioden er der 15-20 faste brugere om dagen - en del bor i området og på Amager. Der kommer også en del udefra, idet Kofoeds Skole tiltrækker folk fra hele byen. Brugerne kender hinanden. Antallet af brugere udefra stiger markant i sommerperioden. Brugerne betegner sig selv som øldrikkere (og hashrygere) - flest bi-stands-klienter, men også pensionister og enkelte med arbejde kommer nu og da i skurvognen. Ifølge brugerne er skurvognen et værested for alle - undtagen narkomaner. Folk, der er for fine eller ikke kan opføre sig ordentligt, bliver frosset eller smidt ud. De fleste har deres egen bolig (værelse eller lejlighed) på Amager. Der er dog nogle få boligløse, som er faste brugere af skurvognen. Brugerne deltager ikke i andre aktiviteter i området, men flere brugere arbejder ind imellem på Kofoeds Skole, som også har opgaver for Holmbladsgadekvartet, herunder renholdelse af gårde og gader (De Hvide Rydere).

Brugernes oplevelse af skurvognen

Interviewpersonerne opfatter skurvognen som et fristed. Derfor ønskede de heller ikke at interviewet blev optaget på båndoptager. De synes, at skurvognen er et godt sted at komme, som en sagde:

“Alle har jo behov for socialt samvær”.

En af brugerne mente dog,

“at skurvognen var en magnet for folk med psykiske problemer”

men der er plads til alle, bare de opfører sig ordentligt.

Interviewpersonerne mener, at der er et godt sammenhold i skurvognen, selvom der godt kan opstå problemer. Disse opstår særligt, når der er for mange personer i vognen. Specielt i disse tilfælde er der øretæver i luften. Som regel bliver slagsbrødrene gode venner igen. Interviewpersonerne synes, at de selv kunne klare brugerproblemer. Flere af brugerne ser hinanden privat, og en af de hjemløse boede midlertidigt hos en anden bruger. De mente, at de havde et godt forhold til nærpolitiet, og at de selv holder en streng justits over for hårde stoffer.

De ønsker sig endvidere en større skurvogn, et pissoir og en petanquebane samt en bedre vedligeholdelse af vognen.

Lokalområdet

Skurvognen er placeret ved en række virksomheder - forholdet til disse er godt. De omkringliggende har mærket en nedgang i tyverier. Det er brugerne stolte af. Forholdet til naboer er generelt godt, et par virksomheder kommer af og til med smørrebrød mv. - det var brugerne glade for.

Flere brugere kommer på Kofoeds Skole, hvor man kan arbejde og "købe" et måltid mad, vaske tøj og benytte bedefaciliteter mv. Her kan det nævnes at Kofoeds Skole har et system, hvor der udbetales "Kofoeds Skole-dollars" i forhold til erlagt arbejde. Og det er disse penge, der kan bruges til køb af mad, tøjvask og benyttelse af bad mv. på skolen.

Vurdering

Det er lykkedes at skabe et værested for kvarterets øldrikkere, som de bruger og stort set er tilfredse med. Brugerne opfatter stedet som deres eget og vil gerne have, at det fortsætter efter Byudvalgsperioden. Det er lykkedes at skabe et formelt netværk omkring skurvognen, som fungerer. Det virker generelt, som om de har brug for støtte til opnåelse af en større gruppesolidaritet og opfølgning af ønsker. Brugerne deltager stadig i møderne, men mener at tingene går for langsomt. Det er en kritik, som må tages alvorlig og imødegås med nogle hurtige og klare udmeldinger omkring gruppens ønsker.

Ved Socialcentrets deltagelse i skurvognsprojektet er der skabt en vigtig forudsætning for en fortsættelse samt mulighed for, via møder og besøg i skurvognen, at få en mere uformel kontakt til brugergruppen. Brugergruppen er dog stadig meget skeptisk over for det offentlige system. De fleste af brugerne hører til den hårde kerne af øldrikkere, som ikke er modtagelige over for beskæftigelsestilbud mv. Istandsættelsen af skurvognen, hvor kun få deltog, viste også, at gruppen som sådan ikke kan samles om en arbejdsindsats.

I forhold til lokalområdet er der skabt et roligere gadebillede, hvilket har gjort det bedre at færdes i kvarteret. Efter brugernes egne udsagn var de helst fri for den professionelle bistand. Den er dog nødvendig, hvis det gode forhold til naboer, politi med flere skal oprettholdes. Brugernes skepsis over for systemet kunne formentlig forbedres, men det vil være en ressourcekrævende indsats.

Det er i øvrigt bemærkelsesværdigt, at det har taget meget lang tid at få opstillet skurvognen, og der er brugt mange arbejdstimer, herunder til konsulenter til en for udenforstående at se ret simpel opgave. Endelig skal det bemærkes, at vognen trænger til almindelig vedligeholdelse, hvilket kunne være et incitament til inddragelse af brugere. Alt i alt har skurvognen været en succes.

Aktivitetssamvirket for boligsocialt arbejde i Hjørring Vestby

Figur 31. Kristianssandvej, Hjørring Vestby, gangsti gennem bebyggelsen.

Aktivitetssamvirket i Hjørring Vestby adskiller sig fra de øvrige undersøgte byudvalgsinitiativer ved, at der ikke er tale om en aktivitet for stedets beboere. I stedet for er det organiseringen af det boligsoziale arbejde, der her er i fokus. Byudvalgsindsatsen sigter på at engagere beboerne i forskellige aktiviteter med henblik på at styrke og forankre de sociale netværk. Aktivitetssamvirket er et netværksorgan, som koordinerer alle de sociale aktiviteter i området. Der er til undersøgelsen foretaget telefoninterview med beboerrådgiveren og en aktiv i samvirket.

Boligområdet og byudvalgsindsatsen

Boligområdet i Hjørring Vestby er centreret omkring Lundegårdsskolen og dag- og fritidsinstitutionen på Trolhättanvej og udgør et naturligt afgrænset område. De 2.700 beboere beskrives som en blandet skare, og området betragtes ikke som udpræget problemfyldt. Der er dog en overrepræsentation af beboere, der lever af offentlig forsørgelse, og ifølge statusrapporterne huser området et relativt stort antal såkaldte resourcesvage forældre. Det beskrives ligeledes som et problem, at der er en del børn som ikke deltager i det almindelige foreningsliv. Der bor mange vietnamesiske flygtninge i området, og der er kommet en del bosniske flygtninge til. Endelig huser området omkring 30 arabiske familier. De arabiske beboere beskrives som den beboergruppe med en etnisk baggrund, der har det største marginali-

seringsproblem. Der blev søgt om byudvalgsmidler i et samarbejde mellem kommunens afdeling for Børne- og familierådgivningen og en forretningsfører for et af områdets boligselskaber. Byudvalget bevilgede midler til ansættelse af en beboerrådgiver, som skulle medvirke ved igangsættelse af aktiviteter.

Målgrupper og målsætninger for den boligsociale indsats

Den boligsociale indsats omfatter både en generel og en specifik indsats i kvarteret. Den generelle indsats har til formål at skabe et boligområde, hvor beboerne oplever, at "her er godt at bo - vi er både glade og stolte af at bo i området", som det formuleres i en statusrapport til Socialministeriet fra 1996. Nøgleordet for den generelle indsats er "den selv-aktive beboer". Den specifikke indsats har til hensigt at gøre noget særligt for de beboergrupper, der betegnes som ressourcetsvage forældre/enlige forsørgere, foreningsløse børn og unge og flygtninge/indvandrere med marginaliseringsproblemer.

Der er blevet lagt vægt på at engagere og mobilisere beboerne ud fra den overbevisning, at det er afgørende, at der findes netværk, som beboerne kan integreres i. Den grundlæggende idé er at skabe disse netværk i samspillet mellem en øgning af det generelle aktivitetsniveau og inddragelse af såvel ressourcestærke beboere som de grupper, der gøres en særlig indsats for. På den måde forsøger man at forebygge sociale problemer. Der lægges endvidere vægt på beboernes engagement og egne ønsker og behov.

Byudvalgsindsatsen i Hjørring kom i gang 1. januar 1995, hvor beboerrådgiveren blev ansat, og der er nu bevilget midler til at fortsætte den boligsociale indsats i Hjørring Vestby indtil år 2003.

Mobiliseringen af beboerne

Udvidelsen af det generelle aktivitetsniveau tager udgangspunkt i etableringen af en række aktivitetsudvalg. Aktivitetsudvalgene er grundstammen i arbejdet med at nå de fastsatte mål, med hensyn til social integration - ikke mindst af de såkaldt ressourcetsvage grupper i området. Udvalgene baseres primært på aktive beboere, der tildeles en stor del af ansvaret for aktiviteterne i boligområdet. Udover beboere består aktivitetsudvalgene af institutionerne på stedet, varmemestre, ejendomsfunktionærer, afdelingsbestyrelser og beboerrådgivningen, der dog ikke har stemmeret. Beboerrådgiveren arbejdede i begyndelsen på at sætte aktiviteter i gang, hvorefter beboerne skulle overtage dem. Aktiviteterne, der nu fungerer i aktivitetsudvalgsregi, er Træværkstedsudvalget, Sommerfestudvalget, Børne- og ungeudvalget, Vietnamesisk udvalg og Bowlingklub, PR-udvalg, Aktivitetsstedsudvalg og Julestueudvalg.

Det vigtigste udvalg er Børne- og ungeudvalget. Her retter den særlige indsats sig primært mod de foreningsløse børn og unge. Udvalget står bl.a. for en nyligt indviet naturlegeplads, et "Kom og leg projekt" og forskellige ture for børn og unge. På flere af disse ture inviteres forældrene til at deltage. Aktiviteterne i Børne- og ungeudvalget retter sig både mod den specifikke og den generelle indsats. Beboerrådgiveren beskriver det endvidere således:

”Nu sidder vi fx og arbejder med en Børne- og familietur der skal være her 1. juni, og det er samvirkefolk og dem der sidder i Børne- og ungeudvalget, der gør det. Turen er meldt ud til beboerne som et generelt tilbud, og jeg har jo så en del kontakt til nogle af de svagere grupper, og der kan være nogen, der har en dårlig økonomi. Så på den ene side bliver det meldt ud som et generelt tilbud til alle, men vi har så på den anden side mulighed for at gå ind og støtte nogle økonomisk til at komme med. Men det sker gennem beboerrådgivningen og gennem institutioner, sådan at vi kan sikre os at etiketten er i orden. Det kommer ikke de andre beboere ved, at nogen har det meget svært økonomisk. De ting kører kun ved mit skrivebord”.

Naturlegepladsen giver ifølge beboerrådgiveren god mulighed for at sammenkøre den generelle og den specifikke indsats. Naturlegepladsen er for alle børn i området, og det er et mål at give børn og forældre mulighed for at have nogle positive oplevelser sammen, hvorfor forældrene opsøges og opfordres til at komme og være sammen med deres børn. Et mål er også, at forældre, der går hjemme, kan engageres som ansvarlige for aktiviteter omkring naturlegepladsen.

Aktivitetssamvirket

Ideen til Aktivitetssamvirket opstod, efter at aktivitetsudvalgene var blevet etableret. Der manglede koordinering mellem de forskellige udvalg, og udnyttelsen af ressourcerne var for dårlige. Samtidig gav det nogle problemer, når beboere i udvalgene skulle arbejde sammen med blandt andre pædagoger i boligområdet. Beboerrådgiveren mente, at det var nødvendigt at gøre en særlig indsats:

”Man kan sige, at det handlede om overblik og struktur, og det handlede om at få forskellige arbejdskulturer til at arbejde sammen. Og så handlede det om at få koordineret de aktiviteter, der var i området”.

Organiseringen af aktivitetssamvirket

Aktivitetssamvirket for den boligsociale indsats bygger på nogle faste vedtægter, hvor formål, sammensætning, regler for valg af medlemmer, ledelse og økonomi samt den daglige drift er vedtaget demokratisk. Aktivitetssamvirket består af højst to medlemmer fra hvert af områdets aktivitetsudvalg. Beboerrådgivningen og fritidshjemmet på Trollhättanvej indgår som en slags konsulenter. Formanden for samvirket vælges blandt beboernes repræsentanter i Aktivitetssamvirket. Der afholdes generalforsamling/opstillingsmøde hvert år, hvor alle medlemmer i aktivitetsudvalgene er opstillings- og stemmeberettigede. Det betyder også, at boligselskabsansatte kan vælges til Aktivitetssamvirket. Der nedsættes derefter et forretningsudvalg og vælges revisorer.

Aktivitetssamvirket har råderet over en del af de boligsociale midler, der er bevilget til boligområdet. Derudover kan der søges fondsmidler, og aktiviteter kan også finansieres gennem overskudsgivende aktiviteter og kontingenter. I byudvalgsperioden indgår beboerrådgiveren i ledelsen og er over for styregruppen ansvarlig for, at de byudvalgsmidler, Aktivitetssamvirket har råderet over, anvendes på rette vis. Der afholdes møde i Aktivitetssamvirket hver måned.

Aktivitetssamvirket er ansvarlig for, at aktivitetsudvalgene og aktiviteter i området fastholdes og udvides. I den forbindelse er det samvirkets opgave at koordinere samarbejdet mellem udvalgene, således at den boligsociale indsats sikres. Aktivitetssamvirket har det overordnede ansvar for, at alle beboeres interesser varetages i de aktiviteter, der etableres. Det skal ske under hensyntagen til, at de udsatte grupper, for hvem der er formuleret særlige målsætninger, får dækket deres behov. Samvirket har et særligt ansvar for, at der skabes muligheder for de foreningsløse børn og unge. Desuden fungerer det som ansvarlig for de større fællesarrangementer og uddeler midler til aktiviteter i området. Endelig virker Aktivitetssamvirket som et slags sikkerhedsnet, hvis et udvalg bukker under. Fx overtog samvirket de planlagte vinterferieaktiviteter, da Børne- og ungeudvalget i en periode var uarbejdsdygtigt.

Resultater og forankring

Beboerrådgiveren vurderer, at Aktivitetssamvirket i flere tilfælde har indfriet de mål, der var sat for dets virke. Det sikrer en koordinering mellem de forskellige udvalg. Samarbejdet fungerer godt også på de områder, hvor der før har været større eller mindre konflikter. Samvirket udviser stor ansvarlighed over for anvendelsen af de midler, det har til rådighed, hvilket også gælder for både sikring og kontinuitet af aktiviteterne i området. Igangsættelse af aktiviteter, de praktiske opgaver i forbindelse med aktiviteterne og endelig koordineringen mellem aktivitetsudvalgende kan samvirket nu selv varetage. Derimod kræver inddragelse af de svagere beboere i området professionel hjælp. Arbejdet vil også være sårbart over for udskiftning blandt de frivillige. Endelig opfatter beboerrådgiveren sig selv som bolværk mellem grupper med forskellige interesser, repræsenteret i udvalg og samvirke: pædagoger, beboere, afdelingsbestyrelser, varmemestre og boligselskabsansatte. Disse har forskellige kompetencer og forskellig status, og det har en positiv effekt, at de mødes i Aktivitetssamvirket, er i dialog med hinanden og træffer beslutninger i fællesskab. Beboerrådgiveren frygter, at såfremt dialogen mellem parterne bliver mindre hyppig, kan det resultere i strid og ensidig varetagelse af egne interesser.

Resultaterne af byudvalgsindsatsen kan generelt anskues positivt. Der er i øjeblikket tilknyttet 70 aktive beboere i aktivitetsudvalgenes boligsociale arbejde. Beboerrådgiveren skønner, at omkring 10 personer var aktive i afdelingsbestyrelser før byudvalgsindsatsen. Ca. 60 personer er kommet med, efter at de forskellige aktivitetsudvalg er etableret. Det er ikke alle 70, der tilhører den specifikke målgruppe, men de kan ses som midlet til at få arbejdet til at fungere. Beboerrådgiveren oplever en positiv respons fra brugerne af aktiviteterne, og han vurderer, at man i høj grad når målgruppen:

”Det er interessant at se, at nogle der starter som brugere, hvor man kunne sige, at man var en del af en målgruppe, der havde behov for en indsats. Der er der så nogen der, i hvert fald igennem den periode der har kørt, har udviklet sig fra at være det man med et lidt grimt ord kan kalde ressourcetsvage, til egentlig at være ressourcestærke”.

Der bliver gjort en indsats for at pleje de frivillige beboere, således at de tilskyndes til at fortsætte. Der arrangeres sociale tiltag, og jævnligt afholdes weekendture med et fagligt indhold, der skal være med til at skabe netværk og ruste de frivillige til at varetage deres opgaver. Der er stor tilslutning til disse arrangementer.

De boligsociale tiltag har haft et positivt resultat med beboere, der ellers opleves som svære at komme i kontakt med. Beboerrådgiveren mener, at det skyldes, at beboere står for aktiviteterne. *“Den boligsociale indsats opleves ikke som et lokalt socialkontor”*, som han udtrykker det. Der er dog nogle, der har massive problemer, hvor kommunen må træde til og hjælpe. Beboerrådgiveren opfatter det som sin opgave at gøre kommunen opmærksom på de pågældende problemer. På flygtninge- og indvandrersområdet er det primært de vietnamesiske beboere, der aktivt deltager i aktiviteterne.

Den aktive beboer

Træværkstedets repræsentant i Aktivitetssamvirket beskriver sin motivation for at gå ind i arbejdet med, at han mente, det var vigtigt at styrke det sociale samvær i det boligområde, hvor han havde boet i mange år. Efter hans mening kom folk hinanden for lidt ved. Boligområdet har nu fået mere præg af at være en landsby, hvor folk kender hinanden og hilser på. Træværkstedets formand er igennem Træværkstedet engageret i forskellige ting, både arbejdet med de børn, der bruger værkstedet, men også når der skal laves ting til de andre udvalg, fx legetøj til Kom og leg projektet. Folk bruger også Træværkstedet til at få hjælp til reparationer og lignende, og det er her, at formanden finder sin største tilfredsstillelse ved arbejdet. Han fortæller, at han er blevet kendt i området, og føler, at folk behøver ham. Når han bevæger sig rundt, hilser folk og spørger, om han kan hjælpe dem med praktiske opgaver. Det er en tilfredsstillelse at gøre noget for folk. I forbindelse med Aktivitetssamvirket giver han udtryk for, at han mener, det er rart at have indflydelse og være med til at tage beslutninger i sit eget boligområde.

Vurdering

Den boligsociale indsats i Hjørring Vestby har nået sit mål om at øge aktivitetsniveauet i området, idet der er sket en udvidelse af det sociale netværk mellem beboerne. Med 70 aktive i aktivitetsudvalgene kan det konkluderes, at den *“selvaktive”* beboer ikke var et helt urealistisk mål. På flygtninge/indvandrersområdet er målet med at integrere de arabiske beboere ikke lykkedes. Man har øjensynlig heller ikke i særlig høj grad haft succes med at inddrage de resourcesvage, dog har indsatsen medført en positiv udvikling for nogle af disse beboere.

Endelig vurderes Aktivitetssamvirkets udvikling som god. Samvirket har vist, at det er nødvendigt og arbejdsdygtigt. Alt i alt har Aktivitetssamvirket været en positiv foranstaltning, der er med til at sikre, at grupper med forskellige interesser arbejder for at forbedre området.

Det Grønne Arbejde i Gullestrup ved Herning

Det Grønne Arbejde er et projekt, hvor frivillige beboere i Gullestrup hjælper med at forskønne kommunale udearealer i området. Projektet har eksisteret i tre år, og til beskrivelse af projektet er fem projektdeltagere og Gullestrups beboerrådgiver interviewet. Desuden bygger beskrivelsen på statusrapporter udfærdiget af beboerrådgiveren.

Figur 32. Hovedgaden i det renoverede etageboligområde i Gullestrup.

Boligområdet

Gullestrup er en by med ca. 2.000 beboere fordelt på ca. 800 husstande og ligger ca. 2 km nord for Herning. Byen består af forskellige boligtyper. Der er private andelsboliger, et parcelhuskvarter og endelig to almene boligafdelinger, Engbyen og Hedebyen, der administreres af Herning Andelsboligforening. I området findes en række institutioner, heriblandt en underskole, kirke, daginstitutioner, sportshal samt ungdoms- og fritidsklub. Desuden er der en idrætsforening og en FDF-klub samt et lokalt supermarked.

De almene boligafdelinger har tilsammen ca. 500 lejligheder og består af 2 og 4 etagers altangangshuse samt 3 og 4 etagers række- og etagehuse. Boligafdelingerne har modtaget byudvalgsmidler, herunder 660.000 kr. til boligsociale aktiviteter og hertil kommer en kommunal medfinansiering. Desuden har bebyggelsen modtaget støtte til en beboerrådgiver og til omprioritering i form af fysiske forbedringer og huslejenedsættelse. Der er søgt om byudvalgsmidler i den kommende byudvalgsperiode, og der er givet tilsagn til fortsættelse af boligsociale aktiviteter, mens fortsættelsen af beboerrådgiverordningen endnu er uafklaret.

Ved ansøgningen om byudvalgsmidler for første periode var hele Gullestrup involveret i planlægningen og organiseringen. I denne byudvalgsperiode har der blandt andet været afholdt fisketure for de to boligafdelingers børn og etablering af et kreativt værksted. Desuden har beboerbladet, *Beton Blomsten*, fået økonomisk støtte fra byudvalget.

Figur 33. Nyttehaver i Gullestrup på et kommunalt areal.

Etablering og organisering af Det Grønne Arbejde

Ideen om et projekt, hvor kommunale fri- og fællesarealer skulle gøres bedre og kønnere, blev udformet i efteråret 1994 på to stormøder, hvor beboere fra Gullestrup, boligforeningen, kommunen, idrætsforeninger og institutioner var repræsenteret. Der blev nedsat en arbejdsgruppe, der skulle lave en handleplan for selve arbejdet og økonomien i projektet. Denne handleplan kom til at indgå i ansøgningen om byudvalgsmidler. Således kunne beboerrådgiveren ved dennes ansættelse arbejde videre med projektet.

Beboerrådgiveren modtog henvendelser fra nyttehavefolk om, at kommunen hvert år gennempløjede bebyggelsens nyttehaver, hvilket resulterede i et stort oprydningsarbejde for de beboere, der ønskede at leje en nyttehave. Nyttehavefolkene ville derfor gerne have ændret på denne praksis. Det foranledigede i foråret 1995 beboerrådgiveren til at indkalde til et møde om, hvordan Gullestrups beboere ville bruge de kommunale fri- og fællesarealer. Resultatet af dette møde var, at der blev nedsat en ad hoc gruppe, der skulle strukturere projektet. Denne ad hoc gruppe tog kontakt til kommunens tekniske forvaltning, der var villig til at overlade vedligeholdelsen af de omkringliggende arealer til frivillige beboere i Gullestrup. Kommunen har dog stadig den formelle vedligeholdelsespligt. På denne baggrund kunne ad hoc gruppen formulere en målsætning for Det Grønne Arbejde om dels en bedre udnyttelse og en forskønnelse af disse arealer, dels at skabe flere muligheder for aktiv fritidsbeskæftigelse for Gullestrups beboere. En af de frivillige beboere fortæller om projektets opstart:

"...det er jo sjovt, hvis man er med i noget man kan se, at det godt kan lade sig gøre. Man kan jo godt sige, hvorfor kan alle ikke bare gå i gang, det er jo ikke altid så nemt, men her var en anledning, hvor man så slog det her projekt op på dagsordenen. Og der er så nogen, der har arbejdet for at få initiativer sat på skinner. Der blev holdt et møde, hvor man så kunne melde sig til, og vi har fået hjælp til at søge midler. Det er sjovt at være med på den måde, fordi skulle vi selv betale frimærker og finde sponsorer, så kunne det blive træls".

Grønt Arbejde består på nuværende tidspunkt af en fast gruppe på 40 frivillige. Gruppen har desuden tilknyttet en frivillig projektleder, der indgår i et samarbejde med beboerrådgiveren. Beboerrådgiveren er selv tæt knyttet til Det Grønne Arbejde og er sammen med de frivillige med til at planlægge arbejdet med de kommunale arealer.

Projektet har fået 30.000 kr. i støtte fra byudvalgsmidlerne, og pengene er brugt til indkøb af materialer. Desuden er Friluftsrådet, en grundejerforening i Gullestrup, Herning Andelsboligforening og Agenda 21 økonomisk involveret. Derudover påtænker ad hoc gruppen at ansøge diverse fonde om flere midler.

Aktiviteter

Ad hoc gruppen har udarbejdet et idéoplæg til aktiviteter, der kan være med til at indfri målsætningen om pænere udearealer. Dette idéoplæg indeholder følgende punkter:

- at skabe mulighed for diverse aktiviteter omkring den gamle sportsplads samt arealet op til og øst for Bøgens Kvarter inklusiv beplantning mv. I forbindelse med sportspladsen er der fremsat ønsker om at kunne spille petanque og diverse andre spil. Dette kræver, at arealer anlægges til dette brug, og at der indkøbes de nødvendige rekvisitter til udøvelsen
- renovering af kælkebane, omlægning af nyttehaverne samt opførelse af en pavillon og etablering af en ny bålplads
- anlæg af en blomsteregn ved ankomsten til området syd for Lyngens Kvarter og vest for Gullestrupvej
- beplantning/læhegn langs cykelsti
- forskønnelse af busstoppesteder samt renovering af skilteskov.

Af disse planlagte aktiviteter er der foreløbig plantet en frugtlund og et læhegn i området stødende op til Bøgens Kvarter og omkring den gamle sportsplads. Desuden er der bygget en pavillon, og nyttehaverne er omlagt. Ligeledes er ét af tre busstoppesteder ombygget, og kælkebakken er renoveret. Endelig er der anlagt en gang- og cykelsti, der forbinder den almene bebyggelse og området med private ejerboliger. Navnlig etableringen af stisystemet omtales af de frivillige som en succes. Stien har ikke alene medført, at kvarterer i Gullestrup fysisk er blevet forbundet, men stien har også medført en bedre dialog mellem beboerne i de forskellige kvarterer. Før stisystemets etablering var der kraftige skel mellem beboerne i parcelhusene, andelsboligerne og de almene boliger, hvilket blandt andet kom til udtryk i stereotype opfattelser af hinanden, som fx "dem nede fra blokkene"

eller "de snobbede oppe i Bøgens kvarter". Disse opfattelser er opblødet, hvilket de frivillige beboere og beboerrådgiveren tilskriver etableringen af stisystemet, fordi beboerne bedre kan bevæge sig rundt i de forskellige kvarterer og derved komme i kontakt med hinanden.

I forskønnelsesarbejdet af fri- og fællesarealerne forsøger ad hoc gruppen at inddrage relevante parter, som fx kommunens tekniske forvaltning og interessegrupper i realiseringen af projekter. Eksempelvis har brugerne af nyttehaverne været inddraget i udformningen af storparceller og redskabsskure. Herning Kommune og Hedeselskabet har været engageret i genplantning og nyplantning af læhegn, mens elever og lærere fra Gullestrup skole har forestået plantningen af frugttræer ved fællesarealerne. Endelig har grundejerforeningerne og Herning Andelsboligforening været inddraget i projekternes fysiske og økonomiske gennemførelse.

De hidtidige resultater af Det Grønne Arbejde har haft en positiv betydning for omdømmet i Gullestrup. De interviewede fortæller, hvorledes Gullestrup ikke længere er et synonym med svære sociale problemer, men at Gullestrup også genkendes for det frivillige beboerarbejde med at vedligeholde og forskønne de kommunale fri- og fællesarealer.

Figur 34. Nyttehaverne set fra den nye kælkebakke i Gullestrup.

De frivillige

Beboerrådgiveren beskriver de frivillige beboere i Grønt Arbejde som ildsjæle, og interviewet med de fem frivillige mænd efterlader også dette indtryk. Aldersmæssigt befinder de sig i 40'erne og 50'erne og har boet i Gullestrup i henholdsvis 4, 10, 14, 17 og 24 år. De to af de interviewede er parcelhusejere, mens de øvrige tre bor i boligforeningens boliger, og den ene har været vicevært i 8-9 år. På hver deres måde er de engageret i klub- og foreningslivet i området, og de har blandt andet af den vej mange kontaktpersoner i området, som de kan trække på i forbindelse med udførelsen af Det Grønne Arbejde.

De frivillige beboeres motivation til at deltage i projektet udspringer af et fælles ønske om at gøre de arealer, som kommunen ejer i området, bedre og pænere, samtidigt med at de frivillige beboere gerne vil skabe en bedre helhed i Gullestrup. Ønsket om at betragte Gullestrup som en enhed forekommer at være central i de interviewedes bevidsthed, hvilket blandt andet kommer til udtryk i, at de lægger stor vægt på forskellen mellem at bo i Herning og i Gullestrup, og at de føler en stærk tilknytning til Gullestrup. Derfor bygger Det Grønne Arbejde også på at nedbryde de unødvendige skel, der er mellem ejer- og lejerforhold. En af de interviewede beboere siger:

“Der er jo mange forskellige boligtyper herude...og så kunne det være sjovt at lave noget så byen blev ens, så man ikke havde de der forskellige grupper”.

Motivationen for de frivilliges deltagelse forklares også med, at:

“... vi er jo glade for at bo herude, og 90 pct. af folk der flytter herud, gør det på grund af deres arbejde. I hvert tilfælde dem, der bor i huse eller sådan noget. Så er man da interesseret i at gøre det så attraktivt som muligt og lave nogle gode rammer for vores børn osv., så de har det godt udadtil”.

De frivilliges arbejde med de grønne områder er struktureret, således at de producerer idéerne, hvorefter beboerrådsgiveren involveres, ligesom relevante parter inddrages i processen. Beboerrådsgiveren fortæller, at det af og til kan være en langvarig proces fra idéen skabes, og til den kan udføres. Det hænger sammen med, at alle involverede parter skal blive enige, og at alle detaljer skal tænkes grundigt igennem.

De frivillige kræfter i Grønt Arbejde udgør en væsentlig del af gennemførelsen af projektet, men der er også eksempler på, at områdets beboere engageres i forskønnelsen af Gullestrup. Der har fx været afholdt en ”store plantedag”, hvor ca. 360 mennesker deltog, heriblandt områdets skole og institutioner.

Projektet har indtil videre primært tiltrukket såkaldte ressourcestærke beboere i området. Beboerrådsgiveren fortæller, at det er ikke lykkedes at inddrage deciderede resourcesvage beboere i projektet, men fornemmer dog, at der siden projektets etablering er tilknyttet nogle frivillige beboere, som ikke ville have engageret sig, hvis ikke projektet havde været organiseret. De interviewede beboere giver udtryk for, at de ikke oplever, at de beboere, der fx er meget ensomme, involveres i Det Grønne Arbejde. Interviewpersonerne tror, at skulle disse beboere involveres vil det kræve, at man i en personlig kontakt opfordrer disse beboere til at deltage i projektet. At sende skrivelser ud om, hvornår der fx skal plantes træer er ikke tilstrækkeligt til, at disse beboere melder sig. De interviewede frivillige giver udtryk for, at det er ærgerligt, fordi Det Grønne Arbejde er en god måde at opbygge en bekendtskabskreds på, særligt hvis man er en tilflytter. De frivillige beboere giver udtryk for, at de kun havde en sporadisk kontakt med hinanden, og at de efter projektets start har fået et større kendskab til hinanden, hvilket de er glade for.

En af de frivillige beboere er ansat i Herning Kommunes tekniske forvaltning. Det giver vedkommende et indblik i, hvordan det offent-

lige system virker i forhold til lokale initiativer. Som frivillig projekt-deltager har han fået forståelse for, at det er vigtigt, at det offentlige er en medspiller i de lokale netværk, fremfor at de lokale netværk skal træde ind på det offentliges præmisser. Han siger:

“Hvis man skal sige noget godt om det her projekt, så er det jo, at man gør noget lokalt. Jeg er ansat ved kommunen. Der kan jeg godt se, at det jo er en helt forkert måde, at man sidder derinde bag lukkede døre ved sin telefon. Fællesskabet skal jo ligge derude hvor folk er, og derfor syntes jeg, det er alle tiders, at man flytter tingene herud, og så har man sådan nogle kontakter til baglandet. Det kan ikke være rigtigt, at alting skal ind over det store system. Det kvæler enormt mange initiativer især hos folk, som ikke er lidt vant til at sidde i bestyrelser, almindelige folk, de bliver bare frustrerede og irriterede. Det burde være meget nemmere at få adgang til at få ændret arealerne og tingene. Og sådan et projekt som det her, det åbner muligheder for at komme med idéer”.

Vurdering

Det Grønne Arbejde forekommer at være et godt forankret og organiseret projekt. Konkret har projektet været med til at gøre kommunale arealer, der ellers ikke blev vedligeholdt, bedre og pænere. Det er positivt at se Herning Kommunes velvillighed til at støtte op om beboernes initiativ til selv at vedligeholde kommunens arealer i Gullestrup. I samme åndedrag må man også vurdere, at det var en fordelagtig løsning for kommunen at få beboere til at vedligeholde og forskønne kommunens arealer.

I følge interviewet med de frivillige beboere og beboerrådgiveren er det ikke alene lykkedes at skabe flottere fri- og fællesarealer, det er også lykkedes at nedbryde nogle af de skel, der har været mellem beboerne i de almene boligafdelinger og beboerne i de øvrige kvarterer. Tilsyneladende har Det Grønne Arbejde også været med til at ændre på Gullestrups omdømme, således at byen ikke udelukkende forbindes med sociale problemer. I den forbindelse skal det fremhæves som positivt, at hele lokalområdet er involveret i det boligsociale arbejde, og at et samarbejde på tværs i lokalområdet kan være med til at give en bedre udnyttelse af de lokale beboeres ressourcer end hvis beboerne kun samarbejdede inden for parcelhuskvarteret, andelsboligkvarteret eller de to almene boligafdelinger.

Et væsentligt kritikpunkt af projektet er imidlertid, at der ikke arbejdes på at inddrage nogle af de beboere, der typisk omtales som ressourcetsvage mennesker. Det har ganske vist heller ikke været intentionen med projektet. Det forekommer dog ikke at være et urimeligt krav til et projekt af denne art, at denne dimension medtænkes i projektet. Projektet har netop sin styrke i, at såkaldte ildsjæle udgør kernen i projektet, og at projektet er godt forankret i lokalmiljøet. Derfor kunne det være oplagt, at ét af projektets mål er at nå de beboere, der fx er ensomme, isolerede og psykisk svage og via projektet introducere dem i netværk af sociale relationer.

Klubben på Bispebjerg i København

Figur 35. Klubben på Bispebjerg holder til på Skoleholdervej.

Denne undersøgelse omhandler Klubben på Bispebjerg i Københavns Kommune, som er et værested for beboere med aktiviteter, klubber og rådgivning. Klubben indgår som en del af den boligsociale indsats på Bispebjerg, i Degnerens regi. Degneren er center for den kommunale boligsociale indsats på Bispebjerg.

Bispebjerg blev primært udbygget i 1930'erne. Boligerne var på daværende tidspunkt af høj standard, og kvarteret var et pænt arbejderkvarter. Udviklingen siden 1960'erne, med øget velstand, har betydet, at familier i høj grad flyttede fra Bispebjerg, og at enlige overtog de små lejligheder. Grundet manglende vedligeholdelse har huslejen været lav, hvorfor området har tiltrukket personer med lave indkomster. Primært området omkring Gravervænget er nu præget af drikkegrupper, der holder til på gadehjørnerne. Beboerrådgiverne vurderer, at det realistiske antal isolerede og folk, der føler sig alene og har brug for hjælp, er omkring 300-500 i hele byudvalgsområdet.

Byudvalgsindsatsen på hele Bispebjerg

Bispebjerg er et såkaldt andengenerations arbejderkvarter i den nordvestlige udkant af Københavns Kommune. Den boligsociale indsats med byudvalgsmidler dækker nu området kaldet "Femkanten". Boligerne her er opført mellem 1930 og 1950. De ældste ejendomme var kommunalt byggeri, primært etværelses lejligheder uden centralvarme og bad, som inden for de sidste 10 år er solgt fra til Foreningen Socialt Boligbyggeri (FSB) og en privat udlejer. De øvrige ejendomme ejes af FSB, og en stor del er to-værelses lejligheder. Kvarterløftsind-

satsen i området vil desuden medføre byfornyelse af de nedslidte og utidssvarende boliger. I hele området bor ca. 6.000 beboere fordelt på 4.500 boliger (1994). Hele Bispebjerg huser omkring 39.000 beboere.

Socialcenteret Bispebjerg, Københavns Sociale Boligbyggeri (KSB) og FSB har i fællesskab ansøgt om boligsociale midler til området. Regeringens byudvalg bevilgede 4,5 mio. kr. af aktivitetsmidlerne og Københavns Kommune 9,7 mio. kr. Derudover blev der bevilget 1,6 mio. til en beboerrådgiver. Endelig blev Bispebjerg udvalgt til modelområde i byudvalgsarbejdet (1995-1997), hvilket udløste 900.000 kr. til metodeudvikling, formidling og ansættelse af en projektkoordinator (tovholder). Byudvalgsperioden er i øvrigt nu forlænget til år 2003. Der er gennemført en række projekter. Eksempelvis er der igangsat et forebyggende arbejde blandt børn og unge, Klubben for beboerne er etableret og gennem et beskæftigelsesprojekt er en gammel bus sat i stand. Bussen fungerer nu som turbus for områdets beboere.

Klubbens målsætning og målgruppe

Klubben for beboerne i Femkanten blev etableret på baggrund af et konstateret behov for et værested med tilbud om aktiviteter, klubber og rådgivning. Der er mange enlige og mange sociale problemer, bl.a. misbrug. De ensomme, enlige og drikkegrupperne havde brug for et sted til socialt samvær over en kop kaffe. Klubben startede november 1995. Der har siden begyndelsen været ansat en fast medarbejder (socialrådgiver), udlånt af Socialcentret Bispebjerg, som leder af Klubben. Lederens funktion er blandt andet at yde personlig rådgivning til beboere i Femkanten.

På trods af Klubbens målgruppe er alkohol forbudt i Klubben, da det samtidig skal være muligt for andre end misbrugergrupperne at føle sig godt tilpas på stedet. Det er dog accepteret, at man kan være påvirket, når man kommer. Klubben holder åbent mandag, onsdag og torsdag fra kl. 9.00 til 15.00, tirsdag til kl. 20.00, fredag til kl. 18.00, søndag er der åbent fra kl. 11.00-15.00. Udover lederen er der ansat beboere/brugere i Klubben i forskellige former for jobtilbud, bl.a. skånejobs i nogle timer ugentligt. Disse ansættelser er sket i samarbejde med Socialcentret Bispebjerg. Brugere passer selv Klubben hver anden søndag. Åbningstiderne viser, at der primært lægges vægt på at være et sted for beboere udenfor arbejdsmarkedet, men der er dog åbnet mulighed for, at dem, der har arbejde, også kan bruge Klubben.

Klubbens tilbud og brugergruppe

Mellem 20 og 50 mennesker kommer dagligt i Klubben, og der er ca. 60-70 faste brugere tilknyttet stedet. Brugergruppen er, som det vil fremgå af de følgende afsnit, blandet. Klubben danner rammen om en række tilbud, som områdets beboere nu har mulighed for at benytte sig af. Hverdagen har primært karakter af, at det er et sted med mulighed for hygge almindeligt socialt samvær for områdets beboere i almindelighed og de enlige og isolerede i særdeleshed. Men daglig-

dagen i Klubben er også aktivitetsklubberne, der har til huse her, og rådgivningen, som Klubbens leder står for.

Dagen starter med morgenmad hver dag kl. 9. Det benyttede fx tre af de brugere, der deltog i interviewet, sig af. De kom hver morgen og fik morgenmad og socialt samvær i Klubben, hvorefter de fortsatte til værestedet "Mamma Mia" for psykisk syge. Dagen er præget af, at folk kommer forbi og får en sludder og en kop kaffe. Dem, der bruger Klubben på denne måde, spænder vidt - fra drikkegrupperne, der skal have varme, til dem, der bare gerne vil væk hjemmefra. Der er mulighed for at få et varmt bad og for at få vasket tøj. Hver tirsdag aften er der fællesspisning i Klubben, hvor der som regel er mellem 20 og 40 gæster. Det var hensigten, at det var frivillige brugere, der skulle stå for madlavningen, men det er reelt de ansatte, der laver tirsdagsmiddagen. Søndag eftermiddag lægges der særlig vægt på, at der skal være plads til børnene. Søndag beskrives af interviewpersonerne som en kedelig dag i kvarteret, hvorfor det er godt, at Klubben holder åbent. Der bliver samtidig givet udtryk for, at fællesspisningen tirsdag aften er attraktiv for forældre med børn.

Klubber i Klubben

Klubben huser flere aktivitetsklubber: Bowlingklub, fitness-hold, fiskeklub, syklub og værkstedsklub. Fitness, bowling- og fiskeklub er aktiviteter, der har udgangspunkt i Klubben, men som primært foregår ude af huset. Fitnessklubben blev startet, da flere af brugerne sammen lavede et nytårsforsæt om at drikke mindre og havde en idé om, at det kunne lykkes gennem mere motion. Til at starte med var der ca. 20 faste motionister, nu er der ca. 6-8, der deltager i fitness hver uge. Fiskeklubben har 40-50, og bowlingklubben ca. 20 medlemmer, flere af deltagerne her har også arbejde. I syklubben er der ansat en medarbejder, der skal vejlede dem, der har lyst til at sy. Hun er til stede i klubben hver tirsdag formiddag. De forskellige klubber i Klubben fungerer som foreninger med en brugerbestyrelse. Hensigten med det er, at det kan være med til at gøre dem levedygtige også efter den boligsociale indsats ophør.

Rådgivning

Rådgivningsfunktionen er en del af dagligdagen. Der er ca. 10 mennesker, som hver dag søger rådgivning eller en samtale hos Klubbens leder. Lederen kan yde bistand i sager på Socialcentret, og de interviewede brugere nævnte at

"folk står i kø når hun kommer ind af døren".

Det kan sandsynligvis hænge sammen med, at lederen selv udtrykker, at hun er på brugernes side i sociale sager. Klubbens leder har samtidig mulighed for at arrangere aktivering og forsøge at opfordre dem, hun mener, har potentialet til fx at tage en uddannelse, her støtter hun fx med lektiehjælp. Klubben benyttes primært af dem, der bor ganske tæt på. Lederen fortæller, at der for mange sker det, at

"de kom kun til det nærmeste gadehjørne den dag".

Derfor laver Klubbens leder opsøgende arbejde på gadeplan. Hun henvender sig til grupperne på gaden, hører hvordan de har det og husker dem på, at de bl.a. kan få kaffe og rådgivning i Klubben.

Særlige arrangementer

Klubben afholder særlige turarrangementer, som støttes af klubbens midler. Som eksempler kan nævnes biografture, kanotur og en tur til Legoland. Desuden markeres højtiderne i Klubben. Det betyder ikke mindst, at børnene får mulighed for at få nogle oplevelser, de ellers ikke ville få. Mange forældre mangler overskud til at gøre noget særligt for børnene og lever under snævre økonomiske rammer. Derudover arrangeres der sommerferier. Der har fx været ture til Prag og Bornholm i Degnerens bus "Vores bus". De specielle arrangementer tiltrækker også de mere ressourcestærke beboere, som ikke kommer i Klubben til daglig.

Brugergruppen og dens organisering

Tilbuddene i Klubben spænder vidt: Fra en målrettet indsats for beboergrupper, der karakteriseres som misbrugere og isolerede, til en mere generel indsats for at gøre området til et bedre sted at bo. Det har bevirket, at brugergruppen i Klubben er meget bred, under interviewet beskrives brugergruppen således:

"fra den pæne mand til det værste af det værste".

Lederen mener, at de fleste med behov bruger Klubben, og interviewpersonerne kendte heller ikke nogen, de mente kunne have brug for Klubben, men som ikke brugte den. Lederen ville dog ikke afvise, at der er flere, der ikke bruger Klubben, selvom de er en del af målgruppen.

Klubben har en brugerbestyrelse, der er med til at tage beslutninger om Klubbens drift. Lederen vil ikke afvise, at brugerne kan beskrives som "svage", men det kan sagtens lade sig gøre at have en bestyrelse, og de er stolte over at have en del af ansvaret for Klubben. Det er hensigten, at Klubben skal overgå til beboerhus, når den boligsociale indsats hører op. Det er de menige brugere, der bestemmer, hvad der skal foregå i Klubben, og der er meget vide grænser for, hvad der kan sættes i gang. Man skal altså ikke nødvendigvis være med i brugerbestyrelsen for at have indflydelse i Klubben.

Klubbens betydning for brugernes dagligliv i boligområdet

De beboere, der deltog i interviewet, gav udtryk for, at de var glade for at bo i området. På nær én havde de alle boet i kvarteret i mange år, og ville ikke flytte derfra. Oplevelsen af at flytte til Nordvest blev beskrevet således:

"Jeg blev overrasket over at flytte herud (...) jeg har boet på Nørrebro og i Brønshøj i mange år ik', så man har altid tænkt "uha" det der Nordvest, "uha" bander og man bliver slået ned og nu har jeg jo været her et par år, og jeg har sgu aldrig oplevet noget, og jeg blev accepteret herude. Nu bor jeg i Graverøenget herhenne, altid i avisen med alt muligt ballade. Men folk pas-

ser sgu på hinanden og hjælper hinanden. Det er lige meget om folk er rigtig på den eller helt forsumpede, så er der lidt af det der var på Nørrebro i gamle dage, som man siger, folk de holder af hinanden. Og der er ikke noget med det der formynderi eller folk går og siger "øv øv ham der" ... Der er ikke noget med det der "åh det der er bare en skide junkie eller alkoholiker eller psykisk", selvfølgelig kan det blive for meget, men der er ikke alt det der skjulte eller fordækte eller sådan noget, det er meget ærligt med det".

Klubben er også blevet en mulighed for at udfolde den hjælpsomhed, der blev beskrevet i citatet. Under interviewet fortæller den ene bruger, at Klubben danner rammen om indsamlinger, hvis der er nogen af de andre brugere, som fx mangler noget tøj eller har fået lukket for strømmen. De interviewede mener ikke, at det ville blive organiseret, hvis ikke Klubben eksisterede.

Der bliver lagt stor vægt på den rummelighed og det sammenhold, der er i kvarteret. Og det opfattes som noget, der går igen i Klubben. Samtidig er der en bevidsthed om, at det er et kvarter, som huser mange problemer:

"...vi bor mange mærkelige mennesker herude (...) for det er jo et meget belastet kvarter det her ik, det kan vi hurtigt blive enige om, det er også derfor det [boligsociale tiltag og Klubben red.] er lavet, at der er mange problemer".

Det udmønter sig af og til i, at der er skænderier i Klubben, men der er ingen regler for, hvem der kan komme. Folk finder selv ud af det.

Det sociale samvær foregår mest i Klubben. Det har ikke i nævneværdig grad ført til, at folk besøger hinanden privat, men det sker. I den forbindelse bliver der også givet udtryk for, at det ikke gerne skulle blive sådan, at der sad en sammenspist skare af perlevenner og styrede stedet. Interviewpersonerne lægger stor vægt på, at Klubben er for alle, og at nye bliver godt modtaget.

Interviewpersonerne fortæller, at området efterhånden minder om en lille landsby. Nu snakker man med dem, man før kun kendte af udseende. De interviewede er af den opfattelse, at Klubben har medført en større grad af social integration i boligområdet Femkanten.

Den personlige betydning af Klubben

Det er som nævnt forskelligt, hvad de forskellige brugere benytter Klubben til. De brugere, vi talte med, havde også forskellige historier knyttet til Klubben. De tre brugte udelukkende at spise morgenmad hver morgen, inden de fortsatte videre til et tilbud for psykisk syge. Den ene fortæller, at hun var blevet henvist af en af rådgiverne i området, som foreslog, at hun gik ned i Klubben, da hun følte sig meget alene derhjemme. En af de andre morgengæster fortæller, at han også benytter sig af muligheden for at få en snak med lederen. Han synes, at hun er god at snakke med og altid tager sig tid.

De to øvrige interviewpersoner, henholdsvis en førtidspensionist og en bistandsklient, supplerer understøttelsen ved at give en hånd med i Klubben. De fortæller, at de føler, at lederen har hjulpet dem til at få mere styr på deres liv. Hun forsøger stadig at holde dem på sporet. De værdsætter, at hun ikke bare snakker folk efter munden, men også giver dem det spark, der kan være med til at skabe en ændring

og fastholde en udvikling. De kommer stadig i Klubben som almindelige brugere, og den ene fortæller, at Klubben er med til at sikre, at der sker noget. Hun kommer nu ud mellem mennesker og får, efter eget udsagn, på den måde noget indhold i sit liv:

"Det er jo meget hyggeligere at spise morgenmad sammen med nogen andre i stedet for alene. Jeg går herved lige efter jeg har været i børnehaven. (...) det er godt at komme ud, man kan jo ikke gå derhjemme og rydde op hele tiden".

Hun fortæller også begejstret om turen til Legoland. Hun er en af dem, der ikke har råd til at tage af sted alene med sin datter, hvorfor hun er med i de fleste af Klubbens særlige arrangementer.

Vurdering af Klubben

Klubben opfylder de målsætninger, der var sat om, at der skulle etableres et værested, som udover at tilbyde socialt samvær kunne danne rammen om klubber og rådgivning. Det har vist sig, at Klubben dækker et behov: der er mange, som benytter sig af tilbuddene. Brugergruppen er i høj grad identisk med målgruppen. Samtidig med at målgruppen er nået, har man formået at udfylde et behov for aktiviteter, særlige oplevelser og socialt samvær hos de øvrige beboere i området, hvilket der tilsyneladende også har været et behov for.

Klubben er i høj grad til for dem, der ikke rigtigt er plads til andre steder. De kommer i Klubben og føler sig hjemme her. Sociale problemer og det at leve sit liv på en anden måde lader til at være en integreret del af boligområdet. Det vil sige, at denne brugergruppes tilstedeværelse ikke medfører, at mennesker med en mere normal levevis, afholder sig fra at benytte Klubbens tilbud.

Når Byudvalgets nye indsatsperiode udløber i år 2003, er det hensigten, at Klubben skal overgå til beboerlokaler. Det er meningen at en organisering af forskellige brugerstyrede foreninger skal stå for driften. Med den nuværende brugergruppe vil der dog helt sikkert også i fremtiden brug for fortsat støtte og rådgivning til brugerne.

Ældrecaféen på Skallerupvej i Aalborg Øst

Figur 36. Ældrecaféen på Skallerupvej, Aalborg Øst holder til i kælderetagen under vaskeriet

Ældrecaféen på Skallerupvej er en aktivitet for ældre i bydelen Aalborg Øst. Deltagerne i aktiviteten er dog for hovedpartens vedkommende beboere i den afdeling, der stiller lokaler til rådighed for aktiviteten. I forbindelse med undersøgelsen er der foretaget interview med værtparret, med beboerrådgiveren og gruppeinterview med brugerne.

Boligområdet - Aalborg Øst

Aalborg Øst blev planlagt og påbegyndt først i 1960'erne. Boligbyggeriet tog i særlig grad fart i 1970'erne som en udvidelse af byen, ca. 8 km fra byens centrum. I 1980'erne er udbygningen fortsat. Bydelen er en blanding af boligblokke, tæt-lav bebyggelser og parcelhuskvarterer. Over 70 pct. af boligerne i bydelen er almene. Der er et relativt bredt boligudbud med både små og store boliger. Hovedparten, nærmere betegnet 55 pct. af beboerne er i den arbejdsduelige alder (25-64 år), mens andelen af unge (under 24 år) er 39 pct. og andelen af ældre beboere (over 65 år) er 6 pct., i 1998. De sociale problemer findes især i de almene boligafdelinger, hvor 40 pct. af arbejdsstyrken er uden for arbejdsmarkedet og 10 pct. er arbejdsløse (1995). I 1998 er andelen af udenlandske statsborgere i bydelen 11 pct., mens den i kommunen som helhed er 4 pct. Der er mange lavindkomstfamilier, heraf en stor andel enlige forsørgere i bydelen. Der er dog store forskelle dels mellem parcelhuskvarterne og de almene boligafdelinger, dels mellem de almene afdelingers sociale karakteristika. Således er

den afdeling, hvor ældreklubben er beliggende, karakteriseret ved en høj andel af ældre beboere.

Byudvalgsmidlerne

Der er ansat 2 beboerrådgivere i bydelen, som blandt andet har til opgave at styrke samarbejdet mellem boligforeningerne. Målet er desuden at styrke beboernes nære miljø og at synliggøre bydelen. Det sker ved PR-arbejde, inddrage frivillige og særlige udsatte grupper, fx ensomme, i de boligsociale aktiviteter. Der er sat en lang række aktiviteter i gang, herunder en debataften om flygtninge, kurser for frivillige, "aktiv sommer" med aktiviteter i sommerferien mv. Der er i alt bevilget 189.000 kr. til sociale aktiviteter i byudvalgsperioden. Bydelen har senere fået del i regeringens midler til kvarterløft.

Baggrunden for ældrecaféen

"Skallerupafdelingens" bestyrelsesformand og varmemester havde et ønske om, at det gamle beboerhus skulle bruges af beboerne. Deraf opstod idéen med at skabe et formiddagssted, der i princippet skulle være for alle, men hvor det lå i luften, at aktiviteten primært rettede sig mod de ældre beboere. De kendte et ældre ægtepar i afdelingen, som de mente ville være gode som værtspar i en sådan café. Efter grundige overvejelser indvilligede værtsparret. Der blev holdt et par møder mellem værtspar, beboerrådgivere, varmemester og afdelingsformand, hvor det blev lagt op til værtsparret, at de kunne bestemme, hvordan stedet skulle være. Beboerrådgiverne udfærdigede et brev om den nye aktivitet, hvor det fremgik, at de ville være til stede de første fire gange. Brevet blev i øvrigt omdelt til alle afdelingens husstande af caféværten.

Set i bakspejlet, mener beboerrådgiveren, at deres tilstedeværelse var overflødig. De ældre kunne sagtens klare sig selv. Lige fra starten gik snakken og man hyggede sig, og værtsparret havde ingen problemer med at drive caféen.

Organisering og byudvalgsmidler

Caféen fik til opstart bevilget 2.000 kr. af byudvalgets aktivitetsmidler. Caféen blev hurtigt selvbærende, fordi værtsparret ønsker det på den måde. Det er værtsparret der bestemmer, hvordan caféen skal drives. Værten mener

"der skal jo være nogen der bestemmer, sådan er det, det kan ikke være anderledes".

Men de retter sig efter hvad gæsterne ønsker. Beboerrådgiverne blander sig ikke i aktiviteten, der helt er baseret på frivillig arbejdskraft.

Caféen er fuldstændig afhængig af værtsparret, mener både beboerrådgiver og brugere. Det er således værtsparret, der står for alt det praktiske i forbindelse med caféen. Brugerne betaler hver gang 10 kr. for kaffe og 10 kr. for bankospillet. Normalt er der ikke overskud,

men af og til lægger brugerne lidt ekstra i kassen, og på den måde bliver der overskud til afholdelse af julefrokost mv.

Beboerrådgiverne mener, at værtsparret har en særlig evne og styrke til at løfte den opgave:

"et par som dem er guld værd for en afdeling".

Som et bevis herpå samlede brugerne ind til en flot julegave til værtsparret, som blev afleveret med en melding om, at de simpelthen ikke måtte stoppe som værter for caféen.

Målgruppe og formål

Målgruppen er alle, der går hjemme. Men aktiviteten retter sig særligt mod de ældre beboere, da værtsparret selv er pensionister og der er en stor koncentration af pensionister i den afdeling, hvor aktiviteten foregår.

Formålet med caféen er at brugerne får mulighed for socialt samvær og for at opbygge et netværk. Endvidere var formålet at skabe en lokal aktivitet (i afdelingen), da ældreaktiviteterne i bydelen ligger langt væk.

Brugerne tilhører generelt set den gruppe velfungerende og aktive pensionister, der benytter sig af flere andre tilbud og ser andre mennesker. Der er dog enkelte brugere, som holder sig meget hjemme og har få sociale kontakter. Samtidig er det de færreste af brugerne, der benytter sig af bydelens dagscenter, der ligger langt fra "Skallerupvej"-afdelingerne.

Beboerrådgiveren mener dog, at der er en del ensomme i området, som ikke kommer i caféen. De ældre kommer ikke derned, hvis de ikke kender nogen eller har nogen at følges med. Der bliver dog ikke gjort nogen egentlig indsats for at få de ensomme til at komme i caféen. Værtsparret har ikke kræfter til at yde en sådan indsats, og de fysiske rammer kan ikke rumme flere end de 15-20 brugere, der nu kommer i caféen.

Caféen giver mulighed for dannelsen af netværker og socialt samvær. Det skaber eksempelvis bekymring, hvis der er én, som ikke kommer. Derfor er det almindeligt, at brugerne melder afbud, når de ikke kan komme. På den måde er caféen med til at give en tryghed for brugerne. Der er dog også opstået en klikedannelse, hvor man har "faste" pladser, og det kan derfor være svært "at komme alene" i caféen.

Beskrivelse af aktiviteten

Ældrecaféen begynder med, at man hygger sig med kaffe og rundstykker. Dernæst spiller man banko. Caféen står også for arrangementet ved den årlige revyaften i bydelen, som beboerrådgivningen betaler (ca. 1.000 kr.). Der foregår en række arrangementer i bydelen som cafébrugerne også deltager i. Ældrecaféen har eksempelvis deltaget i en fugletur og en udflugt til en blomsterpark. Desuden afholder caféen sin egen julefrokost.

Brugerne er glade for aktiviteten, og de føler sig trygge ved at komme et sted, hvor alle kender hinanden. De kommer for

“at komme ud og snakke, og for at komme sammen”,

og de fleste har været med i caféen siden dens åbning i marts 1996. Nogle af brugerne går helst ikke ud om aftenen, mens andre tit tager til aktiviteter om aftenen. Flere har boet mange år i afdelingen og kender hinanden. De mener, at der er aktiviteter nok for de ældre,

“hvis man gider at gå efter dem”.

En almindelig onsdag

Caféen afholdes én formiddag ugentlig. Værtsparrret kommer kl. 8.45 og går i gang med at lave kaffe og dække bord. “Cafégæsterne”, som både de selv og værtsparrret opfatter dem som, kommer omkring kl. 9.30, hvor der serveres kaffe med rundstykker. Ifølge værtsparrret sidder gæsterne på de samme pladser, som de satte sig på første gang de kom i caféen. Nogle kommer endda i god tid, så de kan sikre sig deres vante plads. Omkring kl. 10.30, skynder de sig at bære deres kopper og tallerkner ud, så man kan komme i gang med at spille banko. Det eneste tidspunkt, hvor der er ro i caféen, er når værten går i gang med at råbe numre op. Ellers snakkes der på livet løs.

Der skal ikke laves for meget om på tingene i caféen. På et tidspunkt foreslog en af gæsterne, at man skulle slå bordene sammen og sidde ved langborde i stedet for ved små caféborde. Det faldt absolut ikke i “god jord”. Heller ikke værtens forslag om at indbyde demonstrationsfolk i caféen (tøj mv.) blev positivt modtaget. Det ønsker cafébrugerne ikke - det kan de opsøge andre steder, hvis de vil. Værtsparrret har taget til efterretning, at det brugerne ønsker er at hygge sig og spille banko.

Brugerne af caféen

For tiden er det kun pensionister, der bruger caféen. I begyndelsen kom der også 3-4 yngre kvinder, som gik hjemme med deres børn. De holdt op med at komme i caféen fordi de ikke ønskede at spille banko og på grund af pladsmangel. Desuden larmede børnene lidt for meget for nogle af de ældre brugere.

Værtsparrret forsøger at tage godt imod de nye, og sikrer sig at de kan få en plads og føle sig velkomne. Det er ikke alle gæsterne, der er lige populære, men værtsparrret giver over for brugerne udtryk for, at ingen skal udelukkes eller bagtales. Brugere ved, at det er et sted for alle.

Beboerrådgiveren mener ikke, at brugergruppen er repræsentativ for afdelingen, idet det hovedsagelig er velfungerende og aktive pensionister som bruger den. Det er mest enlige kvinder der kommer i caféen, det er dog lykkedes for flere af dem, der har en ægte mand, at få ham lokket med. Der kommer ingen i caféen med etnisk baggrund.

Vurdering

Ældrecaféen er et eksempel på en social aktivitet i en boligbebyggelse, hvor de frivillige selv bærer aktiviteten. Den er et bevis på, at beboerne/de ældre selv magter at organisere en aktivitet, som øger den sociale kontakt og er til glæde for deltagerne. I dette tilfælde bliver onsdagscaféen båret af værtsparet, og det er en indlysende måde, at organisere denne aktivitet på. Det, at aktiviteten er oppebåret af frivillig arbejdskraft, betyder dog også, at der ikke er kræfter til at gøre en ekstra indsats for at få flere af

“de ensomme som sidder bag gardinerne”

inddraget. De ældre, der nu deltager, virker på den anden side meget tilfredse med aktiviteten, som den “kører” nu, og er formentlig ikke synderlig indstillet på at gøre en indsats i den retning.

Ældrecaféen er kun en lille del af byudvalgsindsatsen i Aalborg Øst. Caféen er dog karakteriseret ved, at den formentlig sagtens kunne være påbegyndt uden midler fra Byudvalget.

Aktiv kirke i Avedøre Stationsby i Hvidovre

Figur 37. Café Hjertetraet er indrettet i en menighedssal i Avedøre Kirke midt i Stationsbyen.

Café Hjertetraet er en café etableret i kirkeligt regi med byudvalgsstøtte. Caféen er anlagt i menighedssalen i bygninger i tilknytning til Avedøre Kirke. Caféen drives til daglig af en gruppe aktiverede ledige, og en gruppe frivillige. Desuden er der ansat en daglig leder. I løbet af dagen benyttes caféen som spisested og samlingssted for beboere fra området. Endvidere er menighedsrådet og kirkens præster involveret i caféen og har særligt deltaget i opstartsfasen.

Der er i forbindelse med undersøgelsen gennemført interview med caféens daglige leder, én af de tre præster ved Avedøre Kirke, to af de aktiverede i caféen og en cafégæst. I samråd med cafélederen vurderedes det, at det ville være uhensigtsmæssigt at henvende sig til cafégæsterne om interviews, og begrundelsen for dette var, at mange cafégæster i andre sammenhænge oplevede at blive klientgjort. Interviews om gæsternes oplevelse af at bruge caféen kunne således forstyre billedet af caféen som et fristed for klientgørelse, et sted hvor man kommer og spiser og møder andre mennesker. Alligevel henvendte en cafégæst sig dog, hvilket resulterede i et interview.

Interviewene er primært foregået i caféen, hvilket har givet mulighed for samtidig at få et indtryk af dagligdagen i caféen.

Områdebeskrivelse

Avedøre Stationsby er beliggende i den sydlige del af Hvidovre Kommune, og er et af de store boligbyggerier planlagt og opført i 1960'erne og 1970'erne langs Køge-Bugt-fingeren. Byen har cirka 5.500 beboere fordelt på 2.602 lejligheder.

Arbejdsløsheden var i 1993 over 20 pct. og mange beboere er helt uden tilknytning til arbejdsmarkedet. Området er kendetegnet ved en stor andel børn og unge, idet 34 pct. af beboerne i 1998 er under 18 år, mens 31 pct. af beboerne, ligeledes i 1998, er af anden etnisk oprindelse end dansk.

Bebyggelsen består af en randbebyggelse i 4 etager, der omkranser et område bestående af toetagers rækkehuse og forskellige butikker og institutioner. Desuden er beboelseshøhuset Store Hus beliggende ved siden af Avedøre Station. Avedøre Kirke er beliggende midt i boligområdet. Sognet inkluderer ud over Avedøre Stationsby flere omkringliggende villakvarterer.

Avedøre Stationsby har fået en bevilling på 3.242.700 kr. fra Socialministeriet til sociale aktiviteter. Hertil kommer desuden den kommunale medfinansiering. Ligeledes er der for byudvalgsmidler ansat to beboerrådgivere. Desuden har de tre almene boligafdelinger modtaget omprioriteringsmidler.

Opstart og finansiering

Café Hjertetræet udgør en del af bestræbelserne fra præsterne og menigheden i Avedøre Kirke på at omdanne kirken til en aktiv institution forankret i lokalsamfundet under sloganet "Aktiv Kirke", og derved puste nyt liv i den ellers hensygnende kirke. Hensigten har været at skabe mere aktivitet omkring kirken og at lade kirken indgå i et arbejde i lokalsamfundet, under hensyntagen til behovet for netværk og aktiviteter i bydelen. Herved var det også ønsket at nedbryde nogle af grænserne mellem kirke og samfund.

Baggrunden for initiativet var, at den gruppe af blandt andet jyske tilflyttere fra 1950'erne, der i sin tid var med til at starte kirken, og som havde givet kirken stærke rødder fra Jylland, ikke var blevet erstattet i tilstrækkeligt omfang af nye kræfter. Der var således behov for nytænkning, og derfor valgte menighedsrådet og præsterne at starte projektet Aktiv Kirke. Kirken ansatte en konsulent, der skulle være med til at hjælpe processen i gang og søge midler til projektet. Idéen med projektet var at gøre kirken til en aktiv del af folks hverdag, ved at rette aktiviteterne ind efter de behov, som brugerne måtte have. Menigheden måtte derfor inddrages aktivt i kirkens virke, og dette indebar, at menigheden blev spurgt om, hvad man kunne tænke sig at bruge kirken til. Ét af svarene var at starte en café. Der blev herefter dannet forskellige grupper, blandt andet en cafégruppe og en teatergruppe.

Kirken kunne imidlertid ikke finansiere en café med ansatte, og derfor søgte man midler fra Byudvalget, der netop startede initiativer op i samme tidsperiode. Ansøgningen resulterede i en støtte fra byudvalgsmidlerne til finansiering af lønnen til en caféleder med en bevilling på 225.000 kr. årligt i fire år. Desuden bevilgede byudvalget 210.000 kr. til etablering af køkkenet. Avedøre Kirke har lagt lokaler til caféen ligesom lys, varme, vand etc. dækkes af kirkens fællesudgifter.

Med byudvalgsbevillingen blev det realistisk at starte caféen op. I det daværende menighedsråd var der imidlertid delte meninger om, hvorvidt det var en god idé at oprette en café i tilknytning til kirken.

De menighedsrådsmedlemmer, der ikke brød sig om forslaget, fastholdt en forholdsvis traditionel opfattelse af kirken som et forum for gudstjenester og andre ceremonielle handlinger. I forbindelse med etableringen af caféen kom det flere gange til afstemninger i menighedsrådet, men disse faldt dog ud i caféens favør. Undervejs i forløbet har der været en del udskiftning i menighedsrådet, således at menighedsrådet nu er overvejende positivt stemt over for caféen.

På baggrund af disse omstændigheder omkring opstartsfasen vurderer præsten, at etableringen af Café Hjertetræet var en udfordring for kirken. Samtidig har caféen fået en blandet og noget afdæmpet modtagelse i kirkelige kredse. Andre kirker har således ikke vist ret meget interesse for projektet. Ligeledes er det oplevelsen, at det også set fra kommunal side har været nyt at vænne sig til, at kirken er involveret i sociale initiativer. Derimod har der været en del interesse-rede henvendelser fra kirker i Norge og Sverige, der har ladet sig inspirere af konceptet. I disse lande har kirken et større råderum for på eget initiativ og for egne midler at ansætte personale, der kan varetage forskellige aktiviteter i lokalmiljøet, som eksempelvis en caféleder.

Organisering

Generelt er byudvalgsinitiativerne i Avedøre Stationsby organiseret omkring en decentral model. For Café Hjertetræet indebærer det, at caféens daglige drift og ledelse varetages af de samme kræfter, som har startet caféen op. Eksempelvis er beboerrådgiveren ikke inddraget i caféens virke. Cafélederen indgår i et samarbejde med præsterne og menighedsrådet, samtidig med at de aktiverede og frivillige i caféen inddrages i beslutninger. Der er således en "flad" og demokratisk struktur i projektet. Desuden er der en caféforening, med omkring 80 medlemmer bestående af både kunder, aktiverede, frivillige og andre beboere i området.

Caféens daglige drift varetages af en gruppe aktiverede og frivillige. Desuden kan personer idømt samfundstjeneste aftjene deres straf i caféen. Gruppen af aktiverede og samfundstjenere tæller p.t. cirka 20 mennesker, mens der er 4 frivillige med faste tider, og en del med en løsere tilknytning. Der er hele tiden en del udskiftning, og samlet har der indtil videre været cirka 35 personer i aktivering i caféen. Ofte sker det, at frivillige kommer i aktiveringsforløb i caféen.

Oprindeligt var det ønsket, at der skulle være to ansatte i caféen, og ydermere tilknyttet en psykolog. Bevillingen gav dog kun mulighed for én ansættelse. Det stiller visse krav til personalepleje, at caféen er rammen om en kommunal aktiveringsindsats for kontanthjælpsmodtagere, hvilket kommer til udtryk i, at cafélederen bruger en anseelig del af tiden på at opretholde det gode klima blandt caféens aktiverede og på at støtte de aktiverede. Cafélederen og præsten giver i den sammenhæng udtryk for, at det optimale havde været en større personalenormering, og at en tilknyttet psykolog kunne have varetaget en del af det behov, der er for samtaler med de aktiverede og med caféens gæster.

Dagligdagen i caféen

Caféen er lukket på onsdage og lørdage, men åben alle andre dage fra kl. 12 til kl. 22, dog søndage fra kl. 16 til kl. 21. Hver dag serveres "dagens ret", men der kan også købes andre lune og kolde retter. Der afholdes forskellige arrangementer i caféen, som oftest om tirsdagen. Det drejer sig eksempelvis om foredrag, lysbilledshow, musik, optræden eller grill i gården. Cafélederen giver imidlertid udtryk for, at det har været svært at finde penge nok til at afholde arrangementer i caféen, hvilket har betydet, at der har måttet bruges meget tid på at stable arrangementer på benene og at gøre dem så billige som mulige. Endvidere har der været afholdt såkaldte EU-dage, hvor der tilberedes oksekød fra EUs overskudslagre. Til disse EU-dage har der været så stor tilslutning, at det har været nødvendigt at lave pladsbestilling.

De aktiverede

De aktiverede og de frivillige udfører aktiviteter og funktioner af samme karakter, om end de aktiverede sædvanligvis tilbringer mere tid i caféen end de frivillige. Samtidig er flere af de frivillige undervejs kommet i aktiveringsforløb i caféen.

Begge de interviewede aktiverede havde selv ønsket at komme i aktivering i Café Hjertetræet, og de fortalte begge, at de har haft stor glæde af at være aktiveret i caféen. Særligt fremhævede de vigtigheden af samværet med de andre aktiverede, og det at have noget at foretage sig hver dag. Den ene interviewperson fortalte, at mange af de aktiverede også ser hinanden privat, eksempelvis om onsdagen når caféen er lukket. Samme interviewperson vurderede at have fået flere venner ved at være aktiveret i caféen. Samtidig er også kontakten til caféens gæster vigtig. Den ene aktiverede ville gerne være i kontakt med mennesker og møde nye mennesker, og den anden aktiverede betonedede kvaliteten ved, at der er tid til at sætte sig ned og få en snak med nogle af gæsterne, og at man derved lærer nogle af de andre beboere i Stationsbyen at kende.

Om dagligdagen i caféen fortalte begge de interviewede, at de sætter pris på, at de får uddelt opgaver som de skal løse, så de får lov til at stå på egne ben, samtidig med at de har støtte i baggrunden. Begge tilkendegav, at der er en behagelig omgangstone og en god kommunikation, både blandt de aktiverede, og mellem cafélederen og de aktiverede, eksempelvis i forbindelse med at give konstruktiv kritik. Af negative forhold nævntes dog, at nogle dage sker der ikke så meget i caféen som på andre dage, og så går en lidt for stor del af dagen blot med at sidde at snakke. Samme situation kan opstå, hvis der er for mange sat på vagtplanen.

Aktiveringsforløbet i caféen har for begge de interviewede haft betydning for at komme videre i tilværelsen. For den ene af de aktiverede har hverdagen i caféen hjulpet med til at komme ud af en kriseperiode, og for den anden betyder aktiveringen et springbræt på vej tilbage til arbejdsmarkedet. Sidstnævnte interviewperson tilkendegav en interesse for madlavning og udtrykte håb om med erfaringen fra caféen at kunne vende tilbage til et fast arbejde eksempelvis i form af et job i en kantine.

Gæsterne

Ved første besøg omkring frokosttid var der få gæster i caféen, men de første gæster begyndte at indfinde sig omkring ved ettiden om eftermiddagen. Det andet besøg i caféen fandt sted sidst på eftermiddagen, hvor der var omkring 15 gæster i caféen. Heraf sad de fleste samlet omkring ét bord og spiste.

Ved besøget sent på eftermiddagen var det indtrykket, at caféens gæster var bredt sammensat med hensyn til alder og køn, mens gæsterne ved besøget først på eftermiddagen var mænd, der spiste alene. Cafélederen fortalte i den forbindelse, at der er forholdsvis mange enlige mænd, der kommer i caféen regelmæssigt, og at mange af disse efterhånden har lært hinanden at kende og spiser sammen, eller taler sammen fra bord til bord. Ligeledes bruger mange pensionister og enlige mødre caféen, og sidstnævnte tager ofte deres børn med. Desuden har nogle af cafégæsterne misbrugsproblemer, så der kommer en del alkoholikere og narkomaner. Stationsbyens befolknings sammensætning taget i betragtning er de etniske grupper stærkt underrepræsenteret blandt caféens gæster, da der praktisk talt ikke kommer cafégæster med ikkedansk baggrund. Cafélederen mente, at det skyldes barrierer blandt de etniske beboere i forhold til, at caféen er placeret i en kristen kirke, men konstaterede samtidig at man ikke har gjort noget særligt for få de etniske grupper til at komme i caféen, da det har været svært at finde overskud til at udføre en sådan indsats.

Den interviewede cafégæst fortalte, at han synes caféen har nogle gode rammer, og at den er et godt samlingspunkt for beboerne i Stationsbyen. Selv kom han typisk i caféen flere gange om ugen - både på grund af det sociale samvær og for at spise et godt måltid mad:

"I stedet for at sidde alene og spise derhjemme kan man gå over i caféen og snakke med andre mennesker".

Han fortalte, at af og til sker det, at han sammen med nogle af de andre cafégæster finder ud af at gå hjem til en af dem og fx se et fjernsynsprogram eller sidde og snakke.

Vurdering

Café Hjertetræet fremstår som et interessant og vellykket eksempel på, hvorledes kirkelige ressourcer kan mobiliseres i forhold til den boligsociale indsats. Virkningen af de midler som byudvalget tilfører projektet forøges af de ressourcer som kirken og de kirkelige netværk kan bidrage med, både i form af menneskelige ressourcer og i form af at lægge lokaler til aktiviteten.

Det har været en udfordring for kirken at deltage i byudvalgsarbejdet, idet kirken har været ramme om andre aktiviteter end sædvanligt. Nytænkningen har for kirken betydet, at den er kommet til at spille en mere synlig og aktiv rolle i lokalsamfundet.

For caféens gæster udfylder caféen en vigtig social funktion i dagligdagen, og observationerne ved besøgene i caféen understøtter en opfattelse af, at Café Hjertetræet for en større gruppe af beboere i Stationsbyen er blevet et vigtigt holdepunkt i det lokale liv. For lokal-

samfundet har Café Hjertetræet således betydet, at der er skabt et samlingspunkt, hvor beboere kan mødes over et måltid mad, få en snak med hinanden, og lære andre beboere at kende. Samtidig har Café Hjertetræet givet mulighed for at ledige kan blive aktiveret i et lokalt forankret projekt, som der udtrykkes tilfredshed med af de aktiverede. Caféen forekommer således, at være en god ramme for en rolig genetablering af kontakten til arbejdsmarkedet.

Caféen kunne til en vis grad nyde godt af penge til flere aktiviteter, og særligt en ekstra ansættelse, da den nuværende form med kun én ansat betyder, at der hviler en stor byrde på den pågældende. Samtidig lader det dog til, at det ved at trække på kirkens og de involverede personers ressourcer alligevel er lykkedes at få caféen til at fungere godt inden for de eksisterende rammer.

Litteraturliste

- Bro Jensen K. og T. Randrup (1996). Rapport Bygger'n. Randers Kommune. Randers.
- Byudvalget (1995). Status for Byudvalget. Rapport fra opfølgingsgruppen til regeringens Byudvalg om afslutning af 1. etape af Byudvalgets arbejde. Indenrigsministeren. København.
- Franz, M. og U. Kroager (1997). Kun for piger. Erfarings- og evalueringsrapport om klubben. Århus.
- Førsteliin, U. (1998). Rapport: Ingen bande i Skovparken. I: Kolding Folkeblad. Jydske Vestkysten. 1998.05.17, s. 24 .
- Førsteliin, U. (1998). Fædre går vagt i Skovparken. I: Kolding Folkeblad. Jydske Vestkysten. 1998.05.17, s. 7.
- Linderström, S. Aa. (1995) Sådan kom vi i gang. Årsrapport 1995. Degneren. København.
- Linderström, S. Aa. (1996). Fra enhed til helhed. Årsrapport 1996. Degneren. København.
- Linderström, S. Aa. (1997). Modelområde Bispebjerg - på vej mod Kvarterløft. Slutrapport. Degneren. København.
- Moulvad, U. (1997). Skurvognsgruppen Prags Boulevard - Forsøg med metodeeksport af Blågårdsmodellen. Arbejdsrapport for juni 1995 - maj 1996 samt opsamling januar 1997. Boligtrivsel i Centrum. København.
- Munk, A. (1999). Byudvalgets boligsociale indsats. Socialforskningsinstituttet og Statens Byggeforskningsinstitut. SBI-rapport 319. Hørsholm
- Naboselskaberne Brabrand (1997). Statusrapport 1997-1. Byudvalgs aktiviteter i Brabrand, delområde 1. Fælleshuset Yggdrasil. Brabrand.
- Randers Kommune (1996). Boligsocial indsats for Jennumparken. (Statusrapport). Randers.
- Uggerhøj, L. (1996). Lokal organisering af social integration. Center for Forskning i Socialt Arbejde. København.
- Vestergaard, H. m.fl. (1997). De 8 modelområder. Evaluering af et Byudvalgsinitiativ. Socialforskningsinstituttet og Statens Byggeforskningsinstitut. SBI-rapport 288. Hørsholm.

Summary

SBI Report 311 Danish Urban Committee initiatives - twenty case studies of local social activities

This investigation illustrates how twenty neighbourhoods have initiated and established activities and projects to enhance the quality of life in the local community. The measures cover only part of the initiatives supported by the Governmental Urban Committee which takes place in the neighbourhoods and they should be considered only as examples of different types of local community measures. Twenty cases of different activities were studied that all originate from the Urban Committee's "30-point programme" initially formulated in 1993. The selected activities and projects are especially connected with proposal for activities primarily aimed at particular target groups like threatened children and young people, refugees/immigrants, long-term unemployed and people receiving anticipatory/early retirement pension. The overall aim of the Urban Committee initiatives is to enhance the quality of life in the local community: to create better everyday living conditions, to develop and promote space for social interaction and to further social integration in the local community. The selected activities can be grouped in four types:

- Activities aimed at children and young people
- Activities aimed at integrating immigrants and refugees
- Activities aimed at job activating measures of the residents in the neighbourhoods
- Activities with a broad social aim.

An important objective of this investigation is to show how residents perceive the activities. What do the activities signify in their lives in general and for their perception of their housing estate in particular? Through the residents' assessment this investigation also clarifies whether the activities have achieved their aims.

The investigation is based on data from 20 case studies. This material is not representative in a statistical sense but illustrative and forms the basis for establishing hypotheses. The real testing of the hypotheses is based on data for all housing estates included in the Urban Committee initiatives, and on data from a residents' investigation based on a representative segment of 40 housing estates. The outcome of testing the hypotheses will be published in a report titled "Initiatives by the Urban Committee to Enhance Local Community Life" and "Effects of the Urban Committee's initiatives on social housing estates 1995 - 1997".

The implementation of the activities including organisational measures and consumption of resources depends on the specific problems in each local community and the activities cover a wide spectrum. However, a shared feature of all the neighbourhoods is that each one of them has received support from the Urban Committee to initiate activities and to employ social workers.

Achieving the aims of the activities

Achieving the aims of the activities must first of all be seen in relation to the residents' assessment. Even if the actual result of the activities may seem modest in some cases, the investigation indicates that the majority of activities have been of great importance for the residents' daily life. Especially the social interaction is valued highly. It is the impression that the activities have contributed to break often isolated days and to satisfy significant needs of social interaction. The opportunities for social interaction where residents share in different activities seem to be crucial in relation to the integration between different groups of residents. Moreover, it appears as if the launched activities fills only part of a very great need for a wide range of activities/clubs/informal meeting places for social interaction etc. And it should be remembered that many residents have not participated in the launched activities.

Summing up impressions from the twenty cases the following picture emerges. Activities for children and young people in the nature of informal meeting places for social interaction have contributed to the fact that young people no longer "hang out" on the housing estates and become a nuisance to other residents. Moreover, in some cases the activities have had a preventive effect on crime and vandalism. Time has shown that it is important to employ professionals for activities/offers in order to manage the conflicts between children/young people and to establish adult contact. Activities limited to summer vacation time have uncovered that more continuous activities/offers are needed.

The investigation of activities designed to promote integration between immigrants and Danish residents suggests that it takes time and secure conditions to develop interaction between different groups of residents. Here it is important to establish secure fora/informal meeting places, only for immigrants, before "great" integration results can be obtained.

The investigation of job activation measures showed that collaboration between the county-based job centre system, the municipal employment activation sections and the housing-estate-based social workers should be strengthened. There have been problems in connection with funding in the form of lack of necessary materials and equipment, and relevant training courses for people on activation. And at the same time the activities are characterised by conflicts vis-à-vis project management and organisation.

Implementation and permanency

One of the most important intentions of the Urban Committee initiative was to launch a new and positive development in troubled neighbourhoods. Key words were sustainability and activities

integrated locally on a permanent basis. This permanent integration of activities in the local communities can be achieved through social workers employed on the housing estates or municipal involvement via municipal co-financing of the initiatives.

Social workers

Supporting the employment of estate-based social workers was a significant part of the Urban Committee initiatives for implementing the local activities. Since their start around 1995, the social workers have had and have many different functions and play a central role in the implementation and organisation of activities and projects. A majority of the selected activities would never have been launched, had not a social worker been involved. Implementing activities and projects and co-ordinating the local initiatives, the social worker have often had to build up partnerships from scratch with section boards at the housing estate, municipalities and other relevant bodies. It has been difficult to fulfil all these functions within the limited employment period of the social workers (1994-1998 at present). It is the impression that particularly "weak" resident groups have suffered because the social workers had limited time available. This must be seen in connection with the fact that involving the "weak" resident groups requires that the social workers have sufficient time for establishing contacts to individuals as well as groups.

Role of municipalities

During the first four years (1994-1997) local community work was financed so that social activation offers were financed by the municipalities involved and the Ministry of Social Affairs. The Ministry of Social Affairs covered most costs in the beginning of the period but did not contribute financially in the fourth year, which was financed by the municipalities exclusively. The objective of using this financing method was to ensure that the activities became firmly integrated in the municipalities on a permanent basis. The Ministry of Social Affairs and The National Fund of Housing Associations financed the social workers from 1994-1997.

The general impression is that there is a trend of diminished municipal involvement as government support is reduced. This impression is underlined by the fact that it has been difficult to find examples for this study of Urban Committee activities among the selected twenty cases of local community activities that are firmly and permanently incorporated in the municipal budget. Moreover, it is the further impression that municipal co-financing during the first year consisted of already or partially implemented projects like jobs in children's institutions or area-based social work which have been redefined to be included in the Urban Committee initiatives.

Here it should be mentioned that in general it can be difficult to document and penetrate the municipal co-financing part for local community activities. This may be due to the fact that the cost of the local community activities does not figure separately in the municipal budget. And moreover, municipal co-financing is often more or less "invisible" because the co-financing, except for actual grants, also

includes the use facilities free of charge or the assistance of municipal employees.

It is a question whether expectations of a positive development and visible improvement have been too great considering the initial limited 5-year time horizon of the Urban Committee initiative. It requires a longer time horizon to achieve a permanent implementation of sustainable and integrated social activities in the neighbourhoods with numerous and complex problems. Especially the possibility of continued activities/offers plays a significant role because a number of them have established platforms that may become an integrated feature of local community life in the long term. This development requires continued effort and initiative. It is therefore a positive sign that 72 of approximately 100 social workers jobs have been extended until 2003. An obvious way of further strengthening this development would be to establish a stronger municipal involvement and shared responsibility. This is also proposed in the extended Urban Committee programme ending in 2003. The municipalities and the Ministry of Social Affairs each pay 50 per cent of the social activities every year during 5 years while the social advisors are financed by the Ministry of Housing and Urban Affairs and The National Fund of Housing Associations.

A dual approach

The Urban Committee initiatives have broad as well as specific aims. This is reflected in the Urban Committee proposals for activities. The broad aim is i.a. to enhance the quality of community life on the housing estates through resident's involvement and shared responsibility. The specific aims are targeted at residents belonging to particular target groups (this includes 3 out of 4 investigated activities).

It is difficult to involve "all" residents in one and the same activity. It is quite often those residents who already participate in activities in the neighbourhood that also participate in new activities. It requires a lot of effort to establish contact with residents belonging to a weak social group - an effort that it was difficult for the social workers to make due to lack of time and assistance. In some cases the weak residents did not become involved in the activities as a consequence. At the same time the 20 case studies showed that especially informal meeting places have had a positive effect on the establishment of social networks and interaction between residents. The general impression is that the "best" result is achieved if the initiative is focused as well as broadly aimed to include activities for "all" residents and specific activities for specifically targeted groups. This stems the latent conflict that may develop between different residents' groups when activities for a specific group of residents' are established. It is also a question whether the responsibility for involving and establishing activities, particularly for weak residents, ought to be the responsibility of the municipality. In one of the studied neighbourhoods valuable experience was gained about "division of labour" between the employed social workers and the municipality. The municipality is now in charge of activities for weak

residents and the social workers are in charge of broader activities for “all residents”.

Experience

Experience from these twenty case studies shows that it is worth the effort to do local community work and that the Urban Committee initiative has contributed to launching a new and positive development, often with very limited funds. But experience also indicates that more time and money is needed for making this development a permanent and integrated part that will ensure socially sustainable neighbourhoods in the long term.

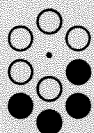
There are many indicators that a time horizon of 5 years is too short. The initiatives do not have time to take root and there is a risk of losing the achieved results. It is important that i.a. the municipal involvement is ensured and that a constructive collaboration is established between social workers, housing organisations, residents and municipalities so that the initiatives for enhancing the quality of life in the communities continue to improve and develop. Municipalities with the most disadvantaged neighbourhoods are often the ones with very little room for economic manoeuvring and external supplementing support continue to be needed.

Rapporten beskriver og evaluerer 20 eksempler på boligsociale aktiviteter i 20 udvalgte boligområder, som har fået støtte fra Byudvalget. Aktiviteterne er rettet mod børn og unge, integration af flygtninge og indvandrere og arbejdsmarkeds relateret aktivering af områdets beboere samt aktiviteter med et bredt socialt sigte. Rapporten belyser, hvordan beboerne i de 20 boligområder oplever aktiviteterne, og – via brugernes vurdering – hvorvidt aktiviteterne har opfyldt de mål, der var sat for dem. Undersøgelsen er en del af en generel evaluering af Byudvalgets boligsociale initiativer, som afsluttes af SBI og SFI i 1999. Publikationen henvender sig til alle parter, der arbejder med projekter og aktiviteter med relation til regeringens Byudvalg.

SBI-rapport 311
ISSN 0573-9985

SFI-rapport nr. 99:3
ISSN 1396-1810